ION BUDAI DELEANU

ȚIGANIADA

Ion Budai-Deleanu
Ţiganiada
© LITERA, 2010
Colecţie iniţiată şi coordonată de Anatol Vidraşcu şi Dan Vidraşcu
Editori: *Anatol şi Dan Vidraşcu*
Redactor: *Tudor Palladi*
Tehnoredactare: *Tudor Raileanu*
ISBN 978-606-600-193-9

Cuprins

- Prolog
- Epistolie închinătoare
- Cântecu I
- Cântecul a II
- Cântecul a III
- Cântecul a IV
- Cântecul a V
- Cântecul a VI
- Cântecul a VII
- Cântecul a VIII
- Cântecul a IX
- Cântecul a X
- Cântecul a XI
- Cântecul a XII

Prolog

Să fie preceput ş-alte neamuri a Europei preţul voroavei şi dulceaţa graiurilor bine rânduită, adecă ritòrica şi poesia, cum au înţălesu-o elinii şi romanii, o! câţi eròi slăviţi să ar ivi dintre varvari, sau doară din cei ce să numea sălbateci, pe carii oameni luminaţi, lipsind, întru neamul lor şi pe vremile când au trăit, un Omèr ş-un Virghil, vecinică i-au acoperit nepomenire. Ş-unde era Ector, cel a Troii naltă sprijană, şi Ahil, tăria şi zidul grecilor, de nu să ar fi născut cântăreţul Omèr?

Deci nu pentru că numai Ellada şi Roma au putut naşte oameni înalţi şi viteji luminaţi, ne mirăm cetind vieţile slăviţilor eroi elineşti şi romani, ci mai vârtos pentru că Ellada şi Roma au crescut oameni întru podoaba şi măestria voroavei deplin săvârşiţi, carii cu supţirimea şi gingăşia condeiului său, au ştiut într-atâta frumsăţa pe eroii săi, cât noi astezi, necunoscând pe alţii asemene, ne uimim de mare-sufleţia, naltă-cugetarea, bărbăţia ş-alte vărtuţi a lor, şi doară nu luòm sama că mai mare partea întru aceasta este a scriptoriului.

Luând firul istorii neamului nostru românesc, de când să au aşezat în Dacia, câţi şi mai câţi bărbaţi, cu tot feliul de vărtuţi strălucitori, am cunoaşte doară acum, deacă să ar fi aflat între români, din vreme în vreme, bărbaţi care să fie scris viaţa lor şi cu măestru condeiu împodobindu-le fapte şi înălţându-i după vrednicie, să îi fie trimis strănepoţilor viitori. La lipsa unòr ca aceşti autori, acum pre toate acele persoane luminate din căruntele veacuri, ceaţa uităciunii i-au acoperit. Puţine raze a mărimii lor, cu care vieţuind strălucea, au putut străbate la noi.

Şi unde aflăm la istorie un eròe asemene lui Stefan, principul Moldavii, sau unui Mihaiu, domnului Ugrovlahii, căròra nu lipsea numai un Omer, ca să fie înălţaţi preste toţi eroii.

Răvărsându-şi întru mine neşte scântei din focul ceresc a muselor, bucuros aş fi cântat doară pre vreun

eroe dintru cei mai sus numiţi; însă băgând de samă că un feliu de poesie de-aceste, ce să chiamă epicească, pofteşte un poet deplin şi o limbă bine lucrată, nesocotinţă dar ar fi să cânt fapte eroiceşti, mai vârtos când nice eu mă încredinţăz în putere, iar neajungerea limbii cu totul mă desmântă...

Cu toate aceste, răpit fiind cu nespusă poftă de a cânta ceva, am izvodit această poeticească alcătuire, sau mai bine zicând jucăreauă, *vrând a forma ş-a introduce un gust nou de poesie românească, apoi şi ca prin acest feliu mai uşoare înainte deprinderi să se înveţe tinerii cei de limbă iubitori a cerca şi cele mai rădicate şi mai ascunse desişuri a Parnasului, unde lăcuiesc musele lui Omer şi a lui Virghil!...*

Eu (spuind adevărul!) vrui să mă răpez într-o zburată, tocma la vârful muntelui acestui, unde e sfântariul muselor, ca să mă deprind întru armonia viersului ceresc a lor; dar ce folos! Căzui şi eu cu mulţi alţii depreună, şi căzui tocma într-o baltă, unde n-auzii numa broaşte cântând!...

Pentru aceasta, până la un alt prilej, când mi să va lovi să beu din fântâna curatelor surori, primeşte, iubite cetitoriu, cu bună voinţă această izvoditură!... şi socoteşte cu priinţă, aducându-ţi pururе aminte că apa de baltă nice odinioară nu este limpede ca de fântână.

Leonachi DIANEU

Epistolie închinătoare

Cătră Mitru Perea, vestit cântăreţ!

Treizăci de ani au trecut, drăguţ Pereo! de când eu fui sâlit a mă înstrăina din ţara mea. De-atunci încoace, usăbite ţări am trăpădat; dar', ca să-ţi arăt în scurt toate păţirile mele, ascultă şi judecă.

Întâi, învitându-mă zburătăţia minţii mele încă necoapte, când să începu războiul cel de pe urmă a nemţilor cu turcii, mă făcui volentiriu. Păciuindu-să apoi lucrurile, precum şti, fiind că primisăm slujbă la austrieni,

fui trimis asupra franţozilor şi supt Mantua căzui rob. De-acolo trimis fiind la Gallia, întru prinsoarea delungată, dobândii prilej a învăţa carte şi mai multe limbi, procopsindu-mă mai vârtos la învăţătura oşte-nească. În urmă primii slujbă la franţozi şi purtându-mă bine, în scurtă vreme ajunsăi căpitan. În urmă, cu oaste care fu trimisă la Eghipèt, m-aflai şi eu. O, cu câtă bucurie făceam eu acea călătorie, socotind că acolò voi s-aflu doară cuibul strămoşilor noştri şi neamul nostru adevărat!... Căci auzisăm totdeuna, şi deobşte să zice cum că soiul nostru ţigănesc să trage de la Eghipet şi purcede din faraonii cei slăviţi.

Însă, iubite Pereo! în zădar fu toată cercarea mea, că nu aflai nicio urmă de adevăraţi strămoşii noştri, şi mă încredinţai, spre mâhnirea mea, cumcă ţiganii noştri şi la Eghipet tot aceiaş sunt ca şi pe la noi, adecă defăimaţi şi de toţi urgisiţi, ce nu vor să păzească nice o rânduială sau să să îmbunătăţeze cu năravuri mai polite sau să-şi lumineze mintea cu învăţături alese.

Fiind eu în Eghipet mai la toate bătăliile de faţă, s-au întâmplat pe mine o nenorocire, că trecând un glonţ de tun aproape, mi-au uscat un picior ş'am rămas *învalid*. Deci am luat slobozie de la slujba oştenească. De-atuncia tot aici sunt, la Eghipet. Dar, crezi-mă sau ba? cu toate aceste nu-mi pociu scoate din inimă dorul ţării în care m'am născut, şi macar trăesc aici în prisos de toate, totuş', spre fericirea deplin patria-mi lipseşte.

Având aici vreme de ajuns, mă îndeletnicesc mai mult cu cetera şi cu cântări. Am dat în cunoştinţă cu mulţi de ai noştri, iar' mai vârtos cu Mârza. O, să-l cunoşti ce ales om e acela, şi doar' unul dintru toţi, care are iubire de neam şi râvnă călduroasă de-a aduce pe soiul nostru la oarecare rânduială. Acesta mi-au deschis ochii întru multe, iar mai vârtos pentru purcederea noastră, căci au fost născut şi crescut acolo, de-unde ne-am desghinat noi, nefericiţii. După cum spune el, noi suntem din India, şi limba noastră să grăieşte acolo până în zioa de astezi; însă pentru aceasta ţi-oi scrie de altă dată.

Întru altele, şi această istorie care ţ-o trimit (pe care am tituluitu-o *Ţiganiada*), mai mare parte este alcătuită din spusele lui; căci un strămoş a lui au fost, pe vremea lui Vlad Vodă, cu turcii în Ţara Muntenească. Din gura acelui au luat moşu-său, apoi tată-său, de la care au auzit spuind dânsul.

Drept aceasta, aducându-mi aminte de ţara în care m-am născut (măcár că noao ne este máşteră), multe cântam eu delle noastre, amegind vremea în ceasurile mele mâhnicioase. Aceasta fu pricina şi aceştii izvodiri poeticeşti, care în ce dată o pusăi la cévaş' rânduială, gândii la tine, drăguţ Pereo! şi hotărâi ca, de s-ar tâmpla acest făt întii născut al mieu să iasă cândva la lumină, ţie să ţi-l închin, pe care am cunoscut măestru cântăreţ şi viersuitoriu, mai ales a vremilor noastre!...

Priimeşte dară, în semnul vechii pretenii, ca un dar, pârga ostănelii mele şi-ţi adă aminte, în zilele tale fericite, de prietenul tău Dianeu!... Adevărat că de pe acest nume nu mă vei cunoaşte, căci pribegind eu din ţară, l'am schimbat, dar' ţie-ţi voi da cheia, ca să poţi intra la taină. Eu mă chiem acum Leòn Dianeu, sau Leonáchi Dianeu (precum şti tu bine, că la noi în Ţara Muntenească, ba şi la Moldova, toţi ş-adaugă numele cu *achi* sau *cachi*, după grecie, fiind că sună mai cilibiu; adecă, în loc de Leonaş sau Leonuţ, ei zic Leonachi ş. c.) Dar' să ştii că acest nume, Leon Dianeu, cuprinde în sine întreg numele mieu, prin strămutarea slovelor sau *anagrámă*.

Deacă-ţi vei aduce aminte de toţi cunoscuţii şi de unul care odată trecând prin Sásrèghen, unde erai atunci, te-au căutat şi au împrumutat o cronică scrisă cu mâna de la tine, îndată vei şti cine sunt. Pentru aceasta şi numele tău este strămutat, prin anagramă, căci am avut multe pricini la aceasta, ca să nu ştie toţi cine este izvoditoriul aceştii poesii şi cărùi s-au închinat. Am înţăles eu aici, că şi tu ai scris ceva foarte bun pentru ţigani şi scriind adevărul, ai atins pe voievodul cum să cade; care de cându-i, n-au suferit neamul său şi n-au făcut nice un bine, ci numai au strâns părale ca să îmbuibeze pre boieri. Doamne, când va

fi să mai ajungă alt vòievod, care iubeşte pe ai săi? Eu socoteam că voi auzi cât de curând că pe tine au rădicat ceata vòievod, dar bag de samă, nătărăul acela tot trăieşte şi împute lumea!...

Scrie-m, rogu-te, cum vă aflaţi, că eu încă mă ţân de ceata voastră şi nu mă am lăpădat până acum; ba zioa şi noaptea pentru dânsa lucru ş-ostănesc.

În cât e pentru firea aceştii alcătuiri a mele, adecă a *Ţiganiadei*, am să-ţi aduc aminte cumcă eu învăţând lătineşte, italieneşte şi franţozeşte, întru care limbi să află poesii frumoase, m-am îndemnat a face o cercare: de s-ar putea face ş-în limba noastră, adecă cea românească (căci a noastră, cea ţigănească, nu să poate scrie şi puţini o înţăleg) cèvaş asemene; ş-am izvodit această poveste, pe care, după limba învăţată, am numit *poemation* (adică mică alcătuire poeticească), întru care am mestecat întru adins lucruri de şagă, ca mai lesne să să înţăleagă şi să placă. S-află întrânsa şi critică, pentru a cării dreaptă înţălegere te poftesc s-adaugi oarecare luări aminte, căci ştiu bine că vei înţălege ce-am vrut eu să zic la multe locuri.

Iară cât priveşte faptul istoricesc, pentru Vlad Vodă, că au fost aşa precum l-am scris eu, dovedesc cu scriptorii de la Vizant, precum vei şti tu bine; iar de ţigani, că Vlad Vodă i-au armat oarecând împrotiva turcilor, scriu ş-unele cronice scrise cu mâna munteneşti; însă istoria alcătuită întracest chip este ostăneala mea, ce am pus'o în stihuri, după izvodul ce am aflat la mănăstirea Cioarei, în Ardeal, care întru toate să loveşte cu pergamèna ce s-au aflat, nu demult, în mănăstirea Zănoaghei.

Eu socotesc că ţiganii noştri sunt foarte bine zugrăviţi în povestea aceasta care să zice că ar fi fost scrisă mai întâi de Mitrofan ce au fost de faţă la toate şi care la nunta lui Parpangel au iscodit un epitalamion sau cântare de nuntă; de unde ţiganii lesne vor cunoaşte pe strămoşii săi. Însă tu bagă samă bine, căci toată povestea mi se pare că-i numa o alegorie în multe locuri, unde prin ţigani să înţăleg ş-alţii carii tocma aşa au făcut şi fac, ca şi

ţiganii oarecând. Cel înţălept va înţălege!...

În urmă trebue să şti, bade Pereo! cumcă aceast' operè (lucrare) nu este furată, nici împrumutată de la vreo altă limbă, ci chiar izvoditură noao şi orighinală românească. Deci, bună sau rea cum este, aduce în limba aceasta un product nou. Soiul acestor feliu de alcătuiri să cheamă comicesc, adecă de râs, şi de-acest feliu să află şi într-alte limbi. Însuş' Omer cel vestit, moşul tuturor poeţilor (cântăreţilor în stihuri), au alcătuit *Bătălia şoarecelor cu broaştele*. Deci Omer este, de bună samă, începătoriul, precum aceii înaltei neasămănate poesii ce s-află în *Illiad*a şi *Odiseea*, aşa şi aceştii mai gioase, şuguitoare, a noastre. După dânsul, (în cât ştiu), au scris Tassòni italieneşte, un poemă *La sèchìa rapìta*, adecă *Vadra răpită* şi, precum înţălesăi, în ceste zile, un abate Casti, acum pe vremile noastre, încă au alcătuit o asemene istorie, ce au numit-o *Li animali parlanti*, adecă *Jivinele vorbitoare*. Numai cât povestea lui nu atârnă pe temeiu istoricesc ca a noastră. Iară, să fie alcătuit cineva ceva despre ţigani, n-am cetit nice într-o limbă. Doară pentru că la alte neamuri europeşti puţin sunt cunoscuţi ţiganii, şi pentr' aceasta o alcătuire ca aceasta la dânşii n-ar avea haz. Dară la oamenii din ţara noastră, care treesc cu ţiganii şi le cunosc firea, nu poate să nu fie primită o izvoditură ca aceasta, cu atâta mai vârtos, cu cât eu m-am silit, în cât era cu putinţă, a metahirisi multe cuvinte şi voroave după gustul ţigănesc, mai vârtos unde vorbesc ţiganii între sine.

Cu toate aceste, dragul mieu Pereo! multe am scris acolo ce poate că la mulţi nu le va plăcea, însă toate adevărate. Greu era a vicleni cronica şi a scrie într-alt chip, căci din fir în păr aşa găsii scris la cele doao mai sus numite cronice, iar cele alalte am luat din gura Mârzii.

Cea mai de pe urmă, să ştii că fiind eu ţigan ca şi tine, am socotit cuvios lucru de a scrie pentru ţiganii noştri, ca să să preceapă ce feliu de strămoşi au avut şi să să înveţe a nu face şi ei doară nebunii asemene, când s-ar tâmpla să vie cândva la o tâmplare ca aceasta. Adevărat că

aş fi putut să bag multe minciuni lăudând pe ţigani şi scornind fapte care ei n-au făcut, cum fac astezi istoricii unor neamuri, care scriind de începutul norodului său, să suie până la Dumnezieu şi tot lucruri minunate bârfăsc. Dar' eu iubesc adevărul.

De-oi vedea că află priinţă această ostăneală a mea, vei dobândi şi alte alcătuiri, însă nu de şagă, ci serioase şi adevărat eroice. Fi sănătos. Dat. 18 marţ, 1812. *La piramidă*. În Eghipet.

Cântecu I
ARGUMENTUL
Păn Vlad Vodă pe ţigani armează,
Asupra lor Urgia-întărâtă
Pe Sătana, ce rău le urează,
Întracea luându-ş' de drum pită,
De la Flămânda pleacă voioasa
Ţigănimea drept cătră-Inimoasa.
Musă ce lui Omir odinioară
Cântaşi *Vatrahomiomahia*,
Cântă şi mie, fii bunişoară,
Toate câte făcu ţigănia,
Când Vlad Vodă-îi dede slobozie,
Arme ş-olaturi de moşie,
Cum ţiganii vrură să-şi aleagă,
Un vodă-în ţară ş-o stăpânie,
Cum, uitându-şi de viaţa dragă,
Arme prinsără cu vitejie,
Ba-în urmă-îndrăzniră ş-a să bate
Cu murgeştile păgâne gloate,
Cum apoi, prin o gâlceavă-amară
(Căci nu să nărăvea depreună),
Toţi cari-încătrò fuga luară
Lăsându-şi ţară vodă şi corună.
Însă toate-aceste se făcură
Prin dimonească amegitură,
Că, măcar cel fără-asămănare

Mai rău duh dintru toate, Sătana,
Pururе-în iad lăcaşul său are,
Focului nestins fiind el hrana,
Dar’ totuş’, pe furiş’, câteodată,
Răzvrătind lumea, el se desfată.
Iar’ de-astă dată-l întărâtase
Urgia (precum spun) blăstămată
Ce văzând cu săcuri şi baroase
Pe ţigănimea noastră-înarmată,
În tot chipul hotărî s-o strice,
Vrajbă-întru dânsa-aducând şi price.
O! tu, hârtie mult răbdătoare
Care pe spate-ţi, cu voie bună,
Toată-înţălepţia de supt soare
Şi nebunia porţi împreună,
Poartă ş-aceste stihuri a mele,
Cum ţi le dau, şi bune şi rele.
Apoi zică cine câte ştie,
Eu cu mândru Solomòn oi zice:
Toate-s deşerte şi nebunie!...
Căci numa de-acel este ferice
Care pe sine-a cunoaşte-începe.
Şi firea lucrurilor pricepe.
Dela miază noapte mai departe,
Sus, în văzduhul întunecos,
Este-un loc (precum scrie la carte)
Cărùi zic filosofii haòs,
Unde neîncetata bătălie
Face-asupra stihii stihie!...
O zână rea ţara stăpâneşte,
Carea nu sufere nice-un bine,
Ci toate strică şi desuneşte,
Toate sfarmă, spulbără ce-i vine
Înainte, ş-Urgie să chiamă,
Rea prăsilă de tată şi mamă.
De-acolò privind corbiş’ la toate,
Urgia văzu pe ticăloase
Gloatele ţigăneşti înarmate

Cu săcuri, ciocane şi baroase;
Precepând apòi ce va să fie,
Mai că nu leşină de mănie!...
Căci nu rabdă năsâlnica zână
Ca rând bun oamenii să păzască,
Şi temându-să ca să nu vină
La cevaş' rând gloata ţigănească,
Gândi cum sfaturi să le strămută;
Ş'indată, iaca, să scoală iute;
Pe arepi de volburi cu fortună
Încălecând, la iad să pogoară.
Pe-unde mèrgere, fúlgeră, túnă,
Toate spulbără, frânge ş-oboară.
Însuş' pe diavoli prinsă mirare
De năpraznă-aşa iute şi mare.
Iar' deacă stete fără sfială
Naintea négrii mării-sale
Sătanei ce cu multă pofală
Stăpâneşte-a tartarului vale,
Rădicând ia sprinceana sumeaţă,
Zisă-ameniţând celùi în faţă:
„Sătano, de nu mi-ai fi părinte
Şi de n-aş fi-întii născută ţie
(Când căzuşi din ceriu, dacă ţii minte,
Mă-avu cu tine-oarba Zavistie!),
Necăutând că-aceasta-i a ta ţară,
Aş grăi cu tine-almintre doară.
Unde-i duhul ş-inima nefrântă
Acelui mândru Luceafăr care
Nu să-îndoi şi pre cea mai sfântă
Lumină-în ceriu vieţuitoare
A să scula cu războiu, odată!
Ce negrijă-acum te ţine,-o tată?
Tu şezi aici, fără nice-o teamă,
Adevărat! Dar sus ce să face,
Pe lume, nu ştii sau nu bagi samă.
Nu vezi ce năpraznă vine-încoace
Pe iadul tău? Eşi numai, afară,

Ş-însuş' a ta vedea-vei ocară!...
Încă şi ţiganii mişei caută
Ca să să puie la rânduială,
Părăsându-şi ciocane şi laută
Şi-întrarmaţi pe Mahomèt să scoală.
Îi văzui sfătuind cum să-ajute
Lui Vlad, în toate chipuri plăcute.
Sângur acel Vlad, de-l laşi în pace,
Gata-i a prăpădi păgânimea...
Ş-atuncia iadul tău ce [va] face?
Unde-ţi va fi slava şi mărimea
Că-ai scornit legea mahometană?
Înţălesu-m-ai acum, Sătană!..."
Aceste zicând, ca şi curcanul
Întărâtat să gânfă şi iată!
Toată fierea şi turbat cătranul
În tată-său varsă sluta fată;
Iar' el, mai nu plesni de mănie
Ş-abea cât putu zice: „O mie!..."
Şi mai răsuflând: „Fiică iubită!
Pe-aceasta te cunosc adevărată
Prăsila mea: dar' fii odihnită:
Acuş vei vedea că al tău tată
Tot acel e, care-odinioară
Vru pe Cel înalt din ceriu s-oboară!..."
Urgia de-aci să-întoarsă-îndată,
Iară Sătana, iute ca vântul
Sau din arc slobozita săgeată,
Pătrunzând în curmeziş pământul
Ieşi la lumea de sus, afară,
În chip de fum cu vânătă pară.
Iar' după ce pământească boare
Răsuflă puţinel întru sine
Şi cevaş' i să făcu răcoare,
Socoti cum ar face mai bine
Ca nevăzut el toate să vază
Pe unde-ajunge-a soarelui rază,
Ştiind el foarte bine că-afară

De ceata-îngerească pânditoare
Ce pregiur a toată lumea zboară,
Sânt Ilie prorocul încă-are
Asupra lui pază foarte bună
Ş’unde-l zăreşte,-acolea-l detună.
Din ceste cuvioase pricine
Mult nehotărât el nu rămasă,
Ci formă de corb luând pe sine,
Să băgă-într-o negură prea deasă
Şi să rădică-în aripi uşoare
Păn la nuòri, aproape de soare.
Cum vulturul silit de foame,
Împregiur, pretutindene zboară,
Câmpuri, păduri şi grădini cu poame
Străbătând cu vederea, ca doară
Va zări stârvuri şi mortăciune
Sau ceva vrednic de vânăciune,
Aşa Sătana cu faţa viclenită
Caută de sus, nevăzut de nime,
Şi zăreşte toate-într-o clipită,
Din Ochian pănă la Tătărime;
Vede toţi mâncătorii de pâne,
Încă şi pe cei cu cap de câne.
De-acolò vede nenumărată
Oastea lui Mahomet cum vine,
S’o robească Muntenia toată;
Şi văzând să bucură-întru sine,
Hotărând păgânilor s-ajute
În toate chipurile ştiute.
Vede şi tabăra ţigănească,
Între-Alba şi Flămânda-adunată,
Care, după porunca domnească,
Acum era şi-în arme-îmbrăcată,
Aşteptând cea de pe-urmă poruncă,
Încătro şi pre-unde să se ducă.
Acolo era din ţara-întreagă
Strinşi ţiganii cu mic şi cu mare,
Părăsindu-şi viaţă pribeagă

Şi puindu-să la noao stare,
Să nu mai umble din ţară-în ţară,
Nici să mai fie-altòra de-ocară.
Căci Vlad-Vodă locuri de moşie
Le dedusă cu ceastă-învoială,
Ca de-acuma şi dânşii să fie
Oameni ca ş-alţii cu rânduială,
Iar ei mult să sfătuiea-între sine
Cum ş-ar tocmi trebile mai bine.
O zi de sfat era şi de-ast' dată,
Unde toată-acuma s-adunasă
Boierimea cea mai învăţată,
Multă făcând voroavă şi deasă.
În urmă Drăghici rostul deschisă
Ş-acest chip cătră-adunare zisă:
„Bărbaţi buni! Trăind eu pă-astă lume,
Multe păţii şi bune şi rele,
La multe privii adinsuri şi glume,
Dar' (vă spun drept) din toate ahele,
Ca ş-ahasta-ori adins, ori în şagă,
Eu nu văzui în viaţa-întreagă.
Noi ţiganii să-avem ţărişoară!...
Unde să him numa noi dă noi!...
Să-avem sate, căsi, grădini ş-ogoare
Şi dă toate, ca ş-alţii, mai apoi?
Zieu! privind la lucruri aşa rare,
Ca când treaz fiind, aş visa-îm pare...
Şi ce ne mai trăbuie doar-încă
Spre vieţuirea fericită?
Zieu nimică!... Numa cât mă mâncă
O gândire!—adecă ha clipită
Mai dă pă urmă-a vieţii mele,
Căci acum a muri mi-ar hi jele!...
Eu mă tem că n-oi ajunge doară
Să văd ţigănimea la rând pusă.
O! dulcea şi draga primăvară
A zâlelor mele, cum apusă!...
Acum ar hi-în lume dă-a trăirea

Pă chieful tău, cum te trage hirea!
Voi, tinerilor, luaţi aminte
Ce moşul Drăghici acum vă zice:
Faceţi-vă bune-aşezământe
Şi lăcuiţi dăpreună-aice;
Fiţi pururе-într-o minte ş-o voie,
Mai vârtos la vreme dă nevoie.
Că, dacă nu vă veţi prinde dă mână,
Părtăşiri iubind şi-împărăchiare,
Asupri-vă-va limbă străină
Şi veţi hi periţi fără scăpare,
Nice veţi mai face-un neam pă lume,
Ci veţi hi fără ţară şi nume.
Ba veţi hi cum furăt păn-acum,
Cumu-s jidovii blăstămaţi, iacă!...
Ce n-au ţară, ci trăiesc pă drum...
Să hie ţara cât dă săracă,
Dulce-i când poate cineva zice:
Asta-i ţara mea, eu-s dă aice!...“
De-aci Goleman luă cuvântul
Şi le sfătui pre larg şi tare,
Întii, ca să-şi împartă pământul,
Ca tot însul din vreme să-l are,
Să-ş’ poată face mălaiu şi pâine,
S-aibă ce mânca de-azi până mâine.
„Oameni buni! Oare n-ar hi mai bine
(Zicea el) să numim astă ţară
Cu nume nou, păcum să cuvine,
Făcând ş-o rânduială-adevară,
Noi între noi, cării toţi să hie
Supuşi, întru d-alba ţigănie?
Că fără dă rând nu-i nice-un bine!
Căsi apoi să ne facem şi mese,
Cum au ş-alaltre neamuri vecine;
Să şedem cu-a noastre jupânese
La cumândări, zăfèturi ş-ospeţe,
Închinând cu păhărele-isteţe.“
Iară Mircea de-altă parte zise:

„Fraţilor! Mie nu mi să pare
Că-aveţi voi minţile-aşa deschise,
Ca să faceţi vreo bună-aşezare
Sânguri dân voi. Drept ahasta, eu
V-oi spune pă scurt sfatul mieu.
Să púnem neşte oameni aleşi,
Care-înţăleg puţinel şi carte,
Oameni întregi la minte, direşi,
Aheşti sfătuindu-să de-o parte
Şi sămnându-şi toate pă-o hârtie,
Cum or afla ei, aşa să hie.“
Însă Burda n-aşteptă să zică
Mircea tot sfatul său: *„Dară* (zisă)
Pănă cându-ţi vorbi tot nimică?
Mămăligă, măi! brânză şi clisă!
Dă-aheste vă sfătuiţi nainte,
Dar’ nu dă-a voastre goale cuvinte.
Când om avea ce mânca şi bere,
Lesne-om sfătui noi şi dă-ahele.
Aşa zic; asta-i a mea părere!...
Când nu-i ce roade între măsele,
Atuncia, zieu, nimica nu-ţi ajută,
De-ai ceti măcar şi cărţi o sută!...“
Întracea să rădică cu ciudă
Cucavel, făcătoriu de ciure:
(Strâgând) „Voi faceţi dân iarbă crudă
Grâu, dân toporâşte săcure!...
Hoho! nu vă răpeziţi aşa tare,
Că nu sunt toate, păcum vă pare!...
Au doară ştiţi voi dân ce pricină
Vodă-aşa v-armă dă minunat?
Cine ştie ce limbă păgână
Doar’ asupra lui iar’ s-au sculat;
Armele-aheste nu-s cobe bună;
Sau încai trebile-aşa nu sună“.
„Eh! ce ne pasă d’ahele toate
(Grăi Boroş’ mândru cu mâhnire);
Au n’am nimeri noi ş-a ne bate

Ş’ân război adins a hărţuire?...
Noi încă-avem câte doao mâini,
Inimă-în sân şi duh în plumâni!
Eu gândesc că ha mai grea tâmplare
Care poate să ne tâmpineze
Ar hi când să se scoale nescare
Vrăjmaşi, ca ţara să ne prădeze,
Ş’am fi sâliţi s-oştim şi noi doară,
Apărându-ne iubita ţară.
Dar’ ş-atunci n-ar hi cu cale
Să ne temem fără de măsură,
Căci nici noi suntem neşte dârdale
Sau ha dă pă-urmă lăpădătură,
Ca să nu cutezăm a sta-în faţă
Măcar cu ce feliu de-oaste-îndrăzneaţă.“
Goleman era să măi înceapă
A grăire, şi de-abea cât zisă:
„Toate-aheste nu plătesc o ceapă!...“
Când Satana care-aci sosisă
Desbrăcând negura-întunecată,
În chip de corb la ţigani s-arată.
Şi vrând să le facă-o nătărie,
Zbură-în giur, pe deasupră-le, roată,
Câteva ori, ca ş-o ciocârlie,
Purure cântând cha! cât! şi iată,
Bietului Goleman, ce pe iarbă
Şezând ura, să cufuri-în barbă!...
Şi tot croncănind, de-acolea mearsă,
Iar’ dintr-un alb nuor Sânt Ilie,
Trosc!... aşa-l pogni cu săgeată-arsă
Tocma-într-a capului găvălie,
Cât corbul căzu mort, iar’ Sătana
Fugi zberând ş-astupându-şi rana.
De-această-arătare minunată,
La toată-adunarea căzu greaţă.
Toţi să mira cu gura căscată
Şi de frică toţi albisă-în faţă,
Iar’ ştergându-ş’ barba Goleman

Sudui de mamă pe croncan.
Nime nu grăia, ci câteodată
Ochii-ş mai învolbea cătră stele,
Păn' ce Drăghici după o bucată
De vreme, suspinând cu jele
(Zise): „Hai! mult mă tem dă ahastă
Să nu cază pă noi vo năpastă.
Auzit-am (şi ţân minte)-odată
De la dada, Dumnezieu să-l ierte,
Că mare nevoie va să pată
Ahăla şi greu va să se certe
Asupra căruia corbul zboară.
Sau croncănind să spurcă doară.
Păntru-ahaia vă luaţi aminte
Ca nu pentru neşte lucruri doară
Dă care vă sfătuiaţi maiânte
Lui Guladel bine să nu-i pară,
Şi prin hastă-arătare cerească
Va dă primejde să vă ferească."
Drăghici era pă vremile-acele
Cel mai bătrân din cetele toate,
Şi prorocea când bune, când rele,
Cum să târnpla-în ţară şi prin sate.
Toţi pe dânsul ca pe-un cel-mai-mare
Asculta, cu multă-încredinţare.
Dar' atunci Neagul, căci avea fire
De-a grăi bagiocuri câteodată,
La Drăghici cu ciudoasă zâmbire
Căutând zisă: *„Dar ian' mai înceată,*
Badeo Drăghici, de-a proroci rele
Ş'a ne mai descânta dintru ele.
Ahaia ştim şi noi fără >de< tine,
Cùm că hălùi pă-a cui creştet şede
Un corb sau cioară nu-i merge bine!...
Iar' eu socotesc că-i mai dă-a crede
Cumcă noroc va să ne tâlnească,
Căci corbu-i pasere ţigănească."
Aşa ţiganii cu traista plină

Întră-Alba şi Flămânda mâind,
Sfătuiea din prânz până în cină.
Toţi spunea părerea sa pe rând,
Iar’ când era-în urmă, la fârşit,
Rămânea lucru nehotărât.
Dar’ întracea poruncă le vine
Ca toţi cât mai curând să să gate.
Cetele să fie până mâine
Dimineaţă, toate bine-armate.
Pe lângă-aceasta, multe-încărcate
Sosiră şi carră cu bucate.
A doao zi, când răsărea soare,
Vodă cu căpitanii de frunte
Întracolò mearsă la prăâmblare,
Unde prin corturi negre mărunte
Ţiganii, ca şi broaştele-în baltă,
Durmea prăvăliţi toţi peste-olaltă.
Atunci porunci cât mai îndată
Cei armaţi să iasă la priveală
Cu toţi, ş-apoi ceată de ceată,
În paradă şi cu rânduială
Să treacă ca şi gata de cale
Pe denaintea mării-sale.
O, musă! rogu-te de-astă dată
Să-mi dai viers cu vrednice cuvinte,
Ca să pociu cânta cum înarmată
Ţigănimea purceasă nainte
Cătră-Inimoasa cu vitejie,
Vrednic lucru ca lumea să-l ştie.
Întâi, dară, dintru toţi purceasă
Ceata lui Goleman vestită;
Toţi ciurari şi feciori de acasă,
Vai de-acela care-i întărâtă!...
Trei sute era ei pe-îndelete,
Afară de prunci, muieri şi fete.
Armele lor cele mai cumplite
Era furce şi rude de şatră,
La vârv cu fierr ager ţintuite;

Cu cestea-îndată trântea de vatră
Pe vrăjmaş de-aproape şi de parte.
Acolò să vezi capete sparte!
Steagul! de mânză codalbă-o piele
Le era, de-un părâng aninată,
Pe care sta, cu roşii petele,
O veşcă de ciur sus îndreptată.
Cânta de marş în cimpoi foite,
Bătând în ciure negăurite.
Ce să mai zic de-a lor voievod mare?
Goleman voinicul! Oh, acela,
De nu-l va prăpădi vo tâmplare,
Nu va bate el în zădar lela,
Nice va zăcea prăvălit pă spate
Când i s-or fârşi-în traistă bucate.
După-aceşte veniră nainte
Armaţi ş-în rânduri tocmite bine,
Argintarii, de-inele şi ţânte
Făcători, doao sute. Dar' cine
Îi duce şi le este povaţă?
Tânăr Parpangel şi mândru la faţă.
Acesta purcede-în dreaptă spiţă
Din craiu Jundadel a cărui mare
Şi preste toţi înălţată viţă
Tocma de-unde soarele răsare,
Cu soarele-împreună răsărisă.
Precum cronica ciorască scrisă.
Tot dintr-aceaiaş viţă nălţată,
(Păn' au stat întregă-împărăţia
Ţiganilor) pogorârea din tată
Pe fii, schiptru şi nalta domnie
Păn' la craiu Jundadel pe care
Lipsi de tron Cinghişhan cal mare.
Fost-au de când lumea stă-îm picioare
Multe neamuri slăvite-odinioară,
Viteze ş-altor poruncitoare,
A căror nepoţi acum de-ocară
Sunt la noi; şi noi l-alţii-om fi doară,

De nu vom băga samă de ţară.
Ian’ căutaţi la ţigănescul soiu
Cumu-i astăzi de-ovilit, cum el
De cătră toţi să-împinge-în gunoiu;
Dară când trăia craiu Jundadel
Şi stăpânea-în India bogată,
Viţa lor era mult luminată.
A lor preste toţi nalt împărat
Să numea-în ferman a lunii frate
Şi-a soarelui fiiu pre luminat;
Iar’ lui să-închina nenumărate
Noroade, ţări, crai şi mari ostroave.
Aceste nu-s deşerte voroave!
Parpangel de pe moş să născusă
Din cea mai frumoasă ţiitoare
A lui Jundadel; aşa să dusă
Apoi strălucind raza de soare
Păn’ la dânsu; şi care nu crede,
Caute la el, că-în faţă i-o vede.
Era nalt şi ghizdav la făptură,
Bun lăutariu, pre bun cântăreţ;
La toate faptele cu măsură,
Iară de-inele meşter ales.
Acest chip era voievodul mare
A zlătarilor mergând călare.
Iară după dânsul, tot alese
Şireaguri din sângura lui ceată
Să ducea,-într-un rând tot câte şese,
Căror urma ceailaltă gloată
În pielcuţa goală-golişoară
Şi scripind de neagră ca ş-o cioară.
Cei [într]armaţi avea buzdugane
De-aramă şi neşte lungi cuţite,
Toţi oameni nalţi şi groş’ în ciolane,
Cu păr îmburzit, barbe sperlite;
Haine-avea lungi, scurte ş- învârstate,
Unii fără mâneci, alţii rupte-în spate.
În loc de steag purta ei o cioară

De-argint, cu penele răşchierate
Întracel chip, cât gândeai că zboară
Plesnind în arepi cu-aur suflate.
Músică făcea cu drâmboaie,
Zdrâncănind clopoţei de cioáie.
A treia, cu pasuri măsurate,
Căldărarii mari de stat să-iviră;
Toţi căciulaţi, cu barbe-afumate.
De tăria lor lumea să miră,
Taie-în arămuri ca şi-în şindile
Şi rabdă foame câte trii zile.
Armătura lor era ciocane
Ferecate; toţi erau călare.
Dar unde mă tragi, [o,] Bălăbane,
Ducătoriul acestòr, pre tare?
De-asculta ţigănia de tine,
Era de dânsa cu mult mai bine!...
Ei încă după-al său steag urmează,
Ce era de-aramă-o tipsioară
Strălucind în toate părţi cu raze,
Ca şi soarele de primăvară.
Marş sufla-în trâmbiţă răgitoare
Ş'ân loc de dobă, bătea-în căldare.
A patra venind să văzură
Fierarii cu ale sale baroase,
Arzătoriăiî de cărbuni şi zgură.
Înarmaţi era ei [şi] cu coase
Pe neşte druguri lungi îndreptate
Şi-în chipul lăncilor ferecate.
Ducul lor era Drăghici cu minte
Carele multe veacuri văzusă
Şi totuş' din gură niciun dinte
Încă până-atuncea nu-i căzusă;
Acum ţinea el a şeptea muiere
Şi totuş' să sâmţea la putere.
Trei sute de-armaţi număra ceata,
Pedestrime-aleasă! Fieşcare
Mergea voios şi de războiu gata.

Purta cu sine şi de vânzare
Seceri, cuţite, foarfece, zale
Şi nu le lipsea numa parale.
Cinghia lor mergea înaintea,
Ce era de clopote şi chimvale.
Steag era tigaie de plăcinte
Împodobită în jur cu zale
Mărunte, de-oţăl şi sclipitoare,
Aninată pe-o lungă frigare.
Sosiră-apoi în şireaguri groase
Lingurarii cu săcuri pe spate,
Toţi bine-îmbrăcaţi, cu barbe rase,
De-a brâuri purtând neşte bărzi late
Ce toate soiuri de lemne taie,
Arme pre bune şi de bătaie.
Povaţa lor şi vrednicul jude
Era iubitoriul de dreptate
Neagul ce numai de-o parte-aude.
Şi-i cel mai bun meşter de covate,
De scafe, cauce, linguri, tăiere,
Hâmbare, răváre şi cuiere.
Horiul lor în fluiere şi trişte
Cânta, lin tocănind pe-o covată,
Cât putea sâmţirile să mişte
Fieşcui. Iară de steag, o lopată
Prelungă-avea şi cu dăscălie
Făcută de maistor Pintilie.
Dar’ cine-m va spune cum să cade
Ceata slăvită care-acum vine!
Musă ş-Apolloane, drăguţ bade,
Şopteşte-mi vorbe şi graiuri line,
Că fără de-a ta dulce-însuflare
Poetul haz şi priinţă n-are.
Aceşti>a< era (pre limba curată
Grăind) aurari, cea mai aleasă,
Ordine din ţigănia toată.
Acestòr’ nici de vodă le pasă,
Când ploao la munţi şi pot să spele

Aurul din apă, prin vălcele.
Avea la dreapta suliţe lunge
Şi neşte săbii de-a stânga scurte.
Care ştia cum suliţa-împunge,
Cum de sabie trupul amurte,
Acela trebuia să-aibă frică
Şi groază de-astă ceată voinică.
Steagul o suliţă era, toată
De-aur, cu codorâşte văpsită
Şi cu fluturi de-argint învrâstată.
Iar’ orhestra, bine rânduită,
Cânta marş în diple ş-alăúte
Bătând în dobe-anume făcute.
Iară pe dânşii cu fală duce
Tandaler inimosul, de care
Nu cuteza nime să să-apuce,
Aşa era de harnic şi tare.
Spun că nu cunoştea nicio spaimă,
Că-ar fi fost cu dracul unii-l defaimă.
Pe-urmă-în rânduri groase, neînchieiate
Mergea lăieţii, goleţii droaie,
Mâncători zădarnici de bucate,
Înarmaţi cu măciuci şi cu maie;
Muierile cu prunci mici în spate,
De tot goale sau de jumătate.
Corcodèl pe dânşi avea poruncă
Să povăţuiască-în rânduială,
Corcodel care cu bobi aruncă
Şi cu vrăjituri oameni înşală.
Ori cine ce va fura el ştie,
Spuindu-i dracu din răspântie.
Iară steagul era, după care
Să ducea gloata de mortăciune
Şi de toate stârvuri mâncătoare
O tearfă-aninată pe-o prăjină.
Marşul sună-în cornuri mugătoare,
Toţi lolăindu-să-în gura mare.
După ce toţi în giur s-aşezară

Rânduindu-să ca ş-o cunună
Lăudă principiul adevară
Ascultarea lor şi voia bună;
Apoi tare le dete poruncă
Spre-Inimoasa-îndată să să ducă.
Toate ce până-acum să cântară,
Într-o vechie foarte pergamină
S-află,-în mănăstirea de la Cioara,
Şi pot avea credinţă deplină,
Fiind că să cetesc şi-în hârţoaga
Din mănăstirea de la Zănoaga.
Cartea din Cioara nu spune-aice
Mai multe, iar cea din Zănoagă
Mai adauge-încă (prin un „să zice”)
Ş-o voroavă-a lui Vlad-Vodă-întreagă,
Care el cu cea tâmplare zisă,
Iacăt-o, precum o găsii scrisă:
„Vitează eghipteană rămăşiţă!
De faraoni viţă strălucită,
Din vechi iroi tânără mlădiţă!
O, mândră ţigănie cernită,
Ascultă, ca să ţii bine-aminte
Toate-a mării-mele cuvinte.
Iacă ţ-am dat pământuri ş-olate,
Împărţitu-ţ-am arme voinice
Precum şi tot feliul de bucate,
Vrând ca odată să să rădice
Şi neamul tău dintru mişelie,
De râsul altor să nu mai fie!
Pentru că de-acum ca şi ţăranii
Ceialalţi în mândra Muntenie
Veţi fi socotiţi şi voi ţiganii,
Dacă veţi arăta hărnicie,
Apărând ţara cum să cuvine
De turci sau alte limbe străine!...
Între Bărbăteşti ş-între-Inimoasa
Este-un sat, care Spăteni să chiamă.
Acolo va fi nespărioasa

Tabăra voastră, băgând de samă
De-a face [toate] câte domnească
Măria-mea va să-i poruncească.“
Atunci, într-o gură gloata zisă:
„Mulţămim foarte mării-tale,
Mai vârtos pentru mălaiu şi clisă.
Ian’ vie-acum dă hăi cu cealmale!
Să dee pă-a noastră ţigănie,
I-om sătura noi dă bătălie.“
Iar’ apucând Gogoman voroava,
„Luminate doamne!—În ţara toată
(Zisă) ştim că ţ-au răzbătut slava
Şi nu este cineva să poată
Călca porunca mării-tale,
Ba [nici] pe dreptate să te-înşale.
Dar (să ierţi măria-ta!) să zice
Că-ar hi dă tâlhari căile pline.
Noi n-am vrea să-avem cu dânşii price,
Ci-am trăi cu toată lumea [bine]!
Deci ne temem să nu ne-asuprească
Cumva pă drum laia tâlhărească!...
Rugăm dar pă măria-sa foarte
Ca să ne deie pă drum vo pază,
Ori oşteni ce n-au frică de moarte
Sau şi haiduci cu groaznice-obrază,
Ca la primejdie să ne-ajute;
Dă-ar hi măcar numa doao sute!“
La această cerere minunată
Vlad zâmbind zisă: „N-aveţi teamă!
Orice laie tâlhărească-armată
Să deie pe voi; numa luaţi samă
Să n-arătaţi că cum v-ar fi frică
Şi-ţi vedea că nu vă-o face nimică“.
Aceste zicând vodă purceasă
Lăsând pe ţigani porniţi în cale
De la Flămânda cătr’ Inimoasa,
După porunca mării-sale.
Până-aici cartea Zănoaghei spune

Ce-în alte cronici nu să pune;
Iară cele ce de-acum urmează,
Într-un chip s-află-în cărţile toate,
Şi fieş'care poate să crează
Cestor întâmplări adevărate
Ce să vor spune de-acum nainte,
De nu cumva toată cartea minte.
FÂRŞIT

Cântecul a II
ARGUMENTUL
Ţiganii trimit la Vlad solie,
Să le scurte cale delungată.
Dar', întracea, cum pe dăscălie
Trebuieşte-a să-arma ş-a să bate
Sfătuiesc. Pe Romica răpeşte
Cel rău, iar Parpangel pribegeşte.
Grija ţiganilor cea mai mare
Acum răzăma toată-în bucate,
A rămânea-înapoi fieşcare
Să sâlea, lângă cele-încărcate
Carră cu mâncări, iar la-împărţală
Era multă sfadă şi cârteală.
Dar' ş-altă nevoie le sta-în cale,
Căci pe nemâncat nu putea merge,
Zâcând că l-e greaţă cu rânze goale
Să trapede-atâta şi s-alerge!...
Când era sătui, punea pricină
Că le-ar fi rău şi făcea hodină.
Aşa făcând, abea câte-o millă
Călătorea pe zi, păn' ce-odată
Bunul Drăghici chemă pe Ciurilă
(Era-într-o zi pe-hodină-aşezată):
„Pasă! (grăi) strigă să să-adune
Vóievozii şi feţele bătrâne,
Că bune lucruri eu am şi multe
De-a le zice-în puţine cuvinte,

Dacă-or voi doară să mă-asculte;
Şi m-or asculta, de au minte!...“
Ciurilă-îndată mearsă de-acia
Şi strigă-întru toată ţigănia:
„Tot omul s-audă şi să ştie!...
Că moşul Drăghici să strig mă mână,
Ca tot îns’ la cortul lui să vie,
Din cei ce-s dă vârstă mai bătrână,
Căci premulte are să vă zică,
Dar’ veniţi, curând, f...l în tică“.
Cum s-auzi aceasta-în ţigănie,
La bătrânul Drăghici iaca vine
Şi să-adună murga boierie
Cu feţele cele mai bătrâne.
Iar’ după ce toţi în giur stătură,
Întracesta chip moşneagul ură:
„Voi, bărbaţi buni! şi-oameni de-omenie!...
Dă mult am vrut să vă-aduc aminte
Dă hele ce-îmblă pân cuget mie.
Ori cum lucrurile să vă-alinte,
Totuş’ pare că-ar hi mai cu trabă
Să călătorim noi mai dăgrabă...
Că dacă-ţi îmbla durmind pă cale
Cum voi aţi făcut-o păn’ aice;
Nu-împliniţi voia mării-sale.
Dăci caută-a vă teme dă cerbice!
Şi vai noao! de cumva-ar înţălege
Vodă că voi durmiţi zile-întrege!“
Atunci Ghiolban căldărariu-începe
(Necăutând că Drăghici nu gătasă
Cu zisul): „Toţi carii vreu să crepe
Dă căldură, grăbească, nu-mi pasă;
Dar’ eu n-oi merge dă-a năduşita,
De-ar mai hi Vlad Vodă pă atâta.
Dar, dă vreţi a face cum voi spune,
Să ştiţi că vom nimeri [mai] bine.
S-arătăm adecă în plecăciune
Domnii, ca să nu ne [mai] mâne

De-acum aşa departe şi iute,
Sau încai drumul să ne mai scurte.
Să trimeată vodă pe-un vechil
Care să-aşeze ca să nu hie
Până la Spăteni mai mult de-un mil;
Apoi să ne deie slobozie
Dă-a face trii hodini câte-odată!...“
Aici voroava lui fu curmată,
Căci Avèl striga din gura toată:
„Ahăsta m-i sfat, ahasta-i minte!...”
De-aci toată mulţimea-adunată
Lăudă sfat şi vorbele sfinte,
Şi cu toţii-împreună-aşezară
Solii să pornească până-în sară.
Lângă-acele ei mai hotărâră,
După-a lui Drăghici bună părere,
Întracea să meargă câte-o ţâră,
Dar’, ca să poată mai cu plăcere
Călători ţiganele gloate,
Au pus în frunte să meargă bucate!
Socotind bătrânii-înţelepţeşte
Cumcă gloata sâlită de foame
Va căuta să meargă bărbăteşte,
Ca flămând pântece să-ş întrame.
Ce nu face-un sfat bun câteodată!...
Fereşte de rău o ţară toată!...
Îndată şi numita solie
Purceasă, ce fu din doao feţe
Cele mai harnice-în ţigănie,
La cuvinte şi gânduri isteţe:
Unul Gârdea, cel cu gura strâmbă.
Altul Găvan, cântăreţ în drâmbă.
Iară ceaialaltă bătrânime
Încă mai şezu la sfat, s-aleagă
Ce-ar fi mai bun pentru ţigănime
Şi-în ce chip trebile să-ş’ direagă,
Că-acum îş băgasă-în cap să-ş facă
Tocmeală în ţigănia săracă.

Bălăban voievod acum de-odată,
Vrând şi el sfatul bun să-ş’ arete,
Aşa grăi, şezând pe-o covată:
„Îmi pare că voi pre pe-îndelete
Şi făr’ nice-o grijă faceţi drum,
Şi doară nice ştiţi de ce? şi cum?
Însă eu aşa gândii în mine,
Că până vom merge mai dăparte,
Aici să ne-armăm cum să cuvine,
Că nu să ştie dân care parte
Vrăjmaşul vine, ş-e dă-a să teme
Doară-apoi să nu ne-ajungă vreme.
Trăbuie dar ca toţi hăi călare
Naintea taberii să purceadă
Armaţi, căutând oare dân care
Lature turci[i] taie şi pradă;
Văzând[u-i] apoi, cât pot dă tare
S-alerge dându-ne înştiinţare.
Noi atunci cu tabăra ha groasă,
Văzând că vin asupra dâncoace,
Să-apucăm fuga ha sănătoasă
Încolo şi să mérgem în pace
Până când ne vor purta picioare,
Numa să scăpăm de la strâmtoare.“
Răzvan fierrariul încă să scoală
Şi-într-acest chip rostul său deschide:
„Bine să zice: la fala goală
Traista-i uşoară!... Zieu că-i de-a râde
Cum Bălăban a fugi ne-învaţă,
După ce ne armă cu gura-îndrăzneaţă.
Dar că[z]! dă n’avem chief dă bătaie
Dece să purtăm atâta [pază]
Ca doară turci[i] să nu ne taie?
La ce să-apucăm arma vitează,
Când făr’ arme ca fără povară
Fuga este cu mult mai uşoară?...
Aici, Bălăbane,-altă putere
Nu este fără sau a te bate

Pentru ţară, copii şi muiere,
Cum şi pentru dragile bucate,
Sau aruncându-ţi arme necrunte
A fugi gol-golişor la munte.“
Răzvan era să mai zică,
Dar’ Vlaicu lingurariu începe
A râde şi glasul său rădică:
„Eu nice-într-un chip nu pociu precepe
Ce să-învârteşte voao pân minte,
Ca când aţi avea boală herbinte.
Nici veste-i doar’ pe-aproape să hie
Turci[i], şi iacă-unii că să gată
Dă fugă cu mare vitejie,
Iar’ alţii să cocoresc îndată
Şi vor să taie-într’ânşii ca-în clisă
Gândire-ai că şi-unii ş-alţii visă.
În ce chip am venit pănă-aice,
Aşa să mergem dar’ şi dă-acie,
Iar’ dă ni s-ar pune doar’ în price
Cineva pă drum, cu vrăjmăşie,
Totdăuna-are să să păzască
Răgula noastră ţigănească,
Adecă fruntea hălui mai tare
Să plecăm cu multă rugăminte
(De-om vedea că-în fugă nu-i scăpare).
Iară când cu năvală herbinte
Ar da pă noi o mai slabă laie,
Atunci să stăm şi noi la bătaie.
Însă numa când n-ar hi cu putinţă
Dă-a scăpa ş-a să-împăca cu buna…
Căci, după-a mea dreaptă [socotinţă],
Viaţa noastră-i numai una,
Care dă-o pierzi fără trabă-o dată,
Nu-o mai afli, dă-ai da lumea toată.“
„Să mă bată Dumnezieu, că bine
O nimerişi, Vlaice!… (barba sură
Ştergându-şi Gogu zise) Dar’ cine
Este-aşa dă nebun fără măsură,

Să să bage-în foc dă viu, şi doară
Minte-întreagă-având ar vrea să moară!
Păntru-ahaia nebun e hăl care
Să scoală şi dă războiu să gată
Asupra hălor dă preste mare,
Pă cari n-au văzut niceodată,
Apoi pă-acei ucide şi strică
Cari lui nu i-au făcut nimică.
Dăci nice eu văd vreo pricină
Ca să ne batem noi întradins
Şi să ne-ucidem fără dă vină;
Dar', fiindcă-odată-armele-am prins,
Să le ţinem numa dă-o tâmplare,
Când doară-altă n-am avea scăpare,
Ca vrăjmaşului încai dă parte
Să ne putem născocorî-întrânse
Noi încă cevaş dă-a noastră parte.
Dar' să nu-întrăm la bătăi adinse,
Căci acolo n-ar hi mai mult şagă,
Şi-ar pieri doar ţigănia-întreagă.
Numa ş-altă-încă règulă bună
Ţigănească-am să vă-aduc aminte:
Ca să călătorim totdăună
Aproape dă păduri, că nu minte
Zisa vechie: „fuga-i ruşinoasă,
Dară-i dân toate mai sănătoasă!...“
Într-ahăst>a< chip, văzând noi dăparte
Că vrăjmaşul vine cu putere,
Apucând tufa, scăpăm dă moarte,
Iar' pă câmp (după a mea părere),
Ca un iepure fuga dă-ai întinde,
Totuşi iuţii gonaci te vor prinde.“
Bratul aurariu şi el atunci
Ş-aduse-aminte de graiu şi zise:
„Dar cum?... Voi uitarăţi dă porunci
Şi dă hele ce Vlad Vodă scrise?...
Socotind c-eţi umbla cum vă place
Dă capu vostru-încolea şi-încoace?

Ce au fost, au trecut; acum cioare
Nu sunteţi mai mult, ci lăudată
Oastea lui Vlad, căci el dă mâncare
Vă dete şi v-armă dă-astă dată.
Dăci trebue-a ne lua sama bine
Ca să nu păţim cumva ruşine.
Iar' eu vă zic rupt, ales, în faţă,
Că-aşa fără nice-o rânduială
Nu putem nici pănă demineaţă
Rămânea. Ce duh pă voi vă-înşală!...
Cât e zioa gura nu vă tace,
Dar' a-închieia cèva nu vă place.
Dăci, dacă aţi luat armele-odată
Trăbuie-întrânsele-a vă dăprinde;
Căci arma nu este voao dată
Ca pă mălaiu doar>ă< să-o puteţi vinde
Sau să tăiaţi numa căpăţâne
Dă curechiu, ci capete păgâne."
Atunci sculându-să-în picioare
Tânăr Boroşmândru luă graiul
Şi zise: „Fraţilor! Mie-m' pare
Cumcă, dă n-ar avea ghimpuri scaiul,
N-ar împunge; ghimpul dară face
Firea lui cea dârză şi pungace.
Arma la om e[ste] ca ţăpuşa
La scaiu; dă-ahaia-armatul arată
Cu-îndrăzneală fiecărui uşa
Şi-e totdăuna dă război gata;
Iar' acum, ahăl tare să ţine
Care să sânte-înarmat mai bine.
Dăci dar' [întâi] dă-armătură bună
Să ne grijim cât mai dăgrabă.
Dă mult un cuget pân cap îmi sună:
Cum s-ar putea face mai cu trabă
Ca să ne-armăm cu vreo dăscălie?
Ş-aflu aşa c-ar putea să fie:
Ca fieşte care dintre noi
Să fie cu totul ferrecat,

Adecă-îmbrăcat în hierr la războiu,
Ca să n-aibă teamă dă tăiat
Sau puşcat, nici frică dă moarte,
Ci tot vitejeşte să să poarte.
Cu-adevărat hire-ar şi mai bine
Să ne putem face toţi legaţi,
Ca vitejii dân zile bătrâne,
Cari dă multe ori şi ne armaţi
Aflându-să-în mijloc dă războaie
Niciun feliu dă armă putea să-i taie.
Dar hiind că-ahastă legătură
În zioa dă-azi nu să poată face
Fără numa prin fermecătură,
Care-acum dă multă vreme-încoace
Nu s-au mai pomenit, pentru-ahastă
Vrând să ne apărăm la năpastă,
Nu e-alta-a face făr' a ne-ascunde
În hierr, dă la cap pân' în picioare.
Aşa, cu vrăjmaşul noi oriunde
Vom sta fără frică la strâmtoare,
Căci, păn' el taie-în hierrul vârtos,
Eu taiu în carnea lui ş-în os.
Oastea noastră aşa-pururе-întreagă
Va rămânea şi nebiruită.
Aşa facă cui viaţa e dragă,
Şi va scăpa dă moartea urâtă.
Numai cât, lângă ahaia
Trebuie ş-alta-în zi dă bătaie.
Adecă să nu facem cum fac
Alţii războiul, numa cu-o mână
Lăsând alantră mână dă brac
Ci după-orânduială mai bună
Trăbuie cu amândoao dă-odată
Ţigănimea noastră să să bată.
Păntru-ahasta-dar', tot însul s-aibă
O sabie bună-în mâna dreaptă,
Iar' în stânga-o suliţă cu trabă,
Ca sosind cu vrăjmaşul la faptă,

Cu suliţa să-împungă, s-oboară,
Cu sabia să taie, s-omoară,
Apoi şi s-aibă fieşte care
Un laţ dă fune pe lângă sâne,
Ca, când s-ar ostăni foarte tare,
Să-l arunce-între-oştile străine,
Şi-apucând pe-unul să-l târnosască
Pănă la tabăra ţigănească.
Cum vă place dar a mea părere
Şi dă-aveţi ei împrotivă-a zice?...“
Dragomir atunci arătă vrere
De-a grăi doară ceva de price,
Şi să grăiască gura-şi deschisă,
Dar’ apoi iară tăcu şi râsă.
Dar’ iacă Dondul cu fruntea lată,
Dondul lingurariu, şi el zisă
(Barbă netezându-şi afumată):
„Boroşmândru taie-în turci ca-în clisă,
Ba târnosi pe unul ş-acasă
Cu armătura sa ha frumoasă!...
Fraţilor, sfatul ahăl şi toate
Ce vorbiţi voi n-ajung o zală.
Ce ni-s dă folos atâte înarmate!...
Eu ştiu o mai bună rânduială,
După care noi pă dăscălie
Putem să facem şi bătălie
Adecă,-împrejur dă ţigănie
Să ne săpăm neşte gropi afunde,
Ca venind turcii cu răpezie
Să cază-în iele şi să să-afunde
Unul după-alaltul, toţi grămadă,
Ca şi lupii ce merg după pradă.
Gropile să hie-acoperite
Cu frunzare, paie şi nuiele,
Numadăcât să cază-oborâte,
Când ar călca cineva pă ele.
Şi vă-încredinţăz, dă bună samă,
Că n’om avea-în ţigănie teamă.“

Atuncea şi Tandaler să scoală
Grăind: „Ş-asta tu chiemi bătălie,
Dondule, când tu şezând în poală
La muiere, vrăjmaşul să-ţi vie
Orbiş', căzând în gropile tale?
Ce mai bulguiri! Ce mai tândale!“
Însă când era sfatul cel mai mare,
Iacă Zăgan ursariul aleargă
Într-un suflet la neagră-adunare,
Ce era pe o şèştină largă,
Şi sosând abea putu să zică:
„Vaileo! vaileo, că nu ştiţi nimica!”…
Obosit cu faţa spăimântată,
Abea răsuflând, gura căscasă
Să spuie tâmplarea-înfricoşată,
Dară-în gâtlej ş-atunci îi rămasă
Cuvânt, şi-abea cât zise: “*Romica*!…
Au, vaileo! că voi nu ştiţi nimica!…
Întracea căutând gloata murgie
Sta cu gura de-o palmă căscată,
Neştiind ce feliu de mişelie
De-a le mai spune-ursariul să gată,
Păn' ce-în urmă-apucând răsuflare
Aşa spusă jelnica tâmplare:
„Oh! (strigă el) voi nu ştiţi nimica,
Ce tâmplare v-oi spune jeloasă!…
Váileò că vi s'au răpit Romica
Lui Goleman, Romica frumoasă!“
Asta-auzind, ca şi muţi stătură,
Spânzurând dintr' a lui Zăgan gură.
Cei mai mulţi după-acea să sculară
Şi-adunarea era să să spargă,
Când sumeţul Tandaler în poară
Să puse zicând: „Lăsaţi să meargă
Pă hăi căror dă dânsa le pasă,
Ce-avem noi cu Romica frumoasă?
Fugit-a hi, doar cine ştie
Cu ce feliu dă flecău, păntru care

Dor va fi sâmţind şi libovie,
Dar noao pentru-o fată fugare
Nu să cade-a lăsa lucru-n doao,
Aşa grăieşte Tandaler voao!...“
„Ba latră Tandaler ca ş-un câne”
(Tânăr Parpangel atunce zisă).
„Un fleac ş-om dă nimic el rămâne
Pănă va dovedi cele zise.“
Aceste zicând, cu buzduganul
Amenință mănios ţiganul.
Iară mândrul aurariu mult stete
În cumpănă, ce-ar avea să facă:
Ori să-i răspunză, sau să-i arete
Cu fapta, decât prin vorbă sacă,
Zlătariului, că n-are dreptate,
Însă-îl apucă Bratul de spate.
Acesta cu mulţi alţii l-opriră
De nu putu la cela pătrunde,
Dar’ nice lui Parpangel slăbiră
Coardele văzând că nu-i răspunde
Vrăjmaşul, ci spre dânsul aleargă
Chibzuind tocma capul să-i spargă.
Ş-îi făcea capul tot bucăţele
Cu greu buzduganul său de-aramă,
De nu-l sprijineai tu, Viorele,
Care bine băgaseşi de samă
Că Parpangel să gată să deie
Şi-l opriş ţinându-l de minteie.
Apoi mai mulţi de-o parte ş-alaltă
Mestecându-să-abea-i despărţiră,
Că, de nu, doară sângele baltă
Curgea ş-unul pe-alt făcea tot ţirră,
Însă măcar că-osăbiţi stătură,
A sudui nu-înceta din gură.
„Aşteaptă, tâlhariule dă câine,
Aşa n-ei scăpa tu totdăună.“
Strigă Tandaler, pe care ţine
Bratul, Danciul şi mai mulţi împreună;

Dar cela-încă-i strigă: „Vino-încoace,
Cioroiule, dacă moartea-ţi place!“
Aşa, dintr-o micşoară scânteie,
O mare să scornea bobătaie;
Pentru-o tânără mândră femeie
Era doi viteji mai să să taie!
Însă zlătariu-ş adusă-aminte
De-a lui Zăgan groaznice cuvinte,
Adecă, pe draga sa Romică
Precum ar fi dus cineva-în silă;
Deci, nezicând nimărui nimică,
Gândi să meargă după copilă,
Apoi aflând-o să-întoarcă iară
Şi să facă pe-aurariu de ocară.
Dar Ganafir cu Păpară iată
S-apucasă acum şi de piică,
Pentru-a lui Goleman mândră fată.
Cesta zicea că buna Romică
Este-a lui, cela-a lui. După-îndată
Lor, apoi s-au prins de-a depărta.
După ce destul să dăpărară,
Neputând unul pe-alt să supună
Sau la pământ oarecum s-oboară,
Dederă-a să prici [depreună]
Care-întii (de voie, nu de frică!)
Trebuie să-şi ia mâna din piică…
„Lasă-mă dă păr” (striga Păpară).
„Lasă tu-întii”, zicea Ganafir,
Cela „ba tu”, cesta „ba tu”, iară
Zâcând tot îş smugea câte-un fir.
Păn’ ce după lungă dăpărată
Amândoi să lăsară deodată.
Era (cum s-au zis) Romică fată
În toată tabăra mai frumoasă,
Fată-în păr şi-încă nemăritată,
Parpangel în tainä-o încredinţasă,
Şi cât mai curund cununie,
Şi fără de popă era să fie.

Nu departe de Cetatea Neagră
Era vestit din zile bătrâne
Un codru (precum să zicea prin sate)
Lăcuit numa de mândre zâne,
Ce să zic măestre şi frumoase,
Cele tari, ba şi cele vântoase,
Adecă cele ce, de cu sară
Până târziu cătră miazănoapte;
Prin văzduh cântând joacă şi zboară
Şi-osăbite pricinuiesc fapte,
De puţini văzute sau de nime,
Precum s-au pomenit din vechime.
Mulţi povestea c-acolo s-arată
Năluci, ce spărie şi-înfioară
Pe-oameni, iar' care-în el întră-o dată,
Ori că nu mai nemereşte-afară,
Ori, deşi esse, totuş' or'câtă
Vreme-i rămâne mintea schimosită.
Aici era curtea nălucită
Ce Sătana de curând zidisă,
Cu gândul ca să bage-în ispită
Pre toţi vitejii creştineşti şi să
Facă ca,-întru dezmierdări ş-ospeţe
Petrecând, de-arme să să dezveţe,
Iar' a lui Vlad să frângă putere
Şi să-l deie turcilor pe mână,
Căci, după-a lui gubávă părere
Era turceasca lege păgână
Din ce din ce mai mare să crească
Şi să să stângă cea creştinească.
Acolo dar', în cea curte-aleasă,
Prin osăbite tâmplări ciudate
Cei mai viteji voinici s-adunasă;
Uitându-şi de sine şi de toate,
O desmierdată ducea viaţă
Fără grijă, supărări şi greaţă.
Inima ce le poftea, de toate
Avea ei în cea curte măiastră:

Tot feliu de beuturi şi bucate,
Văşmânturi cu pòrfiră şi lastră,
Casele domneşte împodobite
Ş’ori ce poate-ochi omeneşti s-învite.
Tinere şi frumuşele-argate
După gust: oachieşe, nierioare,
În urşinìc şi mătasă-îmbrăcate
Era voinicilor slujitoare,
Ibovnice şi dragi soţioare,
Fără pismă, sfadă şi mustrare.
Ici vedeai o părechie voioasă,
Dănţuind la cântare de laută;
Iar’ colea, pe divan de mătasă,
Alta zăreai şezând ce nu caută
La cei alalţi, numa între sine
Cântă-a lui Amòr patime line.
Icea râd şi şuguiesc o parte,
Colea sărutând să strâng în braţă,
Iar’ alţii caută şi mai departe
Şi, ca când n-ar fi nime de faţă,
Fără de nunu mare fac nuntă
Ş-aduc lui Amor jârtvă necruntă.
Cel rău ştia că-a Romicii faţă
Mai la mulţi tineri ţigani plăcusă,
Deci învălind’o-într-o neagră ceaţă,
O răpi din tabără ş-o dusă
Tocma-întracea curte-a lui vrăjită,
Din afară cu totul aurită.
Acest lucru pre gloata murgie
Umplusă de jele şi de frică.
Dar’, o tinăr Parpangele, ţie
Nu-ţi mai tihneşte-în lume nimică
Şi te mistuieşti cu jele ascunsă
De când Romica ta să răpusă.
După ce prin tabără ş-afară
Pe lunci, prin văi, prin cele dumbrave,
Bietu-ş’ căută pierduta fecioară,
Slăbindu-i picioarele cimpave,

În urmă, de dor şi jele mare,
Să trânti gios şi vru să să-omoare.
„Ai! ursită neagră şi păgână!
(Strigă cu lacrime şi duroare!)
Cum de-mi răpiş’ tu iubita zână!
Ah! cum întunecaşi al mieu soare!
Iar’, dă-mi iai a traiului dulceaţă,
Pentru ce- mi cruţi ahastă viaţă?
O! mie ca sufletul Romică,
Dragă, neasămănată copilă!
Dă mursa proaspătă mai dulcică,
Decât o turturea mai cu milă,
Decât o mieluşică mai blândă,
Mai netedă şi mai dă oglindă,
Mai lină decât umbra de vară,
Mai dragă decât vremea sărină,
Mai lúcedă dă steaua dă sară!
Deh! vină-m [o,] drag suflete! Vină,
Dulce Romică, şi bunişoară,
Nu lăsa pe Parpangel să moară!“.
Doară-atunci săracu-ş’ făcea moarte
Să fie-avut un cuţit la sine,
Însă tabăra era departe,
Şi-în pregiur nu era niciun spine
Să să-împungă, nici apă sau groapă,
Sărind întrânsa să să potoapă.
Dar ce-mi şopteşti, musă, în urechie!...
Cântecul doară să-m fârşesc? Însă
Nu vezi tu cum Pegazul îmi strechie!...
Cum căpăstru şi zebele frânsă,
[Nice] vra de poposit să ştie,
Nici s-abată-în d-alba ţigănie?
Apoi şti cum Parpangel rămasă
Sângur-sângurel în cea pădure,
Plângându-şi pe Romica frumoasă,
De piatră-ar fi care să să-îndure
A-l lăsa de jaf sau a nu spune
De-au ajuns el încă zile bune!...

După ce el mult geli şi plânsă,
În zădar moartea chiemând amară,
Dorul de-a trăi-în urmă-l învinsă
Şi să sculă la drumul său iară.
Şi cu lăuta de-a susuoară
Mearsă toată zioa până-în sară.
Dar’ în zădar merge el şi cată,
Căci în drum pe nime nu tâlneşte;
Şi măcar poposind câteodată,
În toate laturile priveşte,
Totuş’ nu vede-omenească viţă,
Ba nice vită, câne sau mâţă.
Iară el tot trapădă nainte
Pă drumul care-întii apucasă,
Păn’ ce-are clisă-în traista cu ţinte,
Dar, când merindea fârşi de-acasă,
Atunci întii băgă el de samă
Că e greu a trăi fără zamă
Şi cumcă măcar ce viteaz mare
Cu foamea nu poate să să bată.
De unde scoasă-o dovadă tare,
Că nu oastea cea mai bine-armată,
Însă mai vârtos hrana cea bună
Bate pre nepreten totdeună.
Dar’ este-un feliu de lucru nemare,
Cui latinii zic *cásus fortùitus*,
Iar pre limba noastră-oarbă tâmplare
Şi nu să ştie, de zios au de sus
Ivindu-să-aòrea-într-o minută,
Oamenilor la nevoi ajută.
Aceasta şi zlătariului nost,
Neaşteptată-ajutorinţă dede;
Căci acum i să-urâsă cu post
Şi iaca nimeri, cine-ar crede!
La o curte-în mijloc de pădure,
Tocma su poalele-unii măgúre.
Adecă la curtea cea frumoasă
Şi de călători amegitoare;

El gândea că merge drept pe-aleasă
Cărare şi pe-a sale picioare,
Dar’ a iadului năluci îl poartă
Şi-l pun tocma supt a curţii poartă.
Ştiind el că cântăreţul bun
Pretutindene-e primit în ţară,
Mearsă drept la poartă (precum spun)
Şi dede portarului bună sară,
Iar’ cela văzând că e lăutaş,
Grăi: „Bine-ai venit ţigănaş!...
Tocma ne lipseşte-unul ca tine,
Ian’ pasă numa sus în polată
Şi să şti că vei fi primit bine!“
Iar’ el n-aşteptă multă-îmbiată;
Ci-în grabă drept acolo să duse,
Unde cela-i arătă şi-i spusă.
„Ei! bre, bre! bine-ai venit ţigane!...”
„Bine-am găsit, coconaşilor!...”
Aşa răsunară-îmbele strane.
„De mult de un lăutariu aveam dor”,
Adausără coconaşii care
Acolo făcea chief ş-ospătare.
Ţiganul văzând mesele pline
Cu mâncări îşi linge buze-ades
Ş-ochii-înfipţi tot la bucate ţine.
În urmă le spune pe-înţeles
Cumcă de ieri sară n-au mâncat
Şi limba-în gură i s-au uscat.
Deci îndată făcură să-i deie
De mâncat şi de beut, cât va cere.
Sărac Parpangel !...—era să pieie
Cu tine şi cea sfântă putere
Cântăreaţă ce aveai tu rară,
De n-ai fi cântat întracea sară.
FÂRŞIT

Cântecul a III

ARGUMENTUL
Bietul Parpangel cântă la masă
De lìbov, de vin şi de jele,
Ş-apoi vede-o copilă frumoasă,
Şi stă dus cu ochii către stele.
Florescu spune de ţigani ş-alte
A lui Vlad tocmeli şi fapte nalte.
Musă, ian' curmă-ţi odihna lină;
Vezi cum zorile d-albe roşite
Să ivesc cu zâmbire sărină
Alungând ceaţa nopţii cernite,
Cum soarelui viitoriu să-închină
Cântându-i deşteptata jivină.
Sus', muso! iar spre călătorie,
Că mult încă drum avem de-a mere.
Mulţi aşteaptă ş-ar dori să ştie
De Parpangel, dar şi rândul cere
A spune-întii despre-a lui tâmplare,
Care-acum cinasă, cum îm pare.
După ce el pofta de mâncare
Şi de beutură stâmpărasă
Şi iar s-întorsese la-adunare,
Fiind că-acum era după masă,
Îmbrăcându-l cu noao veştmânte,
Îndată-l pusără să cânte.
Iar el, ca un cântăreţ măestru
Care-în ospeţe şi pe la mese,
Când arma celui Marte buiestru
Cu stihuri nalte cânta ş-alese,
Când pe fiiul Vinerii frumoase
Cu viersuri line şi mângăioase,
Vru ca să desfete ş-astă dată
Cu cântece line sâmţitoare
Tovarăşia noastră-adunată
Dragostele cântând zburătoare.
Şi, precum hârţoaga Cioarei scrie,
Aşa le cânta de libovie:
„Iubiţi, o suflete muritoare,

Că libovul este legea-întie
A toatei fiinţe de supt soare!
Tot care nu sâmte libovie,
Mult defăimează legea firească
Şi nu e vrednic să mai trăiască.
Tot ce sâmte, să mişcă, viază,
Tot ce-înverde, ce-înfloare şi creşte,
Cu poftă lină să-îmbrăţoşază,
Cu dulce dor să leagă, să meşte,
O! Amor! ţie toată să-închină,
Toată ţie jertfeşte jivină!
Însuş pe-astă lume trecătoare,
Din háos un sânt libov o scoasă,
Şi dragoste, cu-întia lucoare,
Îi sufla în mădulările ghieţoase,
Aşezând ca legea ei întie
Priinţa ş-armonia să fie!...
După-această lege nemutată,
Făptura toată merge, să ţine;
În toate libov şi dor s-arată:
Iubescu-să stelele-între sine,
Iubeşte-să ceriul cu pământul,
Iubescu-să mările cu vântul.
Sus în văzduh toate zburătoare,
Gios pre pământ toate dobitoace,
Păn' şi răcile jigăni de mare
Prin cea patimă lină, şegace,
Cu strânse laţuri să-împreunează,
Cu dulce libov să-înroorează!...
Numa voi suflete muritoare,
Defăimaţi astă patimă blândă,
De dânsa ferindu-vă-inimioare
Ca când ar fi libovul osândă.
Ah! ne-ajunsă-omenire deşartă,
Încă firea te rabdă, te iartă!
Voi dar, care-aveţi inimă bună
Şi lămurită minte cerească,
O, iubiţi! Iubiţi-vă împreună

În această viaţă trupească,
Pănă sunteţi în vârstă şi stare,
Că vremea-i rapede trecătoare…
Vezi cele paseri pre rămurele
Ce jucându-să vesele cântă;
Ard cu flacără de-amor şi ele
Mărind a naturii lege sântă.
Caută cum din creangă-în creangă zboară
Tot soţul cu câte-o soţioară.
Să iubim dar şi noi pănă-în faţă
Rumeioară sângele ne joacă,
Pânã-avem o logodnică soaţă,
Păn’ încă n-ajungem la soroacă
Că vârsta scapătă, vremea sboară,
Nice mai întoarce-a doao oară.
Să iubim! că tâmpul acuş’ trece,
Iar zilele noastre s-împuţină:
Mai bine-i în amor a le petrece,
Să nu ne-apuce vârsta bătrână
Cu tusa şi cu durere de-oase
Sau cu mădulări neputincioase!
Să iubim! pănă-în tinere vine
Sângele saltă şi să răvarsă;
Să iubim păn’ a iubi ne vine,
Răcorind inima de dor arsă,
Ca nu cumva-apoi, odinioară,
Cumcă n-am iubit rău să ne pară.
Să iubim păn’ Amor ne prieşte,
Păn’ Vinerea ne poartă pe braţă,
Păn’ încă cu libov ne zâmbeşte
Vro tineră copilă iubeaţă,
Pănă dragostele ne desfată,
Ca să nu ne bănuim odată.
La cântări de ceteră ş-în horă
Să jucăm în giur, mână de mână,
Tot frăţiorul ţiind o soră
Spre care sâmte dragoste lină,
Şi să strigăm toţi cu bucurie:

Viie zieu-Amor! Amor să viie!“
„Bravo! bravo!” oaspeţii strigară,
Plesnind în palme juni şi fecioare;
Şi zicea, să le-o mai cânte iară,
Poftorindu-şi dintr-acea cântare
Stihul de pe-urmă, cu veselie:
Viie zieu-Amor! Amor să viie!
Închinându-şi cu pline păhară
Toţi-şi dădusă la veselie,
Până Parpangel începu iară
Din facerea lui Pintilie
O cântare bine-alcătuită
Şi pe-acele vremi deobşte iubită:
„Vinule dulciu, tu roadă de raiu
De la Dumnezieu dată pe pământ,
A toate roduri de pe lume craiu!…
Laude ţi-oi cânta, cum pururе cânt,
Numa de beut cându-mi vine dor,
Tu să mi te-îmbii cu plinul urcior.
Tu eşti mirul sânt, dintru toate-ales,
Ce viaţă dai, mângăind pre toţi;
Fie fericit care te-au cules!…
A lui Dionis veniţi, o preòţi,
Să-închinăm, să bem cu păharul plin,
Să trăiască toţi cei care beu vin!
La toate nevoi tu ne-ajuţi şi dai
Putere la slabi, bolnavilor leac.
Hrană la bătrâni, iar când în cap sai,
Voie bună faci şi celui sărac,
Alb, roşiu ş-or’cum de-ai fi tu-în obraz,
La toţi ce te beu, pururе faci haz.
Care te-au beut, de-ar fi cât de trist,
Prinde-îndată chief ş-uită de necaz.
Fiece năuc pare-un trismeghìst,
Fiece mişel să ţine-un viteaz...
Să bem, să-închinăm cu păharul plin,
Să trăiască toţi cei care beu vin.
Veniţi, fraţilor, la cerescul must

Să ne bucurăm bindu-l şi-închinând:
De sete-un păhar, altul pentru gust,
A tria de chief, a patra cântând,
A cincia de saţ, că-a şasa-i prisos,
De-a şepte-încolò n-aduce folos.“
Fârşind cântăreţul toţi beură
Cu păharul plin şi de-a-împrumut.
Închinându-şi ei cânta din gură
Şi poftorea stihul cel plăcut:
„Să-închinăm, să băm, cu păharul plin,
Să trăiască toţi cei care beu vin!“
Iar’ o copilă din adunare,
Ce nu demult acolea sosisă
Şi părea că niciun chief are,
Cu faţă-învălită fiind zisă:
„Dar’ ian’ cântă-ne vruna de jele,
Carea ţi-e mai dragă, Parpangele!“
Şi zicând să-întoarsă-într-altă parte,
Cât ţiganul nu putu s-o vază.
Iar’ el a sa pomenindu-ş’ soarte,
Strunele întocmeşte ş-oftează,
Şi păn’ alţii zic cele şi ceste,
Aşa-începu jelnica poveste:
„Voi suflete sâmţite şi bune,
Voi care-aveţi inimă duioasă,
O! cine cum să cuvine va spune
Patima voastră, o, părechie aleasă!...
Libovul Illenii cătră tine
Şi dorul tău cătră dânsa,-Arghine!
O! tu musă, care câteodată
Ad-umbră şezând în haină-albastră
Colò, supt măgura gemănată,
Lui Amor în ceteră măiastră
Cânţi a duòr inime libovite
Dulcile necazuri suferite,
Lasă puţinel desişuri umbroase,
Pogoară încoace aducând aminte
A Ilenii domniţii frumoase

Ş-a lui Arghin dragoste fierbinte,
Că-amândoi mult dor şi amar păţiră
Până ce târziu iară să tâlniră!
Tânărul Arghin după ce străină
Multă ţară-îmblă, multe-oraşe, sate,
În urmă văzând că-în zădar suspină
Ş-întreabă-în zădar de Neagra Cetate,
Că nime ştiea, cu mic şi cu mare,
Să-i spuie sau să-l ducă la cărare,
Obosit într-o vale-adâncă-ajunsă,
De-amor, de necaz, mintea turburată,
De jele, de dor, inima pătrunsă,
De pe murg uşor să pogoară-îndată;
Smulgându-ş apoi săbioara luce
Mănunchiu la pământ, vârv la piept aduce.
Ş'ochii lăcrămoşi rădicând la stele,
Cu suspin adânc aşa graiu deschisă:
„Tu, ţântă-a toate dorinţelor mele,
Ileană iubită! ah! să ştii tu (zisă)
Că-Arghinul tău e la pragul de moarte,
Cum te-ar întrista jelnica lui soarte!...
Dar poate că tu nice-odinioară
De-a mele tâmplări triste şi cumplite
Nu vei auzi, nice vei şti doară;
Încai stâncele voiu, neînsufleţite,
Jele să-mi asculte, marture să-mi fie
Că fui credincios păn' la moarte ţie.
Multe ţări îmblai, dragă, pentru tine!
Dar' acuma-mi văd cărarea curmată;
La locuri sosind puste şi străine,
Nedejdea-mi pieri de-a te-afla vrodată.
Dar' nice a-întoarce fără tine-acasă,
Libovul nestâns ş-inima mă lasă!...
Deci rămâni în veci, dragă, sănătoasă!
Şi deacă vei şti cumva-odinioară
De fârşitul mieu, de moartea jeloasă,
O fierbinte-încai varsă-mi lăcrămioară
Şi zi: „Lin oase-ţi păuseze,-Arghine,

Ce cu tot te-ai jertvit pentru mine!“.
Asta zicând, era să-ş’ afunde
În piept gingaş sabiă-agerită,
Când glas cunoscut urechia-i pătrunde:
„Arghine, ce faci!” ş-într’acea clipită,
Iacă fierrul crud îi căzu din mână,
Iar’ el să trezi-în braţul tău, Ermină.
Ermina, cea lui de mic priitoare
Şi din toate mai înţăleaptă zână,
Ce pe el crescu şi-i fu-învăţătoare
Cum să să deprinză-în toată faptă bună,
Grija lui ş-acum poartă nevăzută,
În ceasul cumplit sare şi-i ajută.
Cât glasul sună, vóinic ochi întoarsă,
Lumine-i fiind mai întunecate,
Slobozind abea din buzele d-arsă
Un dulce suspin, vorbe-înjumătate,
„Ah! ce văd, tu-mi eşti, o Ermină bună!”
„Eu, Arghine, eu! (zisă ea-împreună).
Venii să te-abat de la prag de moarte.
Ah! cine ţi-au dat gânduri aşa slute?
Ce grea te-apasă şi varvară soarte?
Cum de ţi-ai uitat de nalta vărtute
Spre care de mic eu-ţi fui povaţă...
Şi vruş’ a-ţi curma dorita viaţă?
Nu ştii tu că nu-i vrednic de dulceaţă
Care-amar n-au tras? După zi nuorată,
După vânt cu ploi, negură şi ceaţă
Soare mai frumos strălucind s’arată!
Lucru-i ticălos d-inime giosite,
Gânduri a purta deznădăjduite.
Deci sus, Arghine, căci încă te-aşteaptă
Multe supărări şi multă-ostăneală,
Dar’ cu vărtutea şi mintea-înţăleaptă
Toate-i birui. Ai numa-îndrăzneală!
Că norocul bun nu-i în pat cu pene,
Nice să-însoţeşte cu trândava lene.
Iar când ţ-ar fi greu doar la vro tâmplare,

Adu-ţi aminte de mine ş-a mele
Bune-învăţături, fii cu cutezare,
Nici locul să dai la gânduri mişele;
Şi fi-încredinţat că-i scăpa de toate
În urmă-ajungând la Neagra Cetate!“
Ermina de-aci mearsă nevăzută
Lăsând pe voinic în uimire-adâncă,
Cu ochii-în pământ şi cu gura mută,
Şi doară mai mult ar fi stătut încă,
De nu vrea zări stându-i înainte
Pre bunul verin lăcrămând fierbinte.
Atunci tinărul ca din somn adânc
Să trezi şi făr’ a zice-un cuvânt
Sabia-întecă şi sări-în oblânc;
Iar’ murgul uşor îl duce ca vânt,
Îl duce de nou, pe dealuri, pe văi,
Pe locuri pustii, făr’ sate şi căi,
Pe neşte câmpii sterpe, săcetoase,
Pin plaiuri, pe munţi, pin pietrii şi stânce
Pintre codri deşi, pin păduri umbroase.
Nici acum avea să beie, să mânce,
Când iacă dedu supt poale de munte,
De-un groaznic omoiu c’un ochiu în frunte,
Care lui strigă fiind de departe:
„Stăi, voinic străin, nu păşi nainte,
Niciun pas mai mult că te bagi la moarte!...“
Stete-Arghin cevaş’ cu-îndoită minte,
Nu că s-au temut doară de năpastă,
Ci că n-au văzut namilă ca ceastă.
Cu-îndrăzneală-apoi: „Dar cine cutează
(Răspunsă)-a ţinea drumul lui Arghin...?
Care de nime, nici teamă, nici groază
Până-acum avu?“ Ş-acesta zâcân’
Smulge sabia, calu-şi înteţeşte,
Namila-urâtă nice să fereşte.
Fulgerul aşa iute nu detună
Din nuòri încărcaţi, cum june viteaz
Lovi pe neom, dorind să-l răpună.

Nu-i dete nice-o clipită răgaz,
Fierrul învârtând de-ună ş-altă parte,
Ca doară-i va da vreo rană de moarte.
Dar’ omul grozav stete nemişcat
Cu capul clătind şi zâmbind amar,
Cu trupul întreg şi nevătămat.
Când Arghin văzu că taie-în zădar
Ciudă şi mănie deodată-l cuprinsă,
Iar nămila slută-a-i zice-aşa prinsă:
„Foarte tu te-înşeli, tânăr ticăloase,
De-în arme te-încrezi şi-întru mâna tare!
Că nici vărtute, nici arme tăioase
Pot să-ţi aducă ţie vro scăpare,
Deacă legii mele nu te vei supune,
Care eu acuş’ de-amărunt ţ-oi spune.“
Tocma când fârşea ceste cuvinte,
Copila cu faţa coperită
Ce-l făcusă de jele să cânte,
Doară vrând să-l aducă-în ispită,
Desvălindu-şi obrazul s-arată,
Şi iacă povestea lui curmată,
Căci alăuta-i căzu din mână
Şi el stete ca fără sâmţire.
Iar’ întracea copila străină
Ieşi din casă fără de-a ştire
Ce s-au făcut. Toţi să minunează
Şi nu ştiu ce vor mai să crează.
Iar Parpangel venindu-ş’ în sine
Rapede să scoală... iasă-afară,
Caută,-întreabă prin odăi vecine,
Cearcă-în zădar şi să-întoarce iară,
Mult apoi în sine să mâhneşte
Că fata dorită nu găseşte.
Oaspeţii dintru toate aceste
Nu putea să gâcească nimică,
Numa că li să curmă poveste
Şi rămasără fără músícă.
De-aci multă glumă şi voroavă

Să-iscă de-a ţiganilor ispravă.
Iar Florescul de la Vercicani,
Un voinic de vârtute şi fală,
Când veni voroava de ţigani
Dezvolbind a lui vodă tocmală,
Acest chip grăi cătră-adunare:
„Lucrul tot această pricină-are:
Văzând vodă-atâta ţigănească
Gloată încolea şi-încoace,
Ce nu vra c-alţi să agonisească,
Ci numai a trândăvire-i place,
Socoti să-i armeze cum poate
Făgăduindu-le case ş-olate.
Ba le şi dărui de moşie,
Prin milostivă domnească carte,
Toată-acea mândră periferie
Ce s-află-într-a ţării ceştii parte:
De la Corbi păn la Cetatea Neagră,
Giur în pregiur epárhia-întreagă.
Zic unii că Vlad numai o şagă
Prin asta cugetă să facă,
Alţii,-împrotivă, de samă bagă
Că vra pe ţigănimea săracă
Să prăpădească, puind-o în poară
Cu turcii, ca mai curând să piară.
Eu mă ţin de-această socotinţă
Cum că trebile lui Vlad oştene
Au poftit atare sârguinţă,
Ca să-armeze gloatele-eghiptene;
Ştiind că turcii acuş or să vină,
Iar’ el oaste are foarte puţină.
Prin ţigani vru el să dobândească
Doao scòposuri: unul, să vază
Pe gloata murgă faraonească
Cum este la războiu de vitează,
Iar altul, ca să facă-arătare
Turcilor cumcă mai multe-oşti are.
Şi, macar cum vom socoti noi,

Amândoao scoposuri sunt bune;
Prin cel dintei, ţigănescul soi
La rând bun să-învaţă şi să pune,
Prin a doia,-în vreme de năvală
Să pot băga turcii-în amegeală.“
Zicând aceste fârşi cuvântul,
Iar’ deacă-oaspeţii să-împrăştiară,
Un călăreţ străin cu văştmântul,
Stătúră şi frumsaţă rară
Şi (cum să vedea) de viţă-aleasă,
Sângur lângă Florescul rămasă;
Un nemernic din ţară străină,
Cum s-arăta din port şi făptură.
Văzând ş-o vreme cu îndemână
Grăi: „Multe-acum zile trecură
De când astă curte minunată
Mult şi cu toate mă desfată.
Fiindcă dumneta eşti de-aice,
Nu-mi vei ţinea de rău o-întrebare
Ce nimărui nu poate să strice:
Cine-i stăpânul ceştii curţi rare?
Ca să-i dau căzută mulţămită
Pentru-ospătarea bună, cinstită…“
„Bucuros aş face, drag jupâne,
Îndestul dreptei cererii tale
(Zisă Florescul), dar şi pe mine
Aicea mă abătu de la cale
O sângură tâmplare ciudată,
Nici am cunoscut curtea vodată.
Însă (precum deobşte) să zice
Că venind un neguţătoriu mare
Cu multe persoane venetice
Şi bogătate de preste mare,
Nu demult aici s-au aşezat
În codrul acesta neumblat.
Iar’ această curte minunată
Au zidit ş-au hotărât să fie
Pentru călători o desfătată

Lăcuinţă, cum ş-ospătărie,
Grijind-o cu tot feliu de hrană
Şi toată trebuinţa curteană.
Toate aceste femei şi fecioare
Sunt roabe, de prin ţări cumpărate
Anume, să fie slujitoare
Celor care-aice vor abate,
Ba şi cu desmierdări să-i desfete
Pe chieful fieştecui şi-îndelete.
Unde-e stăpânul, nimene ştie
Şi nimene-a şti să nevoieşte,
Fiindcă prisosinţa să-îmbie
În toate, nimica lipseşte.
Dar' este-o vătăşiţă bătrână
Ce toate ţine supt a sa mână."
De-această poveste neaşteptată
Mirându-să străinul adausă:
„Spuiu drept că de sârg a merge-mi caută,
Şi totuş' pare că nu mă lasă
Cineva: aşa, de-azi până mâne,
Drumul mieu împiedecat rămâne.
Deprins întru-oşteneştile trude,
Inima neîncetat spre arme-mi bate,
Când aici nimica nu să-aude
Făr' jocuri şi cântări desmierdate.
Zioa-îm pare ca ş-un veac de lungă,
Macar de toate-alte să-mi ajungă.
Auzind de-a lui Vlad vitejie,
Dorit-am să fiu la cea nălţată
Bătălie ce are acum să fie
Şi-a cării fârşit Evropa toată
Îl aşteaptă cu nesuferinţă,
Poftind creştinilor biruinţă.
Însă, dacă-ajunsărăm până aice,
De nu ţi-ar fi doar' cu greutate,
Dorire-aşi-în scurt a şti ce price
Este şi din care au fost iscate,
Toate-aceste războaie cumplite,

Că la noi sunt veştile-împărţite.“
„Bucuros cred (Florescul răspunsă),
Căci noi suntem aice de faţă,
De toate-având cunoştinţă ajunsă
Şi totuş pisma cea şugubeaţă
Fiece tâmplare vederată
Prefăcând întralt chip ne-o arată.
Iar’ eu fără de pismă şi priinţă
Neavând spre nice-una vro pricină,
Voi povesti cu bună credinţă
Tot lucrul cum este, cum să-aţine;
Nici gândesc că-ţi va fi neplăcut
Luând firul din prim început.
Acum a lui Constantin cetate
Supt mânile căzuse-agarene,
Pentrucă grecii-ş’ uitasă-a să bate
Şi le-era mai drag a zăcea-în pene
Ş-a face săboară pe-întrecute,
Decât sabii a purta şi scute.
Apusenii să desputa-într-una
Ce-au fost mai întii, ou sau găină?
Cum şi de-are lăcuitori luna?
Unii, că-i deşartă,-alţii că-i plină
De lăcuitori dovedea chiar,
Însă dovada cădea-în zădar...
Căci de-aci s-isca ş-altă-întrebare;
Oare-oameni să-află-acolo sau vite?
Şi de-s oameni cuvântători, oare
Putea-vor fi cu drept osândite
Lunarele suflete, la care
Nu fu trimis Spăsitoriul mare?...
Domnul Romii cu fulgeru-în brâncă
Lega şi deslega după voie;
Şezând pe vârtoasa Chiefii stâncă
Să bucura-în sine că pe-al doie
Frate-a lui, Muftea-în Vizant alege
Şi sultanul grecilor dă lege!...
Craii creştineşti lăsând a sale

Ţări de jaf, să bătea pentru sfinte
Locuri, cum a lui Iosofat vale
Şi de-alte-a Palestinii păminte,
Pentru Ierusalim şi cel sfânt
A Mântuitoriului mormânt.
Iar turcul, însumeţit de-atâte
Biruinţe mari şi luminoase,
La toate ţările creştinite
Rea pierire şi moarte jurase;
Cu şireaguri crude-întărâtate
Jecuiea-împrejur ţările toate.
Ţara noastră-încă era din cele
Pe care el dorea să-o supună;
Ştiind toate-a noastre netocmele
Socotea cumcă, de samă bună,
Că-o ţară-învrăjbită-ori azi, ori mâne
Trebuie să cază-în mâni străine.
Căci aflân'-să ţara deslegată
Şi-în cea mai mare nerânduială,
Spre tot rău năravul învăţată,
Boierii puind la toate sminteală
Domnilor, iar' ceialalţi pământeni
Dedaţi fiind la rău şi vicleni,
Aşa trăisă de multe veacuri
Într-un feliu-anárhie făr' lege,
Învăţaţi la războaie şi jacuri,
Pe carii până-aci nime-a drege
Sau nu cuteză, sau nu vru doară
Căutând la venituri, nu la ţară.
Iar', din ce oară Vlad Vodă stete
Dregătoriu trebilor muntene,
Frunţile vrajbii fură tăiate,
Politice rânduieli ş- oştene,
După firea ţării măsurate,
În scurtă vreme fură-aşezate.
Cei care legilor întocmite
Dintre boieri nu voia să-urmeze
Cădea la pedepse pre cumplite,

Zicând că ei sunt să lumineze
Celoralalţi cu-obiceaiuri bune
Şi-întei legilor a să supune,
Căci, dacă ascultători de lege
Vor fi numai cei slabi şi mişei,
De ţară-în urmă ce să v-alege?
O ţară-adecă de lupi şi de lei
Ce şezând într-a sale bârloage
Sug sânge-a vitelor slăbănoage.
Zicea că boierii sunt supuşi
Aşa domniei ca şi ţăranii,
Ba fiind în toate mai ajunşi,
Nu numai cu sfatul şi cu bani,
Ci-însuş cu capul ar fi datori
A ţării să fie-ocrotitori.
Aceste zicea Vlad la divan
Şi la macar ce feliu de-adunare,
Adăugând că-oricine, fie ţăran,
Târgoveţ, boiariu mic sau mare,
Mestec va-avea cu limbă străină
Cu capu-ş' va plăti şugubină.
Deci apreg pedepsea pe cei care
Asupra patrii făcea sfaturi
Ş-avea cu turcii vro mestecare,
Sau veri cu ce străinăeî staturi,
Împărţându-le-averi şi moşii
La-a patrii-apărători şi fii.
Prin asta rând nou el introdusă:
Pe tâlhării şi mari fapte rele,
Prin aşezate pravile, pusă
Deosăbite pedepse şi grele,
Din care cea mai obicinuită
Era ţapa cu moarte cumplită.
Apoi din toată ţară ş-aleasă
Pe cei mai harnici şi cu vărtute
Voinici, din cari o gardă frumoasă
Făcu spre paza sa, de cinci sute,
Pe cari în arme-atâta deprinsă,

Cât o numim oaste nevinsă.
După-acest izvod, şi ceaialaltă
Călărime-au fost orânduită,
Învăţind-o măiestria naltă
A taberii ş-armelor ispită,
Iar' boierii pismaşi a tot bune
Rândueli cocea sfaturi păgâne.
Căci, precum să tâmplă totdeauna
Că cel ce va să scoaţă la cale
Pre-un popor şi apucă să-l pună
La rânduială, pentru-ale sale
Ostăneli, bun scopos şi mari trude,
El mai mult rău decât bine-aude,
Aşa fu ş-a lui Vlad soarte-amară:
Pismaşii zic că-i tiran şi multe
Asupra lui scornit-au de-ocară,
Şi vor ca ţara să nu-l asculte;
Zicu-i şi Ţăpeluş, că nu iartă
Tâlharii, ci cu ţapa le ceartă.
Deci în taină solii repezite
Trimit sultanului, dau de ştire
Precum vodă vra ţara să-învite
Asupra Porţii cu răzvrătire,
Şi este foarte mult a să teme,
De nu să va-împedeca din vreme.
Drept acea prin chipuri tăinuite
Sultanul mai pe-un paşă, mai pe-alt
Învaţă, l-armează şi-l trimite
Asupra acestui princip înalt,
Ca neîncetat şi iarna şi vara
Să meargă să-i jefuiască ţara.
Însă Vlad fiind cu bună pază,
Oaste-având bine-în arme deprinsă,
Gloate tâlhare cu mână vitează
De multe ori în fugă şi prinsă;
Celor prinşi dete moarte sureapă
Făcând să-i tragă de vii în ţapă.
Acum la treizeci de mii aproape

De tâlhari păgâni el împărasă,
Nici lăsa pe nime să-i îngroape,
Ci vulturilor mâncare-aleasă
Şi corbilor de jaf ca să fie,
Porunci spânzuraţi să rămâie.
Sultan Mahomet întiaş dată
Nu dete la toate crezământ,
Dar' vinind pârâre ne'ncetată,
Vru să ştie cu temeiu de sânt
Oare acele toate-adevărate,
Prin persoane-a sale-încredinţate.
Pentru-acea-în chip de mare solie,
Neşte capigii vicleni trimeasă.
Catavolìn avu cea d-întie
Parte la ceastă solie-aleasă,
Catavolin, logofăt primariu,
Un grec turcit, fiiu de prevătariu.
Cătră-acesta sultanul ascunsă
Pofta sa şi cugetul deschisă,
Cu d-inima de-urgie pătrunsă,
Luându-l deosăbi, acest chip zisă:
„Mare treabă-am, o Catavoline,
Şi puiu toată credinţa mea-în tine!...
Vodă muntenesc, supusul Porţii,
Aşa să poartă cu neomenie,
Cât pe credincioşi dă crudei morţii,
Ba necăutând a sa datorie,
Nice de haraci el va să ştie.
Nice-a să-închina voieşte mie.
Deci tu mergând ispiteşte bine,
Cearcă de poţi să-l aduci la cale,
Mai vârtos ca mie să să-închine,
Iar' văzându-l că stă pe-ale sale
Şi cu voia nu va să să plece,
La nevoie cu sfatul vei trece.
Iar' de-ajutoriu la ceastă-apucare
Vei avea pe Hamza cu sâlinţă,
Numa-ţi caută-a fi cu pază mare,

Ca munteanul ceva să nu sâmţă,
Că-amintrele cu totul stricată
Ne-ar fi doară străduinţa toată...“
Merge grecul cu ceastă poruncă
Şi sfătuind cu Hamza de toate,
În urmă-acest chip mrejile-aruncă:
El însuş’ să meargă şi s-arate
Munteanului a Porţii dorinţă,
Cercând a-l aduce la credinţă.
Însă, de-ar vedea că nu să pleacă,
De sârg la Vidin să deie ştire,
Şi când ar fi vodă să-l petreacă,
Păn’ la hotar, după-obicinuire,
Hamza-întracea Dunărea să treacă
Şi din ascuns năvală să facă.
Aşa grecul făţarnic să duce
Credinţat cu ştiuta solie;
Lui Vlad mai întii aminte-aduce
Toate ce-au trecut şi vor să fie,
Pentru trecute vestind iertare,
Prietenie pentru viitoare.
„Mare-într-adevăr făcuşi greşală
(El grăi), dar’ a Porţii pre tine
Milă este fără de-îndoială
Nemărginită, că-ţ’ iartă vine
Trecute nevrând de-acuma să ştie
Numai de prieten şi prietenie.
Nici altă de la tine pofteşte
Numa haraci şi vreo cinci sute
De tineri; apoi ca prieteneşte
Tu viind la Poartă, cu căzute
Plecăciuni să te-închini celui mare
Sultan Mahomet cerând iertare.“
Ascultă vodă cu suferinţă
Tot cuvântul şi pofta vicleană,
Şi-întii arată bună voinţă
Vrând deamărunt porunca tirană
Să-ispitească, iar’ dacă-o-înţăleasă,

Cu mărime-aşa din rost adausă:
„Spune celui care te trimeasă,
Că-întracest chip Vlad Vodă-i răspunde:
„Haracii sunt gata, supt aleasă
Încuietoare, dar’ a pătrunde
Nu poate-acolo poftă străină
Întralt chip făr’ cu sabia-în mână.
De sultanului de dânşi îi pasă,
Vie, să şi-i ducă, de să-încrede!...
Dară nici tinerii vor de-acasă
De voie bună-a merge-în obede,
Zicând că cu patria-împreună
Vreu s-aibă soartea: rea sau bună“,
Iar’, încât e despre-a mea persoană,
Să merg să mă-închin nălţatei Poarte,
Spune că-atunci când iepurii-în goană
Vor lua pe-ogari...! lupilor moarte
Mieii vor da, poate că-atunci doară
M-oi închina, iar nu de-astă oară!...“
Solia văzând din toate-aceste
Că-a-l pleca nu este cu putinţă,
Lui Hamza la Vidin dete de veste
De treabă ştiută să să gată,
Iar’ cu Vlad aşa lucrul aşază.
Păn la Dunăre să-i deie pază.
Iar Vlad prin iscoade credincioase
Înţălegând tot sfatul de-ocară,
Patru mii de călărime-aleasă
Făcu să să strângă de prin ţară
Şi-în taină, la părţile din care
Era Hamza să-i ţie cărare.
Dând strinse porunci ca să să ţie
Ascunse păn la zi hotărâtă,
Şi la semnul dat gata să fie
De războiu, cu vărtute-îndoită,
Apoi şi fără nice-o pestealã
Să deie pe turci din dos năvală.
Întracea Vodă-în toate s-arată

Ca când de sfaturi n-ar şti nimică.
Deci luându-ş’ garda sa-înarmată,
La vremea ştiută să rădică
Şi petrece pe solul cu tută
Cinstirea şi pompa lui căzută.
FÂRŞIT

Cântecul a IV
ARGUMENTUL
Sfinţii din raiu să gată să-ajute
Muntenilor; Florescul mai spune
De-a lui Vlad biruinţe făcute.
Curtea măiastră, prin o minune,
Piere ca dracul de crucea sfântă.
Lui Parpangel rău cărţile-i cântă.
O, fericite veacuri trecute,
Când să mai pogorea câteodată
Pe pământ oamenilor să-ajute
Sfinţii, ori ca pe cei răi să bată
Sau pe credincioşi să mângăiască
La scârba şi nevoia lumească.
Acum pare că ceriul de lume
Ş-au uitat cu tot, nice mai bagă
Samă de-oameni, lăsând să-i sugrume
Nevoile-întru viaţa-întreagă.
Îngeri nice-în vis acu s-arată
Să ne-înveţe vro taină ciudată.
Cu-adevărat! eu altă pricină
N-aflu, făr’ că sau nice-o credinţă
Noi avem acum sau pre putinţă
Iar’ a bătrânilor socotinţă
Răzăma purure-în lucruri sfinte,
Ceriul având în inimă şi minte.
Ori de unde-aceasta să purceadă,
Destul că pe vremea lui Vlad încă,
Sfinţii oblicind atâta pradă
Ce făcea turcii-în creştini ş-adâncă

Răutate, pe pământ veniră
Şi multe suflete mântuiră.
Aceasta nu numai că să zice,
Ci s-au scris şi la cronica vechie
Carea-i mai de mult fără de price,
Şi decât cronica lui Urechie;
Apoi, să-întăreşte prin hârţoaga
A mănăstirii de la Zănoaga.
Acum o dată scăzusă luna
Şi crescând iară să făcea plină,
De când oştile turceşti întruna
Jecuiea stăpânia română.
De cruzii multe şi tâlhărie
Rămăsese ţara mai pustie.
Numa ţigănia noastră-armată
Între-atâte valuri ş-asuprele
Era întreagă şi nevătămată
Scăpând oarecum ca pintră iele;
Prin sfadă multă şi hodini dese
Aproape de-Inimoasa-ajunsese.
Sân Spiridon prin o tâmplare
Din raiu privind, să mai vadă
Ce fac muntenii, „au, váileo!" tare
Strigă-înspăimântat, iar' o grămadă
De sfinţi ce cânta psalmi ş-antifoane
L'întrebară: „Ce-ţi e, Spiridoane?"
„O! (zisă) Dar' nu vedeţi ce-mi este?
Perit-au Ţara mea Românească!
Nu e ţară, sterpele neveste
Unde-întratâta să mă cinstească
Ca-în aceasta, ş-acum, ian' căutaţi
Cum o prădează turcii spurcaţi!..."
Toţi sfinţii mirându-să priviră
La mulţimea taberii păgâne;
Din umeri şi cu capu clătiră,
Iară Sân Nicoară,-adânc în sine
Cugetând, din buzele sfinte
Următoare slobozi cuvinte:

„O, cuvioşilor! mie-mi pare
Că nu-i vremea de-a clăti din spate
Sau a jelui făr-ajutare
Ş-aşteptând până vor fi surpate
A noastre beserici de păgâni,
Ci să-ajutăm şi noi pe români!...
Drept aceasta, Spiridoane, dară
Luând voinicii noştri în soţie,
Pe Jòrgiu şi pe Medru, gios te pogoară
Ş-ajută lui Vlad în bătălie.
Aşa gândesc eu că-ar fi mai bine,
Însă n-aşteptaţi de-azi până mâne!...
Ci cât mai curând trebuie-a merge,
Că-amintere poate fi zădară
Ajutarea. Ceşti doi pot s-alerge
Degrabă fiind călăreţ, iară
Tu pedestru (precum din canoane)
Trebuie să mergi, o Spiridoane!...“
Sân Giorgiu cu Sân Medru fiind de faţă,
Întărea sfatul lui Sân Nicoară,
Numai Sân Spiridon avea greaţă,
Căci nu văzusă nici odinioară
Vreun războiu având inimă blândă
Din fire şi neiubind izbândă.
Sân Giorgiu-îndată sabia-încinsă
Şi zoáa-îmbrăcă nestrăbătută,
Coiful, scutul, sulìţa nevinsă
Luă, şi luând toate sărută,
Nu pentru că-s bune şi frumoase,
Ci că-acum de mult nu le purtasă.
Aşijdère Sân Medru s-armează
Amândoi de-aci suind călare,
Sân Medru pe iapa sa cea brează,
Iară Sân Giorgiu pe murgul său, care
Îmbe dobitoace minunate
Spun că-ar fi măiestre ş-aripate.
Însemnându-să cu sânta cruce
Cuvioşii călăreţi plecară.

Sân Spiridon după ei să duce
Pogorând pe cea tainică scară
Care Iacov (pribegind de-acasă
De frica lui Isav) o visasă...
Dar părându-i cale delungată
Pe-încet a păşi din spiţă-în spiţă,
Măcar nu călărisă nice o dată
Totuş', dacă-ar fi vreo măgăriţă
Sau puiu de asìn! socotea-în sine
Că-ar putea călători mai bine.
Şi iacă,-o minune! ce zăreşte!
O asìnă despre mâna dreaptă
Grăind cătră dânsul omeneşte:
„Sân Spiridoane, dar ian' aşteaptă!...
Şi de voieşti a merge mai tare,
Nu-întreba nimic, ci sui călare!...
Ásina lui Válam sunt eu, care
Pentrucă potignind odinioară,
Îngerului ferii din cărare
(Ai auzit povestea mea doară?),
Rămăsăi până-acuma-în viaţă,
Ca oamenii limbă-având vorbeaţă."
Sântul bucuros primi-îmbierea
Şi de-acolea mearsă tot călare;
Însă-aşa-i fu sfatul şi părerea:
Să nu să-arete la fieşcare,
Ci nevăzut ispitind el toate
Să-apere pre oameni de păcate.
Întracea turcii-încolea şi-încoace
Ca turbaţi alerga după pradă;
Ţiganii nu ştiea ce vor face,
Că-între dânşii să scornisă-o sfadă
Unii voind să călătorească,
Iar' alţii pe loc să hodinească.
Din bătrâni încă mai mare parte
Stă pe-aceaia ca cât mai degrabă
Să meargă la Spăteni, nici să-întarte
Domnia, prin zăbavă fără treabă.

Drept aceasta ţiganii grămadă
Strângându-să-începusă la sfadă.
Unii striga că pentru o fată
A unui ciurariu nu să cuvine
Să zăbovească tabăra toată,
Alţii răspundea că fieştine
Datoriu e păn’ atunci să rămâie,
Păn’ să va şti de-i Romica vie...
Iar’ în cea curte mândră măiastră,
Voinicii zăuitându-şi de toate
Bea, mânca, juca, şedea-în fereastră;
Parpangel fátá-şi găsi nu poate;
Florescul povestea ca nainte
Străinului cu ceste cuvinte:
„Iar când sosiră la locul unde
Grecul ştiea că-s mrejile-întinse
Ş-unde Hamza cu oaste să-ascunde,
Atunci, ca neşte pârjoale-aprinse,
Iacă zece mii de turci să scoală
Şi lovesc pe munteni cu năvală.
Iară logofătul cu sumeaţă
Sprânceană lăpădând făţărie:
„Nu-ţi fie (zise) de mir, nici greaţă,
O, Vodă! Iepurii iacă-îmbie
Pă câne să să dea legat, iară
Mieii cei blânzi pe lup împresoară!...
Sosit-au de tine hotărâtă
Vreme,-în care tu de voie bună
Vruşi să te-închini la poarta mărită!...
Tinerii tăi încă-s de-împreună
Gata-a merge departe de-acasă,
Nice-acum de patrie le pasă!...“
Stete vodă cu mintea-îndoită
De-are-în pieptul vânzariu să împlânte
Fierrul, dar socotind ovilită
Izbândă, ca singur să să-încrunte
Însuş’ cu el, hotărî să-l lasă
Spre-altă pedeapsă mai ticăloasă.

Sabia smulsă, ochi plini de-urgie
Aruncând la el, aşa răspunse:
„Greculeţ mişel, născut la robie,
Învăţat la viclenii ascunse,
Intrìgi a face,-a méştere-otravă,
Simţire neavând de-onor şi slavă,
Voiu să-ţi arăt fără viclenie
Că nici mâna lui Vlad a să-întinde,
Nici cap să să plece la robie
Sunt făcute, nice-e lesne a-l prinde,
Căci ai gândit!... bagă samă bine,
Oare prinde-or iepurii pe câne!“
Apoi întorcând spre-ai săi cuvântul:
„Nu-i vreme,-o voinici! (grăi) de-a spune
Cu multe,-aici, tot înşălământul
Cu care-au cercat a ne răpune
Vrăjmaşul ş-unde ne aflăm astă-oară,
Căci înşii vedeţi!... Pentr’ acea dară,
Cred, o viteji! că nu-i trebuinţă
Să vă-arăt cu mai multe dovede
Că scăparea-i numa-în biruinţă.
Ceştii numa putem a ne-încrede!
Deci acum, sau moarte cu dafine,
Sau izbândă,-altă nu ne rămâne!...
La arme, dar’!... S-aratăm vărtute,
Să stăm nefrânşi, cu inimă vitează.
Nu biruiesc multe mii şi sute,
Ci cari a biruire cutează.
Alergaţi şi vă luaţi izbândă;
Slava voastră fie-a lor osândă.“
Zice, şi dând semnul de năvală
La oştile-în ascuns pregătite,
El cu garda sa de-aci să scoală
Şi-în şireaguri bine-orânduite
Lovi pe turci cu-atâta iuţime,
Cum cade tunetul din nălţime.
Şi cum povoiul, pe ţarînă coaptă
Căzând, cu năpraznă-într-o clipită

Strică truda plugariului dreaptă,
Şi iacă, zace gios cutrupită
Toată ţarina, ş-în loc de grâne
Numa năroiu şi baltă rămâne.
Aşa lovind viteaza-oştişoară
În turcime, trupuri poligneşte,
Rânduri întregi prăvale ş-oboară,
Taie, surpă, dar mai mult stropşeşte,
Ş-altă nu vezi făr' trupuri tăiate
Zăcând în bălţi de sânge necate.
Vlad ca ş-un leu întărâtat foarte,
Ce, de vânători luat în goană,
Deacă să vede cu câni de-o parte
Iar' de alta cu mreaja vicleană
Împresurat, unde-i cea mai mare
Grămadă de câni, acolo sare
Şi dorind să-ş' facă-izbândă-amară,
Pe care cumu-i vine nainte
Frânge, spintecă,-încoalţă, ş-înghiară,
Când cu brânci groaznice, când cu dinte
Apărându-să, sugrumă şi ucide
Şi printre dânşii drumu-ş' deschide,
Aşa Vlad văzând că de toate
Părţi pe dânsul turcimea să scoală,
Unde vede că-s mai îndesate
Gloatele,-întracoló dă năvală,
Învârtind arma-încolea ş-încoace
Larg potec pintre păgâni-ş' face.
În zădar Hamza oşti împrăştiate
Va să-adune, războiu să-întrejască,
În zădar a le-îndemna să bate
Cu porunca tare-împărătească,
Căci oastea-în răsipă-acum pornită
Să calcă fugind ş-e neoprită.
Iar' Hamza de cetele muntene
Împresurat, cade la prinsoare
Cu mai mulţi din oştile-agarene.
Grecul încă nevăzând scăpare,

Lui vodă cu multă plecăciune
Cade-înainte şi să supune.
Atunci vodă-amar zâmbind îi zise:
„Cum îţi pare-acum, Catavoline,
Urzitoriu de vânzării închise,
Sol făţarnic a Porţii păgâne,
Ce nu te ruşini cu tâlhărie
A vinde creştina stăpânie?“
Aşa zicând cu groaznică moarte
Porunci ca pe toţi să-i înţape,
Ce la tâlhărie avură parte,
În pădurea ce era de-aproape.
Hamza fu-înţăpat pe cel mai gros
Şi mai nalt copaci, grecul mai gios.
Crudă poruncă, moarte-îngrozită!
Dar acelui nevinovat pare
Că vânzarea-i şi mai neomenită.
Om ticălos, totuş’ nu te spare
De la fapte rele câteodată
Pedeapsa,-ori cu ce moarte-aşezată!
Dacă estea-în Ţarigrad s-auziră,
Sultanului nime nu cutează
A spune, măcár că el să miră
Unde logofătu-întârziază,
Păn’ ce-odată viziriu-îndrăzneşte
Şi lucru cum e povesteşte.
Iar’ tiranul aprins de mănie
Că-au cutezat a grăi de-acele
Basne şi care nu pot să fie,
Lucruri de ruşine şi mişele,
Porunci să-l bată peste faţă
Pentru vorba proastă şi-îndrăzneaţă.
Iar’ deacă din solii repezite
Să-încredinţă, mai nu turbă-în sine
De ciudă şi de-urgie-ocărâte
Văzându-şi porunci, nici să-ş-aline
Firea putu cu deobşte târzie
Izbândă, ci cât mai tâmpurie.

Deci la paşi de aproape, de parte,
Porunci de sârg oşti să-şi armează,
Şi întracela chip ei să să poarte
Ca să aducă cele mai viteze
Cu sine, iar’ păn’ la primăvară
Să fie gata să iasă-afară.
Abea pe câmp iarba răsărisă,
Iar’ codru noao frunză apucasă;
Din toate părţi turcimea trimisă
S-adùnă:-o parte pe mare-în vasă
Alergând spre Ţara Românească,
Cu totul acuş’ s-o jefuiască,
Iar’ o parte duce cu pas iute
Sultanul păgân, suflând izbândă,
Cu care s-afla mii doao sute
De mulţime varvără neblândă.
Ş-acum la Vidin ajunsese
Stulurile cele mai alese.
Era tocma-în miez de primăvară
Când zăfiri cu florile să joacă,
Păsărelele vesele zboară,
Iar jivina şi cea mai săracă,
Voioasă saltă şi să desfată
În dezmierdare nevinovată,
Când iacă Vestea-în trâmbiţă sună
Că vin turcii cât frunză şi iarbă,
Ca robiei ţara să supună.
Toţi să gată-a lua fuga oarbă.
Boierii cei mari şi mai cu minte
Luasă fuga mai înainte,
Iară ţăranii săraci, în pripă,
Ca ş-o turmă de oi fără pază
Cari încătrò purced în răsipă;
Plini de frică şi cuprinşi de groază
Toată-ş’ lasă avere şi sudoare,
Nedejdea puind numa-în picioare.
Fug copii cu tinere copile,
Fug muieri cu mititei în braţă,

Iară cei mai încărcaţi de zile
Îi mângăie şi le sunt povaţă.
De vaiet amar, ţipete, jele
Plini-s codrii, câmpii şi vălcele.
Ici unul îşi poartă pruncii-în spate,
Altul colea pe slabul părinte,
Cel-ar fugi, bietul, dar’ nu poate
Şi stă ca zăpăcit de minte,
Neştiind cui mai curând s-ajute:
Pruncilor sau muierii căzute.
Nepotul duce pe moş de mână,
Moaşa pe nepoţiei şi nepoate,
Iar’ nòra pe soacră-sa bătrână;
Fieşcare din primejdie scoate
Pre cel mai iubit, mai de aproape,
Năzuind cătră munte să scape.
Numa Vlad, cu inimă nefrântă
Şi-înarmat, pre păgânul aşteaptă.
Nimic de la scopos nu-l desmântă,
Toate-orânduieşte, toate-îndreaptă
Spre pierirea păgânelor gloate,
Tocma să fie nenumărate.
Cu călărimea lui cea vitează
Prin locuri dosite, lui ştiute,
Oştilor turceşti de-aproape-urmează.
Din ascunziş cu năvală iute
Sărind pe şireaguri sângurate,
Neaşteptat încungiură şi bate.
Ca lupul flămând care, supt deasă
Tufă ciulit, pe pântece zace,
Când vede trecând o turmă groasă
De-oi sau alte slabe dobitoace,
Iar văzând pre vreuna sângurată
Sară,-o răpeşte şi fuge îndată,
Aşa Vlad urmând oştii cei mare
Turceşti, ordiilor despărţite
Neaşteptat înainte le sare
De prin locuri ascunse, dosite,

Ş-atâta ştie-a-i zătigni de bine,
Cât nici măcar unul viu rămâne.“
Florescul fârşind lunga poveste
Mearsă, fiind târziu după cină,
Iar’ Parpangel după a neveste
Sale-urmă-în zădar, caută, suspină;
Deci plin de necaz că n-o găseşte,
Se cùlcă pe un pat ş-aţipeşte.
Însă lucrul cel mai de mirare
Este că bietul ţigan, aice,
Unde să culcasă-în supărare,
Află’ zioa cea mai de ferice,
Fiindcă-a doao zi dimineaţă
Să trezi la Romica sa-în braţă.
Dracu nu doarme! cine-întii zisă,
Bine-o nimeri…! că aşa este:
Pănă noi durmim cu geana-închisă,
El turbură fete şi neveste
Şi-osăbite feliuri de năluce,
În vis şi-în aievea le aduce.
Nu ştiu cum să tâmplă de-astă dată
(De bună samă prin gevolie!)
Că Romica era culcată
Într-acel pat ş-aceaiaş chilie
Unde se culcasă Parpangel
Asară, mâhnit ca vai de el.
Când fu spre zio, el să trezeşte,
Fiind încă ea-în somn afundată;
Caută-împrejur, şi iacă-obliceşte
Că doarme lângă dânsul ş-o fată.
Să miră! şi nu să poate-încrede:
În vis sau într-adevăr el vede,
Dar’ apoi de pe semnele toate
Cunoscu pe draga sa copilă.
Cine-aici a povestire poate
Cu ce feliu de sâmţire şi milă
O cuprinsă,-o sărùtă şi zisă:
„O dragă, cine-aici mi te-închisă!…”

Atunci şi Romica clipeşte
Şi văzându-şi ibovnicul faţă,
Nimica de dânsul să sfieşte,
Ci cuprinzându-l cu dor în braţă,
Îi răspunsă:-„O, iubit Parpangele,
O, câtă-mi pricinuişi tu jele!“
Copila cu totul roşi-în faţă
Şi-i arsără buzele ca focul,
Junele-încă nu era de gheaţă
Ş-acu dracu-şi începusă jocul:
„Vai de mine, ce faci?” dânsa zisă
Spăimântată, vrând să să rădice.
S-ápără ca când nu i-ar fi voia
Ş-apărându-să-îl strânge la sine.
Ce-i de-a face când vine nevoia
Pe om? Voi ştiţi, dragi neveste, bine
Că la-împrejurări cum este-această,
Totdeuna vi să tâmplă năpastă.
Însă spre-a Romicii norocire,
Tocma ca când ar fi fost chiemată,
A feciorii sosi scutire:
Sân Spiridon pe-asină aripată
Trecea tocma-într-aceaiaş’ clipită
Pe lângă ceastă curte vrăjită.
Şi văzând de sus pe cea perechie
Care,-încă fiind necununată,
Porunca-întie din legea vechie
Era gata să-împlinească,-îndată
Trasă-asupra curţii-un semn de cruce,
De carele pier toate năluce.
Şi iacă pieri curtea frumoasă
Ca când n-ar fi fost nice odată.
Oaspeţii-într-o baltă puturoasă
Să treziră. Şi-acea minunată
Întâmplare la toţi au arătat
Că curtea n-au fost lucru curat.
Bunul Parpangel, pănă prin baltă
Plină de broaşte sâlind să iasă

Înoată-încoace,-încolea şi saltă
Ş-orbecăind prin ceaţa-întunecoasă,
Iată pierde pe Romica dragă
Şi-în zădar o caută balta-întreagă.
Iar’ după ce cu multă trudă
Abea să vârgoli din băltoacă,
Plin de tină şi cu haina udă,
Scuturându-să stete-o soroacă
Şi-începu a socoti-întru sine
Asupra cestor tâmplări străine.
Ci în zădar cap şi minte-ş’ bate,
Că niciuna-i vine la măsură.
Curtea pieri cu casele toate,
Nice să ştie ce să facură
Oaspeţii; patul şi draga fată
Încă pieriră din ochi deodată!
Iar’ de altă parte ştiea bine
Şi-aceaia, cumcă-astă dimineaţă
Au fost întru neşte căsi străine
Şi-în pat, şiind pe Romica-în braţă;
În urmă, că-în balta puturoasă
Au căzut, haina-l mustra tinoasă.
Estea socotind jelea-l cuprinsă,
Mai vârtos pentru biata Romică,
Iar inima cea de dor aprinsă
Mai numa că nu i să despică.
Strígă-amar: „Dragă Romică, vină!”
Iha din vale-i răspunde: „vină!”
Iha, cea răsunare deşartă
Care din râpe şi văi afunde
La macar ce chiemare să-întartă
Şi ca când ar îngâna răspunde,
Aceaiaş’ şi lui Parpangel atunci
Răspundea din prăpăstii adânci.
Ţiganul care n-auzisă
Niceodată răsunare chiară
Ca-aceasta, stete cu gura-închisă
Gândind că cineva-l chiamă doară,

Însă neauzind mai mult pe nime,
Purceasă-înainte prin desime.
În urmă ieşind la o cărare
Şi sângur văzându-să, de jele
Ş-urât rupsă-a cânta cu glas mare:
„O, voi dragi, vesele păsărele,
Păraie limpede curătoare,
Copaci aducători de răcoare,
Voi mândre poieni şi văi adânce,
Voi măguri cu desişuri umbroase,
Vârtoase ne sânţitoare stânce,
Şi tu, coadre verde,-întunecoase!...
Cine-mi va spune năcazul greu
Ce sânte-acum sufletul mieu?„ Iha: ”eu!“.
Socotind că cineva-i răspunde
Ş-acum, iarăş’ cu d-inimă frântă
Zise: -„Oricine-eşti, nu te mai ascunde,
Sau eşti om, sau vreo fiinţă sântă,
Ieşi la mine-încoace şi te-arată,
O! spune-m şi mă desfată!„ Iha: ”fată!“
„O! eu încă caut o fată blândă
Care sufletu-mi dusă cu sine,
Lăsându-mă-întru năcaz ş-osândă;
Nice ştiu prin ce locuri străine
Va fi ia petrecând zile-amare
Şi de-are vreo mângăiare!„ Iha: ”are!“
„Cine ştie, vedea-ne-om vreodată
Şi poate că după vreme lungă!...
Că nu-în zădar au fost ea [furată]
Doar’ în ţări streine va s-ajungă
Şi-oh, amar! apoi cine mai ştie
Cui va fi dragă soţie!„ Iha: ”ţie!“
„Hai, doară mă-înşeli, copilă bună,
Alinându-mi puţinel năcazul,
Că eu văd numa noori şi fortună
De când soarele-mi ascunsă-obrazul.
Deci, de-i adevărat graiul tău,
Ian’ jură-te pe Dumnezieu!„ Iha: ”zieu!“

Aici el era să mai vorbească
Şi să mai asculte ce-i vrăjeşte
Iha, fata cea pădurănească,
Când de-o lature, iacă zăreşte
Venind împotriva lui vrăjmaş,
Pe cal înteţit, un călăraş.
Ţiganul zărind sabia luce,
Şi voinicul sosindu-i aproape
Tot înghieţă, nici fuga s-apuce,
Nici în grabă-oarecumva să scape
În pripă cuteză, că din vreme
Voinicul îi strigă: „Nu te teme!…
Asupra nearmaţi şi de-a ta samă
Argineanul sabia nu poartă;
Pentru-aceasta să fii fără teamă,
Ci tu-mi spune cu inimă neîntoartă:
Nu văzuşi maînte pe-oarecare
Trecând pe-aici, pe ceastă cărare?
Nu văzuşi o copilă creştină
Tinără şi dintr'o mie-aleasă,
Ca ş'o mieluşică fără vină
Fugind repezită, spărioasă
Şi năzuind úndeva să scape,
După ea doi turci gonind aproape?“
Parpangel cu mintea-înhemeită
De cele care lui să tâmplasă,
„Drag (zisă) coconaş! o clipită
Numa [eu] văzui pă ha frumoasă!
Dară, ca să nu-ţi vorovesc pleve,
Însumi nu ştiu: în vis sau aieve.“
Voinicul cunoscu din cuvinte
Că bietul ţigan ş-acu visază;
Stete puţin cu-îndoită minte,
Dar' murgul îi sare şi rântează,
Flútură cu capul, înspumate
Zăbele roade şi pământul bate.
Acesta era viteazul de care
Oastea păgână se temea toată,

Doar[ă] cel mai harnic şi mai tare
Din toţi ce-au purtat arme vodată;
Multe el făcusă vitejii în lume,
Jurat vrăjmaş turcescului nume.
Înţălegând el dară că vine
Sultanul cu toată-a sa putere
Să jefuiască ţările creştine,
Îşi părăsi tânăra muiere
Ş-îmbrăcat în zoao luminoasă
Asupra păgânilor purceasă.
Sângur, cu nesupusă vitejie,
Hotărî pe turci să năvălească,
De-ar fi ei şi mácar câţi să fie;
Ş-acum de trei ori, cu voinicească
Îndrăznire,-asupra multor sute
Dete războiu ş-alungă pe tute.
Niciunul poate mâna să pună
Pe dânsul sau rană să-i aducă,
Iară el ca fulgerul detună
Între dânşii, când sabia-ş apucă;
Şi pare că-împrejurul lui ploao
Trupuri de păgâni tăiate-în doao.
Tocma să tâmpinasă cu-o ceată
De-arapi, pe care-o dete-în răsipă
Tăindu-i partea cea mai bărbată,
Iar' el ostănit căutasă-în pripă
Să-odihnească-a umbră răcuroasă,
Şi veni-într-astă pădure deasă.
Dar' spre răul său şi soarte-amară,
Era pădurea cea blăstămată!...
Cum intră şi vru să să pogoară
Supt un păltinaş, iacă deodată
Doi turci vede, gonind o copilă
Carea-l rugă de-ajutoriu şi milă.
El neştiind că este-o nălucă,
După dânşii nencetat aleargă
Şi-i pare că-acuş'-acuş apucă
Pe gonaci, capetele să le şteargă,

Iar sosind lângă ţigan pieriră,
Şi de-aceasta el acum să miră.
Însă-alt nenoroc îi stă-în cărare,
Că tocma nimerisă la cele
Doao-izvoară de-împrotivă, care
Din sufletele mari fac mişele,
Iar’ mişeilor dau vitejie.
El, săracul, de-aceasta nu ştie.
Acoléşi lângă dânsul de-o parte
Era doao, supt un fag, izvoară,
Din care curgea pe doao boarte,
Doao păraie, ca şi vioară,
Având limpede-apă şi dulcie,
Iar’ una-i de-împrotivă altie.
Care bea din cel pe mâna dreaptă,
Pe-acel duhuri nalte-l împresoară:
Mintea nu ştiu cum i să deşteaptă
Şi pare că sus la nuori zboară,
Face dintr-un iepure fricos
Viteaz neînvins şi leu inimos.
Iar’ apa [cea] de pe mâna stângă,
Tot focul sufletului potoale,
Face mintea tâmpă şi nătângă,
Ba toată firea trândavă, moale,
Cela şi cesta părăuaş mic
Era-între ţigan ş-între voinic.
Vede limpede ca şi vioară
Apa voinicul şi frânt de sete
De pe cal îndată să pogoară.
Neştiind, bea de saţ, pe-îndelete,
Ah! şi bea cu multă lăcomie
De-a stânga, dintru ticăloşie.
Sărace-Arginene! ce minută
Nefericită-acolea te-adusă,
La cest urât părău ş-apă slută!...
Iacă vitejia ta răpusă!...
Dar ce folos, abea cât înghite,
Iacă toate-întrânsul schimosite,

Lasă calul, armele desbracă,
Apoi merge şi-în codru s-afundă.
Parpangel tocma era să treacă
Părăul şi văzând limpede-unde
Curgând pe su ţermurile-înguste,
Nu să putu răbda să nu guste.
Cât putu-încăpea-în palma cufundă,
Atâta luă şi sorbi-îndată,
Şi iacă-în faţa lui cea rătundă
Să vedea schimbarea minunată,
Căci ochi nu ştiu cum i să-înfocară
Şi-înt-ralt chip cu tot să strămutară.
Cu privire mândră şi vitează
Tocma ca ş-un altul acum stete,
Iar' mintea-i să lumina cu trează
Isteţime, ş-osăbită sete
Sâmte el acum, nu de-apă, ci de-alte
Lucruri mai mari, de slavă şi nalte.
Caută la sine şi să ruşină
Văzându-să-în hainele mişele,
Toate ude şi pline de tină;
Aruncă ceste şi luă cele
Carele-Argineanul lăpădasă
Una cu armătura frumoasă.
Cu ochiul lacom toate petrece
Şi una după-altă le îmbracă,
Şi părea că nu să teme de zece,
Dacă scoasă sabia din teacă.
Iar apoi, văzându-să călare
Nici de-o oaste-întreagă frică n-are.
De-aci zlătariul fără zăbavă
Luând cărarea-îmblată, purceasă
Prin cea necunoscută dumbravă.
Acuma şi de Romica-ş' uitasă,
De nu i-o pomenea lui o tâmplare
Groaznică, fără de-asămănare.
Măcarcă calul inimos îl duce
Rapede şi cum să cade-în spate,

Totuş’ el băgând sabia luce
În teacă, la un tufariu să-abate
Şi rumpe-o nuiea, dar, ah, vedere!...
Sânge pícă cu glas de durere:
„Nu mă frânge, drăguţ Parpangele!
O, lasă-mă s-odihnesc în pace!
Tu nu şti că-în aceste nuiele
Trupşorul Romicii tale zace!...
Soarta mea fu crudă şi nedreaptă,
Líbovul altii pe tine te-aşteaptă!“
Glasul tăcu; iar dacă-înţălească
A logodnicii tristă tâmplare,
Stete nemişcat cu faţă jeloasă,
Inima su piept bătându-i tare.
Izbucnind în urmă jelea-închisă,
Râu de lacreme varsă şi zisă:
„Tu eşti, dragă Romică dorită!
Váileo, vai! ticălosul de mine!...
Cum de groaznică ţi-au fost ursită!...
Ah! nu pot eu trăi fără tine;
Ieu încă-a vieţii fir mi-oi rupe,
Pe-amândoi o groapă să ne astupe.“
Zicând aceste sabia scoasă
Şi vru-în doao gâtlejul să-ş’ taie,
Dar’ cu farmece trupu-i legasă
Mama sa, Brânduşa, ca-în bătaie,
La războiu sau măcar ce-altă price
Nice-o armă-în lume să nu-i strice.
Deci sabia lunecă pe piele
Ca pe marmură nestrăbătută,
Iară de mult bănat şi de jele,
El în urmă la crièri să strămută
Şi pare că nimica nu mai sânte
Ş-umblă ca ş-unul fără minte.
De-aci-înteţindu-ş’ calul, aleargă
Încoace şi-încolea cu iuţime,
Cruciş’, curmeziş’ pădurea largă,
Cu tot feliul de nebune shime,

Tocma ca ş-o sălbatecă fiară
Ţipă, răcneşte, spumegă, zbiară...
„Staţi, tâlharilor fără de lege
(Strìgă el căutând în toată parte),
Suflete păgâne şi pribege,
Pe toţi v-aşteaptă cumplită moarte!...
Însă, dacă-mi veţi da pe Romica,
Iată că nu voi face nimică!“
De-aceste lui în minte puiază
Fierbinţala! Câteodată-îi pare
Că vede pe Romica cu groază
De dânsul fugind; el pe cărare
Îi merge şi pururе-o-înteţeşte,
Dară ea tot fuge bărbăteşte.
Aşa făcând până când înoaptă,
Adeseori zice: „Dulcea mea zână,
Nu mă fugi! Deh, Romică,-aşteaptă!
Eu-s Parpangelu tău! Ian’ vină,
Să mergem la ţigănie-acasă.
Vină, dragă Romică, frumoasă!...“
Rău-mi pare, drăguţ Parpangele,
Că-atâta păţeşti pentru-o copilă,
Că nu-s vrednice de-atâta jele
Copilele, ba nice de-o milă!...
Căci puţine sunt, foarte puţine!...
Cu care să te nărăveşti bine.
FÂRŞIT

Cântecul a V
ARGUMENTUL
Ţiganii la sfat n-au bună plază;
Tandaler ca ş-un bărbat s-arată,
Vodă tabăra le cercetează
Cu garda sa turceşte-îmbrăcată.
Pe Parpangel abea la viaţă
Întoarce mamă-sa isteaţă.
Acum laia ţigănească-armată

Nu era departe d-Inimoasa
Hodinind şi mergând câteodată;
Iară la crieri coapta şi bărboasa
Bătrânime cu cei mai de cinste
Să sfătuiea, ca şi mai nainte.
Căci acum şi-înţăleaptă solie
De-oarecâteva zile-întorsese
Cu răspunsul bun de la domnie
Zicând, precum vodă le spusese
Şi cum au aflatau a sa mărie,
Toate după pofta lor să fie.
Adecă-întii, ca de la Flămânda
Păn la-Inimoasa numa trei mile
Să fie, când or merge curânda;
A doao, să facă-în toate zile
Atâta hodini câte le place,
Să mânce, să beie şi să joace.
Numa de una grijă să poarte:
Când s-ar tâmpina cu turci în faţă,
Să nu-ş aducă-aminte de moarte,
Dar' inimă s-arate-îndrăzneaţă,
Că, de-or fugi ş-or întoarce spate,
Nu le va mai trimite bucate.
După multe sfaturi şi cuvinte
Spuind fieşcare a sa părere,
Bălăban, aducându-şi aminte
De vorbit, graiu ş-ascultare cere;
Şi văzând că nime nu-l sminteşte,
Rădicând glasul, aşa rosteşte:
„Bărbaţi buni, mai nainte de toate
Cred eu că-ar trebui să să-aşeze:
Oare suntem sâliţi a ne bate
Cu turcii? Că-având minţile treze,
Lesne vom precepe dintru-ahastă
Cum că-o mare ne-aşteptată năpastă!
Pentru ce vodă-aici ne trimisă?
Pentru ce ne pusă-armele-în spate?
Pentru ce dete mălaiu cu clisă...?

Aheste nu mi-s lucruri curate!...
Şi mă tem ca nu, cu bună ştire,
Să fim trimişi aici la pierire.
Dăci eu socotesc că-ar fi mai bine
Să ne tragem în sus, cătră munte,
Să nu-aşteptăm pănă turcul vine
În sângele nostru să să-încrunte;
Şi Cetatea Neagră este locul,
Unde ne vom aştepta norocul.“
Goleman încă-atunci de potrivă
Într-acest chip rostul său deschisă:
„Tot care n-are minte ponivă
Şi privind cu ochii doar’ nu visă,
Trebuie să vază, să-înţăleagă
Că Vlad Vodă-au făcut cu noi şagă.
Au socotiţi voi că el nu ştie
Cu câtă putere turcul vine,
Ca să puie ţara supt robie?
Înprotiva-ahăstor oşti păgâne
Noi avem să stăm cu vitejie,
Măcar şi de-ar fi de sute-o mie.
Adecă, turcii venind să lovească
Întii pă noi, ş-întia năvală
Oastea ţigană s-o sprijinească,
Ca el apoi, fără de-ostăneală,
Să deie pe dânşi, de-a noastră moarte
Slăbiţi, şi biruinţă să poarte.
Spúneţi-m acum: pentru ce s-ascunde?
Pentru ce nu sunt oameni prin sate?
Toţi au fugit şi nu să ştie-unde,
Ducând cu sine toate bucate.
Au văzut-aţi trecând din loc în loc
Vrun om, vrun câine sau dobitoc?
Cum dară să nu putem noi crede
Cumcă suntem amânaţi la moarte,
Ca şi neşte mişele cirede?
Oh! amară şi cumplită soarte!
Inima-m pare că să despică

Dă mare jele, bănat şi frică.“
Atunci Tandaler cu sumeţie
Sculându-să: -„O, voi toţi, iepuri fricoşi
(Zise), câţi sunteţi în ţigănie!
Dar’ de voi mă mir, bătrânilor moşi,
Cum puteţi asculta cu răbdare
Tot dă frică şi dă spăimântare!
Noi să fugim! Şi-încătro? Dar’ unde?
Şi pentru ce? Sau doară dă frică?
Care să teme să poate-ascunde:
Iacă codrul!... Dară cui voinică
Încă-în sânişor inima bate,
Locului va sta până când poate.
Iar’ de-au vrut vodă să-ş facă-izbândă
Asupra toatei ţigăneşti laie
Şi-ntr-ahăst chip doară s-o prevândă
Pentru neşte clise şi mălaie,
Să-i arete-acum ţiganii dară
Că nici ei sunt pui dă căprioară.“
Abea fârşi Tandaler cuvântarea,
Când iacă, cu mare bucurie,
Sfatu-i întări toată-adunarea
Cea mai multă şi mai tinerie,
Numa bătrânii ceva-îndoială
Avea pentr-a turcilor năvală.
Nici în zădar să temea, că iată,
Să-aud de departe ţipete dese:
Pentrucă-avangarda spăimântată
Care după bureţi să dusese,
De pe-un gruieţi oblicisă-o mare
Ceată de păgâni venind călare.
Şi-într-un suflet alergând acasă
Striga: „Fugiţi, că turcii vin, iacă!”
Iar’ laia ţigănească fricoasă
De spaimă nu ştiea ce să facă.
Cu vaiete mari şi cu plânsoare
Căuta-încoace şi-încolea scăpare.
Adunarea noastră prenălţată,

De-atâta zarvă cu rebelie,
Abea-în urmă şi ia să deşteaptă
Ş-uitându-şi de arme, de bătălie,
Apuca fuga cea sănătoasă
Năzuind la tufa cea mai deasă.
Însă-acuma nu e cu putinţă
Cíneva să scape, să să-ascundă;
Pentru-aceaia toţi cu bizuinţă
Acolo să bagă şi s-afundă
Unde văd că-i grămada mai mare
Ş-unde-oamenii să-îmbulzesc mai tare.
Cum oile blânde prin ocoale
Când aulmă lupul pe de-aproape
Ascunzându-şi capetele sale,
Care de care precât încape
Între celelalte să vâreşte,
Iar’ de-apărat niciuna gândeşte,
Aşa ţiganii săracii grămadă
Îmbulzându-să-într-un loc s-adună,
Ş-ascund capetele să nu vadă
Cum turcii vin în chip de fortună,
Hăi! pe dânşii-acuşi, acuşi să deie
Şi dulce viaţă să le ieie.
Dar’ când sosi vrăjmaşul în faţă,
Toţi la pământ căzând îşi plecară
Grumazii şi [în]tinsără braţă,
Milă cerşind cu lacremi amară:
„Vaileo, vai! (striga ei plângând) iacă,
Pierit-au ţigănia săracă!...“
Într-acea-un turc la grămada-întie
Ţigănească de-aproape sosisă,
Care-în mână ţiind o hârtie
Într-acest chip le ceti şi zisă:
„Fiindcă voi, cioare blăstămate,
Aţi socotit cu noi a vă bate
Ş-armele cu neauzită-ocară
Pe turci au rădicat toată ordia
Voastră!—acum dar ian’ ieşiţi afară

S-alégem a cui e voinicia!
Care n-a ieşi este-un calic,
Iepure fricos ş-om de nimic.
Şi pentrucă-au cutezat să poarte
Armele ce-a purta să cuvine
La voinici, să va certa cu moarte,
Drept ce-au făcut armelor ruşine!...
Iar' muierea lui şi copii
Nevinovaţi să vor da robii."
Ţiganii înţălegând aceste,
Toţi încremeniră de frică:
Cesta léşină fără de veste,
Cela-amúrte, nu sâmte nimică,
Altul să vaietă-în gura mare,
Iar altul plânge cu suspinare.
Mai toţi acu de sineş' uitasă,
Numa Neicul încă firea-ş' ţine
Şi la tâmplarea cea mai jeloasă
Socotindu-să puţin în sine,
Un bun cuget îi nimeri-în minte,
Să iasă turcilor înainte,
Ca doar va putea ceva să facă
Prin rugăminte şi plecăciune,
Pentru cea ţigănime săracă.
Deci luând ş-alte feţe bătrâne,
Mearsă-înaintea celùi mai mare
Şi-îngenunchiend grăi cu plânsoare:
„Domnilor turci! deh, fie-vă milă
Dă ţigănia noastră săracă!
Că zieu! nu dă voie, ci dă sâlă,
Ca mai rău doară să nu petreacă,
Au trebuit armele să-îmbrace
Neavând dă nevoie ce mai face!
Tot Vlad Vodă e-ahăstòr dă vină,
Numa Dumnezieu lui să plătească,
Căci el ne-au băgat în hastă tină,
Dar' viţa noastră ţigănească
Cu toată lumea trăieşte-în pace

Şi zieu că bătălia nu-i place.
Dăci nu vă lăcomiţi [într-]atâta
La ţigane suflete mişele.
Luaţi-ne-averile şi pita,
Desbrăcaţi-ne până la piele,
Numa ne lăsaţi dă mângăiere
Viaţă, copii şi muiere.
Ştiţi bine că şi la voi săracii
Ţigani trăiesc numa din milă,
Făcând slujbă şi plătind hăracii,
Nici la războiu merg numa dă sâlă.
Dăci iertaţi-ne acum de-o dată,
Să vă ierte Maica Precurată!...
O! iertaţi-ne, luna să vă-ajute!
Mahomet mulţi ani să vă trăiască!
Hie uitate hele trecute!...
Dumnezieu pe loc să ne treznească
Dă suntem noi dă vină-într-ahastă,
Dar' iacă-au fost pe noi o năpastă.
Şi ce folos de-acolea vă este,
Deacă ne luaţi dulcea viaţă
Ş-a noastre vor rămânea neveste
Cu mititei copilaşi în braţă?
Noi om pieri,-adevărat! dar' ele
Or purta după noi lungă jele."
Aici Neicul era să mai zică,
Când Răzvan ţiind ochi la povaţă,
Cu bucurie glasul rădică:
„*Eta*! domnul măria-sa, faţă!..."
Căci cunoştea pe Vlad foarte bine,
Măcar era-în hainele străine.
Ş-aiavea cu călărime-aleasă
Vlad era, pe care ca mai lesne
Să poată cercetare,-o-îmbrăcasă
Turceşte din cap până în glezne,
Într-adins hotărând s-abată
La ţigănimea noastră-întrarmată.
Deci Vodă cu mânie sâlită,

Căci abea putea râsul să-ş’ ţie,
„O! (strigă) prăsilă ticăită!
Aceasta-i a voastră vitejie?
Pentru-asta v-am dat arme ş-olate
Şi vă hrănesc, cioare blăstămate!...
Ca,-în loc de-a vă-apăra draga ţară
Ş-a vă bate cu turcii păgâni,
Asupra mea să vorbiţi ocară?
După-aceaia să vă daţi în mâni
La câteva sute de vrăjmaşi,
Voi, atâte mii de-armaţi ostaşi?
Iacă, să ştiţi că de-acu bucate
Nu voi da, de n-eţi pune sâlinţă
Cu turcii-încai o dată-a vă bate
Făcând asupra lor biruinţă,
Iar’ de v-eţi pleca turcilor ca noao,
Păn’ la cel mai mic voi tăia în doao!“
„Să ierţi Măria ta (Neicu zisă),
Noi suntem fără de nice-o vină,
Că cine-ar hi crezut ca să ni să
Tâmple-una ca-aceasta şi să vină
Pe noi munteni îmbrăcaţi turceşte?
Însuş’ măria-ta socoteşte!...
Dar’ totuş’ socotind pe dreptate,
Zieu! nu să cădea mării-tale
Să ne bagi atâta fricâ-în spate
Cu cele blăstămate cealmale!...
Asta (Dumnezieu să te trăiască),
Zieu că nu fu glumă ţigănească!“
Într-acea iacă repezit vine
Un călăraş dând lui Vodă ştire
Cumcă-un stul din oştile păgâne
Nu departe, lângă-o mănăstire
Odihnind ar fi şi, cum să pare,
Aşteptând altă ceată mai mare.
Cum principul această-înţăleasă,
Fără-a zice-un cuvânt mearsă-îndată
Cu munteana călărime-aleasă,

Iar’ ţigănimea noastră bărbată:
Ca din vis acuma să rădică
Bucuroasă că-au scăpat de frică.
Ci peste puţin întoarsă iară
Bărbăţia lor cea de după-uşă:
Cât călăreţii să depărtară
Munteneşti, iată, ca din culcuşă
Iepurii scorniţi, aşa ieşiră
Uitându-şi de frica ce păţiră.
Toţi apoi a să mira-începură
Cum au putut ei să să spăimânte
De-acea nevoiaşă-adunătură
De munteni în străine veştmânte?
Toţi acum arăta vitejie
Ca când nu s-ar teme nici de-o mie.
Iar’ Muţul rumpând lunga tăcere,
„Dar, ian întoarceţi acum încoace,
Vitejilor (din toată putere
Strigă), voi, căror numa vă place
Furiş’ a veni cu-înşelăciuni
Ş-a spăria pruncii din tăciuni!“
De-acolea-îndemnându-să mai toată
Murga ţigănime,-inimă prinsă
Ş-acum avea chief să să şi bată,
Dar’ ceata muntenească fuga-întinsă
Ş-altul nu era nime cu care
Să-ş’ poată stâmpăra râvna mare.
Însă, de-ar fi-inimă şi vărtute
La om, tot într-aceaiaş’ măsură
Cu gura,-o! câte şi câte sute
De viteji ar fi biruiţi cu-o gură
Atunci cel cu gura cea mai mare
Fire-ar doar’ viteazul cel mai tare.
Cumcă lucrul nu-i aşa, s-arată
Din cele ce eu acum voi spune:
Tocma când avea chief de-a să bate
Ţiganii fără de-îmbieciune,
Un prilej bun tâmplarea le-adusă

De-a-ş’ stâmpăra dârzia nespusă.
Căci Omár Páşa iacă le vine
Cu o groasă-ordie tocma-în faţă.
Omar, care-a oştilor păgâne
Atuncia era-întia povaţă,
Eşisă din tabăra turcească
Locurile-împrejur s-iscodească.
Cum ţiganii zăriră departe
Venind cu oaste-aşa număroasă,
Iarăş căzură-în fiori de moarte
Şi toată gura iară-încetasă,
De nu le-ar fi scos grija din minte
Tandaler, cu ceste cuvinte:
„Tot omul s-auză, să-înţăleagă
Că Vlad Vodă iară pă noi vine
Şi vra doară să-ş’ mai facă şagă;
Dar’ fiţi bărbaţi şi vă ţineţi bine,
Nice vă daţi cu-una sau cu doao,
Că nici voi sunteţi făcuţi din oao.“
Mergând aceasta din gură-în gură
Şi din om în om prin ţigănie,
Mare la toţi făcu-îndemnătură;
Deci gândeai că morţii iară-învie!
Fieşcare cum poate s-armează
Ş-a ieşi la bătaie cutează.
Până ei să-înarmă pe-apucate,
Turciăiî-acu foarte-aproape sosisă,
Dar oblicind ţiganele gloate,
Omar stete şi-o ceată trimisă
Să-i aducă oar’ câţiva-înainte
Ca să-i cerceteze din cuvinte.
Însă-acu laia cea mai [voinică]
Era gata de-a să tâmpinare,
Ca când n-ar cunoaşte nice-o frică,
Aşa era râvna lor de mare!
De lòlot, úiete şi strigate
Suna-împrejur locurile toate.
Năvălind apoi de toată parte

Era tocma să să şi lovească,
Când Parpangel sărind îi desparte,
Care-în buiguiala nebunească
Alergând, în cea parte-ajunsese
Şi făr' veste-înainte le iese.
Calu-îi alerga, gândeai că zboară,
Drept la şireagurile păgâne.
Ţigănimea văzând astă rară
Vitejie, că-un sângur de sine
Pe-o oaste-întreagă face năvală
Şi mai mare-încă-apucă-îndrăzneală.
Oblicind păgânii-atâta gloată
Asupră-le venind cu tărie,
Iar mai vârtos armătura toată
A lui Arginean n-au vrut să ţie
Nicio minută locul, ci-în pripă
Mearsără care-încătro-în răsipă.
Parpangel după dânşii s-alungă,
Dar, o! tâmplare nenorocită,
Sărind calul peste-o râpă lungă
Căzu călăreţul fără-ispită
Cu capu-în gios şi-în tină rămasă;
Calul fugi ca când nu i-ar pasă.
Ţiganii, dacă din ochi scăpară
Pe turci cu cel voinic împreună
(Căci nu ştia că-i Parpangel), iară
Să-întoarsără-acasă-în voie bună,
Cu mare triumf şi bucurie
C-au alungat muntenească-ordie.
Bine să zice: cui vra norocul,
Şi durmind îi cade piara-în gură!
A norocului fu ş-aici jocul,
Însă ţiganii nu pricepură.
Tocma când Omar era să vie
Să-împresoare biata ţigănie,
Vlad Vodă cu garda sa voinică
Fără veste ieşind îl năvale,
Multe sute-i taie şi dimică

Strâmtorându-l într-o-îngustă vale,
Ş-abea sângur Omar cu puţine
Au putut scăpa gloate păgâne.
Dar’ ţiganii noştri credea tare
Şi vârtos că munteni acei fură
Ce pe dânşi venisă să-i omoare,
Îmbrăcaţi în turcească muntúră;
Aceasta povestea ei cu fală.
Cum nemintea pe oameni înşală!…
Într-acea-a lui biet Parpangel mamă,
Fiind afundată-în jele mare
Ş-şteptând cu luare de samă,
Minunat acest lucru-i pare
Că pre fiu-şi cu a sa mireasă
Încă nu vede sosând acasă.
Deci Brânduşa (căci aşa pe nume
Să chiema) fiind fermecătoare,
Doară-atunci cea mai vestită-în lume,
Ce sâtirea dracii din vâltoare,
Ba cu fermecături neauzite
Oamenii strămuta-în fieri şi vite,
Tot feliu-încântă ea de jivină
Şi cumu-i vine-în minte-o preface,
Apoi descântă cât baţi în mână
Strămutatele jivini sărace,
Şi nu este-un feliu de măestrie
La care-învăţată să nu fie,
Fiind amărâtă şi vrând să ştie
Unde fiiul ei atâta rămâne
Şi doar’ de este Romica vie,
Luă doao fermecate frâne
Din róşii făcute strămătură,
Şoptind cu sine ceva din gură.
Cum fârşi neînţălese cuvinte,
Iacă doao pregroaznice bale
Fără veste-i steteră-înainte;
Guşi avea pestricate şi foale,
Însă cu-arepi şi solzuri pe spate

Şi neşte coade lungi, cârlibate.
Puindu-le-apoi frâne de lână
Obrazui-în pulbere-o căruţă
Cu toiagu-învrâstat ce-avea-în mână,
Pe care şezând bale sumuţă
Şi iacă-în cotigă făr de roate
Vrăjitoarea văzduhul străbate.
Băláurii-înhămaţi zboară ca vântul
Precum striga-i mână şi-i duce.
Într-[un] ceas cungiură pământul
Muntenesc, dar' nice-o rază-i luce
De-a-şi găsi fiiul dorit. În urmă
Foarte-amărâtă cursul său curmă.
Supt o râpă-adâncă să pogoară
Şi luând de pe bălauri căpestre,
Le face semn ca din ochi să piară;
Ducându-să-apoi fierele măiestre,
Scoasă-o vrăjită din sân piscoaie
Şi cât poate, de trei ori ţipoaie.
Mai degrabă decât o clipită,
Mulţime de duhuri necurate
Din toate laturi vinea pornită,
Iar' ea-începe a-i sitiri să caute
Sau să spuie-unde fiiu rămâne
Şi pentru ce-acasă nu mai vine!
Ei răspund: „Fiiul tău s-află-în viaţă,
Dar' numa cât sufletul nu-i iasă;
Noi ţ-om fi păn la dânsul povaţă!"
Deacă-aceasta Brânduşa-înţăleasă,
Îndată-alergă cu osârdie
Ducând-o cel din răspântie.
Acolo sosind maica duioasă
Ş-află fiiul mai fără viaţă.
Trupu-i rădică şi frântele-oase,
Luându-l pe bietele braţă,
Îl pusă-în căruţa cea vrăjită
Şi zbură cu el într-o clipită.
Dusă-l între neşte munţi de-aproape,

Sus pe-o stâncă naltă şi rătundă
Unde-l scăldă-în noao feliuri de-ape
Ce să-áflă-într-o peşteră afundă,
Apoi cu ierburi cunoscute
În tot chipul cercă să-i ajute.
Unele fierbe ia-într-o căldare,
Din altele stoarce mustăreaţă,
Iar’ din altele-i face scăldătoare:
Iarba vântului şi iarbă creaţă,
Iarbă mare, spânz, limbă-vecină,
Ròmoniţă, nalbă, mătăcină,
Plătagină, sovârv cu cicoare,
Troscoţel, podbeál şi mătrăgună
Şi de-alte mai multe ierburi care
Stoarse, mestecate depreună
Ş-în mai multe chipuri prefăcute
Trebuie bolnavului s-ajute.
Iar’ după ce cu ceste toate
Îl scăldă, l-învălui şi l-unsă,
Inima-i începu iar’ a bate,
Sânge-în moarte mădulări pătrunsă
Ş-a treia zi cătră dimineaţă
Semne-aiavea dete de viaţă.
A răsufla-începe câteodată
Şi-a mişca mânile şi picioare;
Ca şi din somn apoi să deşteaptă
Şi, căutând la toate împrejur, pare
Că caută la maică-sa cu-obidă
Şi ochii iară va să-ş închidă.
Iar Brânduşa strângându-l de mână
Amar să cânta: „Dăh, Parpangele!
Dăh! mai clipeşte cu ha lumină
A ochilor tăi plină de jele!...
Şi caută la mamă-ta săracă,
N-o lăsa-în amar să să petreacă!...“
Atâta fură de putincioase
Vaietele de maica-obidată,
Cât de la pragul morţii să-întoarse

Sufletul lui Parpangel îndată
Şi, deschizând ochii-adoooară,
Aşa cuvântă cu jele-amară:
„O mamă! zieu, păcat neiertat
Fi-ţ-va, că mă trezişi la viaţă.
O clipită de m-ai hi lăsat,
Eu vedeam faţă de faţă
Toate hele ce vor hi să hie
De-acum nainte pănă-în vecie!…“
Dar mamă-sa-l mângáie şi-l sărută:
Spuindu-i toate ce să tâmplasă,
Şi-într-acea cu leacuri îi ajută.
Iar’ dacă de Romica frumoasă
Îş’ adusă-aminte,-atunci de toate
Ş-uită de mai nainte visate.
Căci Brânduşa l-încredinţă tare
Şi vârtos că Romica trăieşte
Şi-încă este-întreagă fată mare,
Nici pe altul cineva iubeşte.
Cu d-este şi leacuri de folos
Curând îl făcu ea sănătos.
Iar’ după ce-întreg ca şi nainte
Tânărul ţigan acuma stete,
Mamă-să-i dete-în calde plăcinte
Farmece, care-avea, pe-îndelete,
Farmece de somn aducătoare,
Însă trupului nestricătoare.
Parpangel căzu ca mort îndată,
Iar’ însă culcându-l lângă sine,
În cotiga sa cea fermecată,
Zbură din locurile străine
Drept acasă-în d-alba ţigănie,
Unde pe toţi află-în bucurie.
Căci şi Romica tocmai sosisă
Şi spusese toată-a sa tâmplare:
Cum ea la cea curte nimerisă,
Cum apoi curtea-într-o baltă mare
S-au prefăcut, de-unde pe ea scoasă

În urmă-o măgăriţă-aripoasă.
Brânduşa, de nimene văzută,
Sosi tocma după cina mare
Şi iarăş', prin farmecă ştiută,
Trezindu-şi fiiul din somnul tare
Trimisă după mândra Romică
Ca să ş-o facă nuoră şi fiică.

Cântecul a VI
ARGUMENTUL
Sătana cade-în melanholie
Socotind asupra sorţii sale;
A iadului s-adùnă boierie
Şi să sfătuieşte cu ce cale
Va s-ajute turceştilor gloate;
Ţiganilor să fârşesc bucate.
Acum peste-ochian şoimanul soare
Strălucea dositelor ostroave,
Noaptea cu neagra sa învălitoare
Câmpi acoperisă şi dumbrave,
Iar' de grele-ostăneli obosita
Dulce răpăusa prin staure vita.
Numa fieri priveghia răpitoare
Şi bărbaţii cu cugete rele;
Lupul gonea după căprioare,
Buha vâna-în tufe păsărele,
Ş-umbla ş-alte jivini stricătoare
Ce-întunerec iubind fug de soare.
Era vremea tocma-întiaş dată
Când cântă cocoşii de cu sară,
Ş-încălecând măturі sau lopată
La Rătezat strigòile zboară,
Când să preumblă cele frumoase
Strâmbând oamenilor dreptele-oase.
Toate-adecă-odihnea cele bune,
Numa cele rele, blăstămate,
Umbla după-a lor înşelăciune,

Cum sunt duhurile necurate
Care nu dorm nice-odinioară,
Ci noaptea-în toate părţile zboară.
Tocma pe-acea vreme, supt afunda
Tartárului peştere, Sătana
Scoţind capul afară din unda
Văpăii nestânse, cu tirana
Sa privire, pe diavoli învită
Să muncească făptura osândită,
Iar' el prin aceasta să desfată
Ca ş-un craiu tiran după bătaie,
Când vede-oastea vrăjmaşă junghiată,
Când noroade-întregi strică şi taie
Şi e mâhnit numa că nu poate
Aşa tăia noroadele toate.
Însă-într-această noapte, de care
Zic eu, după ce oar'câtă vreme
Sătana căută cu desfătare
Cum chinuita făptură geme,
În gânduri căzu şi socotele
Ce-i pricinuiră-amară jele.
Pentru că cugetând el în sine
Cumplita [sa] din ceriu scăpătare,
Apoi tot pierdut vecinicul bine
Potrivind cu a sa de-acum stare,
Aşa răcni de jele şi-urgie,
Cât clăti iadul din temelie.
Crunţi învolbind ochi apoi: „Oh mie!
(Strigă) Cu totul nesuferită
Viaţă şi nemuritorie!...
Mai bine era-într-acea clipită,
Când fui surpat cu mândra mea ceată
Să fiu pierit cu totul de-odată!...
Câci, măcar muream eu fără vintă,
Dar' mergându-mi în nimică firea,
Durerilor încai să punea ţântă,
Nici mă-ar ghimpa tristă pomenirea
Fericirilor mele trecute,

Curmată fiind prin moartea iute.
Ci nu mi-au priit várvara soarte
Ş-în războiu îmi fu protivitoare,
Nice-a vínce-mi dete, nice moarte,
Lăsându-mi această rozătoare
Şi nesuferită pomenire.
Oh! crudă, nespusă chinuire!...
Această dar' aducere-aminte
M-apăsă-acum... nu tu, Savoate!
Căci însuş' a ta de-acu nainte
Atotputernicie nu poate
Alta să facă-asupră-mi izbândă
Mai mult ocarnică şi neblândă.
Deci sus, Sătano! Scoală şi-arată
Celui-de-Sus că-ai încă putere;
Şi măcar nu poate el să pată,
Nici să sâmţască vre o durere,
Totuş cere-a ta pe dânsul ură
Să-ţi izbândeşti pe a lui făptură."
Aceste zicând groaznic urlă, iară
Tot iadul răsună cu greu muget.
Însuş' diavolii să spăimântară
Şi vrând să ştie-a Sătănii cuget
Boìerimea tartárului toată
Într-o clipită fusă-adunată.
Ochii Sătana-îşi întoarsă roată
Cercetând pe tot însul în faţă;
Inima pare că-i să desfată
Văzându-şi boierimea sumeaţă.
Apoi, după puţină tăcere,
Acest chip grăi rozându-şi ghierre:
„O, soţi credincioşi ursitei mele,
Viteji protivnici naltei lumine
Ce stăpâneşte mai sus de stele,
Ştiu că v-aduceţi aminte bine
De cea vecinică zio cumplită,
Domnia mea când fu cutrupită.
Biruiţi fum cu drept! în bătaie,

Iar’ nu supuşi, asupriţi; iară
Nice-într-astă pucioasă văpaie
Cu vecinică şi nestânsă pară
Suntem plecaţi, unde fără spaimă
Făptura pe Făcătoriu defaimă.
Ştiţi dară că-a noastră mângăiere
Este în izbândă sângur ş-ură
Asupra celii de sus putere
Ce pedepseşte şi nu să-îndură!...
Dar’, precum văd, să pare mie
Că vă-au apucat o trândăvie!
Nu văd eu acum bujdind pe poarta
Iadului suflete ca nainte,
Ş-acuşi va fi doar deşartă boarta
Această-întunecoasă, fierbinte,
De n-om mai îndrăznire o dată
A lupta cu oastea luminată!
Fost-am în lume şi de-amăruntul
Toate-am iscodit. Adevărat!
Cumcă-încungiurând eu tot pământul,
Mai cu samă-l văd noao plecat,
Iară ţări adevărat creştine
Sau nu văzui, sau foarte puţine.
Dar’ ce folos! când văd omenirea
Care fu-în pisma noastră zidită,
Înălţându-şi până la ceriu firea
Şi până la partea cea mai fericită,
Râvnind a fi-oarecândva părtaşă
Deşertelor noastre-în ceriu lăcaşă.
Însă nu fie-asta-adevărată!...
Ca marele Sătana să vadă
Urgisita făptură vodată
Colò sus, în cerească livadă,
Mai mulţindu-să de-acum nainte,
Juru-mă pe tartarul fierbinte!...
Întii, creştinătatea să piară,
Războiu în tot pământul să fie,
Întunerecul să-întoarcă iară

Cu tot feliu de păcat ş-urgie;
Aceste-s în scurt poftele mele,
Ce răspundeţi voi acum la ele?“
Atunci Velzăvúv, hatmanul mare
Oştilor negrii mării sale:
„Întunecate Doamne! mie-mi pare
(Grăi) că-ar fi lucru mai cu cale,
Lăsând aceste pe alt îndelete
Să strângem pe dată-a noastră cete,
Căci eu din iscoade-încredinţate
Care trimesesem sus, pe lume,
Am înţăles că vor a să bate
Vlad Vodă cu Mahomet, şi-anume
De cereştii călăreţi să zice
Că vor pe-agareni detot să strice.
Nu s-ar cuvini să lăsăm dară
Nice noi pe cei de-a noastră parte,
Ci- îndată să purcedem afară
Purtând şi noi creştinilor moarte,
Căci, de va birui Mahomet,
Cade şi creştinia pe-încet.“
„Bine, hatmane, că-mi dai de ştire!…
(Zisă muşcându-şi negrele buze
Craiul întunecat cu răstire.)
Acum măria-mea va să-auză
Cum e şi-a celoralalţi socoteală,
Ce au să-mi spuie fără sminteală.
Întii, cum dintru voi fieşcare
Să sâleşte spre-a iadului bine,
Amegind pe-om din dreapta cărare,
Apoi, în ce chip ni să cuvine
Să-ajutăm lui Mahomet îndată:
Pre-ascuns, ori cu sâlă vederată?“
Aici Mamona să scula, mare
Visternicul Domnului Sătanei,
Pe mâna lui sunt toate comoare
De supt pământ, aurul şi banii.
„Tot iadul (grăi dâns) bine ştie

Cât îi face-a mea dregătorie!...
Zieu! mai mult decât toate-îi ajută
Şi mai multă dobândă-i aduce.
Chipul şi cărarea mea bătută
Care pre-om la strâmbătate duce,
Este pofta de-averi desfrânată,
Într-alt chip lăcomie chiemată.
Omul e plecat spre lăcomie,
Din leagăn, căci firea bună-i dede
Îndemnul curat de-a prii şie,
Din care, ca din izvor, purcede
Cruţarea vieţii şi-o sâlinţă
Spre-a-ş' plini trupeasca trebuinţă.
Dar eu astă fireşe plecare,
Cu totul o stric prin lăcomie
Şi fac pre om de-în urmă el n-are
Hotar în pofta sa. Iacă-o mie
De acolea să nasc fapte rele,
Tot fiice-a lăcomii ş-a mele.
Tâlhăria, furatul, votria,
Înşelarea, strâmba judecată,
Ucigării, vânzări, tirănia,
Făţăria, camăta cruntată,
Şi pe rând faptele rele toate,
Mai vârtos ce trag spre bogătate.
Aurul acum stăpâneşte-în lume;
Prin acesta cumpăr eu toate
Inimile; cu mici sau mari sume
Neguţez tot feliu de păcate:
Cela-şi vinde patria pe mită,
Cesta spre ucidere să-învită.
Papa vinde darurile sfinte
Pentru gălbănaşi, iar' patriarhul
Din Vizánt le cumpără-înainte.
Din episcóp până la eclisiarhul,
Toţi îşi prevând cele cumpărate
Ce trebuiea să fie-în dar date.
Craii şi miniştrii având sete

De-argint, aţâţă războaie crunte;
Aurul ia cununa de la fete,
Sparge căsătorie şi nunte;
În scurt, lăcomia nesătulă
Toate ce-s bune le-întoarce-în hulă.
Şi cu-aceasta orbind eu prăsila
Lui Adam, o-întorc de la cărare
Bună ş'o duc pe-încet la topila
Noastră aici. Pre pământ, pre mare,
Mai toţi muritorii despre mine
Cu-înaurite-s legaţi cătíne.
Iar în cât priveşte-ajutorinţa
Lui Mahomet şi-a turceştii gloate,
Eu spun drept că nu-s în socotinţa
Lui Velzăvuv, dar' nice să poate,
O! hatmane viteaz, asta face
Care [ne] spui şi, cum văd, îţi place.
Lângă cine puterea şi slava
Au rămas, hotărât lucru este.
Au gândeşti că Cel-de-Sus lăsa-va
Să săvârşim, cum grăieşti, aceste?
Foarte te-amegeşti, de cu putere
Vrei a da turcilor mângăiere.
Ce-ajunge-oştanească ta-îndrăzneală
Asupra puterii înzăciuite!
Vitejia-înceátă-a fi de fală
Şi faptele ei cele mai vestite
Să numesc oarbă numa dârzie,
Când lucrează fără-înţălepţie.
Deci, împrotiva celui mai tare,
Nu vărtute, ci minte măiastră
Trebuie-a folosi. Mie-mi pare
Că nu cu vedită şi buiastră
Tărie noi să dăm ajutare,
Ci pre-ascuns, cu multă supţiare.
Înşi oameni prin noi să lucreze
Spre-a lor pierire necontenită.
N-ajută-acum armele viteze

Cum punga cu galbeni tecsuită
Aceştii, numa să fie plină,
Acuma toţi oamenii să-închină.
În urmă ruşinea mea să fie,
Deacă eu cu banii nu voiu face
Mai mult decât în[tru] voinicie
Altòr a să lăuda place!“
Mamona fârşind, Asmodeu râsă
Şi căutând împrejur aşa zisă:
„Nu pentru că eu sunt logofătul
De taină-a mării-sale, dară
Pentru că mă ţân şeretul
Cel mai mare-în astă neagră ţară
Îndrăznesc a-mi arăta şi eu
Adânc şi măestru sfatul mieu.
Însă, mai nainte de-a răspunde,
Voiu să fac Mamonii o-întrebare:
Pentru ce să-însumeaţă şi de-unde
Vin acele cuvinte sprinţare
A lui? Drept ce-atâta să rădică
Socotind pre-alalţii întru nimică?
Nu voi să-i întunec vrednicia,
Căci banii-au în lume căutare;
Dar’ ce-ajunge numa bogăţia,
De n-ar fi şi-o vărtute mai mare
Cui ş-însă bogăţie să-închină!...
Şi-aceasta e mintea cu sfat plină!
Mamona cu banii face toate,
Dar’ numa la cei cu lăcomie,
La suflete de-argint însătate,
Iar Mamona doar’ încă nu ştie
Că multe şi mari trebi pe pământ
Nu să pot isprăvi prin argint,
Ci prin tehne-ascunse şi înşelăminte,
Prin intrige, cu sfaturi viclene;
Ceste surpă şi pe cel cu minte,
Ceste să-ajute-oştile-agarene.
Ş-acuş’ vom vedea prin ispitire

Care ştie mai bine-a gâcire.“
Velial, ce peste politie
Are-în iad pază şi priveghere,
Cel ce tot feliul de măiestrie
Lumească care domnia cere
E procopsit, fârşind Asmodeu,
Să sculă-începând cuvântul său:
„Adevărat! nu să-ar cădea mie
A mustra pe cei ce-au zis nainte
Doară cevaş’ cam cu sumeţie,
Dar’, ca să-arăt cât poate să-alinte
Pe cineva iubirea de sine,
Voi mustra cu vedite pricine.
Fieşcare să lăudă-întru-ale sale
Şi cu oareşcare micşorare,
Pe-ale altor socotind tândale;
Şi toţi vă-înşelaţi, precum îmi pare,
Căci vrednicia voastră-împreună
Iar’ nu despărţită, să-află bună.
Voi sunteţi naltele mădulare
Aceştii împărăţii de-aice;
Deci a voastră-împreună lucrare
Trebuie să-o ţie, să-o rădice.
Zădarnică-i a voastră putere,
Deacă veţi lucra cu-împărăchiere.
Deci socotind eu cele din lume
Care vă-aduce voao supărare,
Îm par ca neşte deşerte spume
Şi fumuri fără de flăcărare.
Pentr-aceasta-i şi-a mea socoteală
Ca să nu ieşim noi la iveală.
Să nu ne-amestecăm la bătaie
Cu puterea noastră vederată,
Ci, mergând din odaie-în odaie,
Să vedem pe cine, ce desfată,
Şi-apoi pe om în tot chipul rău
Să-l otrăvim în cugetul său.
Iar în cât e pentru Mahomet

Ş-a lui Vlad mândrie deşartă,
Eu am chieea de la cabinét
Şi mai bine cunosc a lor soarte
Decât toţi alţii. Ştiu ş-acea bine,
Cui biruinţă-în urmă rămâne!
Intrigele sunt acum făcute
Tocma să piarză turcii războiul
Şi să să vincă mii despre sute,
Căci lung nu va sprijini povoiul
Oştilor păgâne-o ţărişoară
Când va fi să-întoarcă-adoaoară.
Iar' Vlad dintru a sa biruinţă
Nu poate trage nice-un folos,
Fiindu-i ţara cu nepriinţă,
Dar' dintru toate mai vârtos
Pentru că din ţările vecine
Într-ajutoriu nime nu-i vine!"
Velial fârşi, dar Moloh încă
Rostul său după dânsul deschisă,
Moloh! fântâna cea mai adâncă
A desmierdării trupeşti, şi zise:
„Nime pe-om aşa supus nu ţine
Întru rele năravuri, ca mine;
Ştiţi voi bine că eu prin a mele
Măestrii lunecoase ş-ispite,
Măguliri, gâdăliri şi momele,
Ochitúri, zâmbiri, glume-îndrăznite,
Pofte fierbinţi ş-îndemnul trupesc
Acum toată lumea stăpânesc.
Tinerii mă poftesc cu-înfocare,
Bătrânii pe-ascuns îmi voiesc bine,
Fetele m-aşteaptă cu oftare,
Neveste să topesc după mine,
Ba şi călugărul mi să-îmbie
Pitulindu-mă-într-a sa chilie.
Deci nu precep ce-i aceastá fricã
A voastră, temându-vă ca doară
Oamenii fiind făptură mică

Să nu să rădice-odinioară,
La-acătare spiţă de mărime,
Cum voi aţi fost întru cea nălţime!...
Gânduri deşerte! Doar' nice-a zece
Parte din făptura cea iubită
A lui Savaot nu va petrece
În grădina raiului slăvită!
Noi om avea partea cea mai mare,
Ş-aceasta-i destulă-izbândă-îm pare!"
Iar' Val, stolnicul mare ce peste
Mâncări şi băuturi era pus,
„Adevărat (au zis) lucru este
Că n-avem să-aşteptăm colo sus,
Oarecând ca să-ajungem la cele
Nalte lăcaşuri mai sus de stele.
Pentru-aceasta şi eu socotesc
Ca zădarnică toată cercarea
Vreunui războiu cu soiul ceresc,
Însă pe care-îl mâncă spinarea,
Cerce ş-a vedea din apucare
Că nu-i lucru lesne cumu-i pare.
Drept ce să ne pùnem fără treabă
La primejde? Să dăm şi cumcă
Pre Mihail vom birui-în grabă;
Dară cel ce cu fulgere-aruncă
Nemuritoare! va răbda doară
Să vă-apropiaţi de nalta sfiară?
Un tunet! ca-în ziua cea-îngrozită
Când furăm surpaţi dintru nălţie,
Şi toţi iacătă-vă-într-o clipită
Svârliţi supt tartar!... ba cine ştie
Câte mii de miluri mai afund,
Unde-acum nice dracii pătrund!
Pentru-aceasta cu Velial şi eu
Depreună socotesc şi deacă
Vreţi doară-a cunoaşte chipul mieu
Prin care suflete vânez, iacă
Vi l-oi spune: tot ce intră-în gură

Fără treabă şi fără măsură,
Tot aceasta este de la mine;
Beţia şi grasa-îmbuibăciune
Sunt a mele şi trag după sine
Trândava cu totul uităciune
De lucruri bune şi cuvioase,
Fac minţi tâmpite şi trupuri grase.“
În urmă Vélfegor vorbă-apúcă,
Stăpânul credinţelor deşerte,
Zâcând: „Nu-l opresc eu să să ducă
Cărui i voia să să mai certe
Odată, dar mie la-împărţire
A fi cu dânsul nu-mi vine-în fire.
Eu mă sârguiesc în tot adinsul
Ca cea mai mică rază de lumină
Care-în om fu născută cu dânsul,
Să-o-întunec să nu fie sărină;
Ş-am făcut acu multe ispite
Cu tot feliu de-arătări măestrite.
Fieşcare crede în vreo lege
Care-o socoteşte preste toate,
Şi tot însul prin minte s-amege
Sau lăturiş’ din cale s-abate.
Aşa-l întunec! de nice sâmte
Că-are vreo precepere sau minte.
Fanatismul şi Suprăstăciunea,
Ceste-a mele doao slujitoare,
Toată-adevărată-închinăciunea
Dumnezieirii ceii făptoare
În *schime*-o prefac necuvioase,
Nevrednice, ba şi ruşinoase.“
Sătana care cu suferinţă
Până-acum ascultă: „Tot viclene
(Zise), dar nu spre ajutorinţă
Grabnică oştilor agarene
Sfaturi mi-aţi dat! Însă mie-mi place
Acum după gândul mieu a face!…
Deci tu, hatmáne, pasă ş-adună

Din cetele cele mai viteze,
Întru tot, o leghioană bună
Ce-are poruncii mele s-urmeze.“
Aici tăcu Sătana şi-îndată
Adunarea mearsă-împrăştiată.
Dar’, ce mă tragi de guler, o musă!
Iarăş cătră d-alba ţigănie!...
Care-acum ca şi friptă de spuză
Nu ştiea de ce să să mai ţie,
Că, cu toate sfaturile sale
[Încă] nu să pusese la cale.
Iar’, dragă musă! scoate-mă-afară
Din boarta iadului puturoasă
Că, mă năduşesc de fum şi pară
Şi n-aş’ vrea sufletu->l< aici să-mi iasă!
Mai bine slugă-în tindă de raiu,
Decât pe tronul iadului craiu!...
Apoi ţi-oi cânta, de bună samă,
Şi de biata noastră ţigănie
Ce-acum n-avea nici carne nici zamă.
Nice ştia de-astă nătărie,
Căci vrea cât mai curând să facă
Rânduială-în ţara sa săracă.
Era tocma-în sfatul mai fierbinte,
Când Corcodel supărat aleargă
Şi le spune-în puţine cuvinte,
Ca de-acu nainte să să şteargă
Pe buze de bucate, şi zice:
„Şedăţi acum întinşi pă burice!..
Sfătuindu-vă cu gura goală
Şi pântece flămânde... Trecură
Babele cu colacii!“... Să scoală
Ţiganii socotind că-i înjură
Corcodel, căci nu putea să creadă
Să fie-în bucate-atâta pradă.
Pe lăieţi şi pe goleţi punea vina
Toate celelalte rânduite
Cete; şi ca să le crepe splina

Îi blăstăma, că-au mâncat atâte
Clise râncede, mălaiu şi zară,
Care-ar fi ajuns şi pentru-o ţară.
Tandaler, care-acum apucasă
Cârma de mult, strâgând să scoală:
„Mâncătoriu dă carne puturoasă,
Lăeţ spurcat!... Asta nu-i tândală!...
Şi foarte te-înşeli, de crezi tu doară
A te mântui cu vorbe-uşoare.
Pentru ce nu ne-ai spus tu din vreme
Cum că pă fârşit merge bucata?
Dar' lasă!—acuşi, acuşi tu vei screme
Toate ce-ai mâncat. Numai fi gata;
Acuş' vom alege pre-un mai-mare,
Ş-atunci va fi vai de-a ta spinare!"
Iar' Corcodel cu zâmbire-amară
Rânjindu-şi dinţii zise: „De tine
Nu mă tem eu niceodinioară,
Tandalere! Să-ţi fie ruşine
Odată-a grăi despre toţi rău
Şi-a te gânfa ca şi broasca-în tău!..."
Aurariul tot să-înfocă şi pusă
Mâna pe cioarsa ruginită,
O trasă cu iuţime nespusă
Şi, de nu-l ţinea într-acea clipită
Bălăban, doară atuncea ca napul
Cu floace cu tot îi tăia capul.
Însă golăţimea-întărâtată
Multă-acuma împrejur să strânsese
Şi era de bătaie toţi gata,
Într-atâta treaba le-ajunsese!
Dar' deodată-auziră departe
Dobe, sorle ş-uiete mari foarte.
„Fugiţi [acu] care-încătro poate,
Că iacă turcii vin să ne taie!..."
Strigară bătrânii cătră gloate,
Iar' de frică amurţita laie,
În loc de-a-ş' căuta-în grabă scăpare,

Sta fără graiu şi fără mişcare.
Atuncea strigă cu voinicie
Tandaler, cât putu tare foarte:
„Toţi în arme cu mine să vie,
Ori la biruinţă,-ori cătră moarte!...
Mai bine să murim pe-îndelete,
Decât să tragem foame şi sete.“
Prin aceasta bieţii mai luară
Inimă ţiganii, şi-în puţine
Ceasuri, după obiceaiu, să-înarmară,
Măcar [că] nu le părea prea bine
Şi părea că inima le plânge,
Scârbindu-să de bătăi şi sânge.
Dar’ totuş’ inimându-i din gură
Tandaler, nu-şi arăta ei frica.
După ce-apoi înarmaţi stătură,
Părea că nu să tem de nimica;
Iară scoţind sabia din teacă,
Tandaler le spunea cum să facă.
„Căutaţi la mine! Luaţi aminte!
(Le zisă)-Acum voi sunteţi armaţi!
Dar’ trebuie-a socoti nainte
Pentru ce? Unde mergeţi? Ce căutaţi?
Ca să nu ziceţi mâne-poimâne:
Tandaler au lătrat ca ş-un câne!...
Copii vă cer dă mâncare
Şi cătră voi cu lacrem[e] strigă.
Aici nu vă este-altă scăpare
Fără la mălaiu sau mămăligă!...
Căci gura pruncilor din tăciuni
Nu să poate-astupa cu minciuni!
Cui dară-i voia să mai trăiască,
După mine vie-într-un noroc,
Numai trebuie să să păzască,
Cum l-au păzit mumă-sa dă foc,
Ca dând pă noi vreo străină gloată
Să nu steie cu gura căscată,
Ci, când oi striga eu de la frunte,

Toţi în mâni să-ş’ aibă-armele gata.
Şi dă-ar hi vrăjmaşul cât un munte,
Să dea pă dânsul dă-a dărămata,
Închizând ochii şi dând pă moarte,
Cruciş’ curmeziş’, în toată parte.
Cu ochii-închişi e bine-a să bate,
Că nu cauţi vrăjmaşul în faţă,
Nici te temi dă-a lui înfricoşate
Arme sau şi căutătură-îndrăzneaţă.
Nu vezi cine lângă tine pică
Şi păn’ la moarte nu ştii dă fricâ.
Răcniţi, chiuiţi, strigaţi din gură,
Cât vă-a-încăpea pe grumazi de tare.
Asta-i încă-o bună-învăţătură,
Că-aşa să-îmbărbată fieşcare,
Iar’ neprietenul să spăimântează
Ş-a să băga-în războiu nu cutează!“
Tandaler fârşind învăţătura
Porunci să meargă după sine
Toţi armaţii strigând: bura! bura!
Merg ţiganii spre rău, sau spre bine,
Cu inima de fricâ-îngheţată,
După Tandaler, ca după-un tată.

Cântecul a VII
ARGUMENTUL
Vlad pe-ascuns tabăra cercetează
Turcească.—Arginean la minte-ş’ vine,
Apoi scapă cu mână vitează
Din mijlocul oştilor păgâne;
Vlad noaptea pe turci face năvală,
Sân Mihai frânge-a Sătanei falâ.
Unde sunt vitejii cei din zile,
Eroii cei cu vărtute rară,
Carii-înlibovindu-să-în copile
Călătoriea întins din ţară-în ţară
Luptându-să cu lei şi gligani,

Curăţind pământul de tirani,
Ce nu răbda ca-asuprit să fie
Cel mai slab de cătră cel mai tare,
Neamuri întregi scotea din robie,
La nevinovaţi apărătoare
Mână dând, nice lua vreodată,
Nice poftea pentr' ajutoriu plată!
Ah! căruntă vechie cinstită!
Unde-s a tale sânte tocmele?...
Ce urgie-acum lumea-întărâtă
Ş-o-înneacă-întru cel noian de rele?
Perit-au credinţa cea bătrână!
Ah! lume-întoartă! vreme păgână!
Dar ce vinuiesc eu vremea? care
Nu lucrează, fără numa pate!...
Martoră fiind şi mustrătoare
Faptelor noastre pre ruşinate!
Acestòr, oame, -însuţi eşti de vină,
Ce-închizi ochii şi fugi de lumină.
Ceriu-ţi dede minte şi vărtute:
Ceaia-întru-întunerec să-ţi lumine,
Ceasta la nevoie să-ţi ajute,
Ceaia să-ţi arete rău şi bine
Şi cărarea cătră fericie,
Ceasta să-ţi frângă lanţ de robie!...
Iar' tu cu ceste daruri alese
Covârşeşti însuţi a ta [stricare];
Mintea ta laţuri neîncetat ţese
Ca să te-încurce fără scapare,
Vărtutea-ţi dai la tirani în mână,
Ca mai lesne-apoi să te supună.
Iar' aceştea te-apasă-în ţărână,
Nici mai mult te lasă-în slobozie;
Cu râs amar vaietu-ţi îngână
Şi lanţuri a săruta te-îmbie.
Ah! şi cine-apoi din asta poate,
Oame ticăloase, -a te mai scoate!...
Au doar' moleáţa de-acum junie,

Ce n-au învăţat alta nimică
Făr’ a vâna după libovie,
A căuta la sabie cu frică,
Pe divan a trândăvi cu lene
Ş-a căsca gurile prin dughiene!…
A să-împodobi cu gingăşie
Mai aleasă decât o femeie,
A-ş’ răpune-în cărţi toată-avuţie,
Într-aceasta faptele să-închieie
A coconaşilor cilibii,
A patrii noastre de-acum fii!
Aceşti numa ştiu între cocoane
Şi din gură-a-ş lăuda hărnicia,
Iar’ la fruntea vunii lighioane,
Unde-împroaşcă gloanţele cu mia,
Vaileò, săracii! cum le-ar fi greaţă,
Cum le-ar fugi sângele din faţă!
Un coif în cap, o sabie-în dreaptă,
Inimă-în piept şi scutul în stângă,
Cu vărtute şi minte deşteaptă,
Aceste sunt care pot să frângă
Lanţul robii tale cumplite,
O, neamul mieu! de tot ovilite!…
Alta era junia română
Pe vremea lui Vlad-Vodă, ce frânsă
Tabăra lui Mahomet păgână
Cu vărtute şi-în bătaie-adinsă,
Dar’ au perit acea voinicie,
Şi tu gemi supusă, Muntenie!…
Streinii veniturile-ţi pradă,
Vându-te ca marfa prin dughiene!…
Ci, hoha! Să lăsăm această sfadă!…
Văd pe mulţi că rădică sprâncene
Şi mă tem ca necăutând la rangă
Să nu-mi puie musa supt fălangă.
De care Dumnezieu să ferească!…
Însă, doar’ vor avea ei minte
Ş-or precepe-o glumă ţigănească!…

Cu toate-aceste musa nu minte,
Ci numa cât are-o gură mare
Şi câteodată-i pre cârtitoare.
Cum sunt femeile totdeună,
Când ştiu ceva despre oarecine,
Ar crepa pe loc să nu o spună
Încai la pretenele vecine,
Aşa-i musa mea! de minte-uşoară,
Iar' de gură tocma ca ş-o moară.
Sultanul cu stúluri prăştiate,
Acum pănă su munţi ajunsese
Robind oraşe, târguri şi sate,
Iar' şireagurile mai alese
Trimeţind de-osăbi să cerceteze
Unde-s oştile lui Vlad viteze.
Aşa făcând să precepu-în urmă
Că vodă cu războiu nu să-îmbie,
Ci din ascunsuri ieşind, o turmă
După-alta-i pierde cu viclenie.
Deci hotărî, ferind locuri strâmte,
De-aci să nu mai meargă nainte,
Ci întracelaş loc să tăbăreze,
Păn' muntenii sâliţi de nevoie,
Sau la război ar vrea să cuteze,
Sau venind înşiş' de bună voie
Şi cerând de greşeli iertăciune,
Pe sine şi ţara-şi vor supune.
Rânduindu-şi o tabără mare,
Oştile toate la sine trase,
Iar' la Bucureşti înştiinţare
Cu solii credinţare trimeasă
Cumcă el vra pe ţară să ierte
Şi numa pe domnul rău să certe.
Aceste Vlad din limbe ş-iscoade
Înţălegând, toate bagă-în samă,
Cu multe griji dinnontru să roade
Şi, măcarcă n-are el vreo teamă,
Totuş' mult să sfătuieşte-în sine

Cum ş-ar tocmi trebile mai bine.
Un gând îndrăzneţ îş pusă-în minte:
Sângur cu capul să cerceteze
Starea taberii turceşti nainte.
Gând vrednic inimii lui viteze,
Dar' primejdios, iar' ce nu poate
Un suflet înălţat preste toate!
Scâmbându-şi obraz cu măiestrie
Şi chipul, ca prăvătariu să-îmbracă,
Ce din Vidin duce băcălie
La tabără, vorbind limba greacă.
Iar' de-aceasta la nime nu spusă,
Şi dă cătră-ai săi pe-ascuns să dusă.
Într-acel chip iscodind el toată
Tabăra cum stă, din care parte
Mai lesne-ar fi năvală să bată,
Fără veste zări nu departe
Alergând norodul cu mirare
Şi chiot de bucurie mare:
„Vlad Vodă! Vlad Vodă! l-aduc iacă!"
Iară Vlad fiind aproape caută,
Să tùrbură, stă şi ce să facă
Nu ştie, că în miejloc de gloată
Să-afla. El sâlea la larg afară,
Dar' gloata striga iară şi iară.
Acum era de supt haină să scoaţă
Fierrul ascuns moarte să-şi aducă,
Când zăreşte-o ceată călăreaţă
Ducând pe-un rob. Chiotul apúcă
De nou, ca mai nainte, şi gloată
S-adúnă-împrejur nenumărată.
Atunci Vlad cunoscu sminteala
Şi mestecându-să-întru mulţime,
De prilej luând nerânduiala,
De-acolea nepreceput de nime
Ieşi la locurile ştiute,
Unde-l aştepta de-ai săi trii sute.
Însă robul acela să ştie

Că-au fost Argineanul viteaz, care
După ce beusă-apă dulcie
Îndată-l cuprinsă-o tremurare
Şi-înspăimat prin codru fuga-întinsă,
Cu mintea de buiguiri aprinsă.
Rătăcind apoi prin cea pădure,
A doao zi cătră dimineaţă
Timpină pre-un ţăran cu săcure
Şi purtând o prăjină pe braţă:
Amândoi tocma era să iasă
Din pădurea cea nenărocoasă.
Cât voinicul din dumbravă-afară
Păşi, iacă-începu-a-ş' vini-în sine;
Mintea i să-însărinează iară,
Toate i să par lucruri streine
Văzându-să-în stare nevoieşe,
Fără cal, făr' arme, făr' cămeşe!
„Ah! (strigă) tâlhari fără de lege,
Ce m-aţi desarmat cu viclenie!
Necutezând cu mine de-a vă-alege
Cu arma-în mână de vitejie,
Suflete ticăite şi mişele!
Deci ascultaţi cuvintele mele:
Ascultă, ceriule şi pământe.
Ba tartárul negru-încă s-asculte
Că mă jur pe cele ce-s mai sfinte:
Din umeri mânile-mi fie smulte
Cu capul, din cap ochii să-mi sară,
De nu-mi voi izbândi până-în sară!
Niciun alt văştmânt, nici armătură
Până-atuncia voi lua pe mine,
Precum nici pâne, nici apă-în gură,
Păn' ce tâmpinând cete păgâne,
Pe cel mai harnic viteaz din ele
N-oi face jertfă mănii mele!…"
Iar ţăranul auzind aceasta
Şi căutând la voinicul, de fricâ
Ca doar' să nu-i facă năpastă:

„Voinice! (zisă)-astă săcurică
Poate pe drum îţi va prinde bine;
Fiindcă n-ai altă armă cu tine“.
La care-Argineanul căutând zisă:
„Prietene, ţine-ţi a ta unealtă!
Iară, de-ţi este voia şi ţi să
Pare, cere-aşi de la tine-o altă
Ceaia: Să-mi dăruieşti cea prăjină
Care tu de-abea o porţi pe mână!“.
Ţăranul voios prăjina dete;
Iară voinicul cu bucurie
O-învârte-într-o mână pe-îndelete,
Ca ş-un beţişor! apoi de-acie
Rapede pleacă pe drum nainte,
Multe cu sine-învârtind în minte.
Iară când fu către prânzul mare,
Obliceşte venind de departe
O grămadă de păgâni călare,
Şi fiindcă-alerga tare foarte,
Abia cum s-o facă socoteşte,
Călărimea iacă şi soseşte.
El deacă vede că sunt aproape,
Tocma-în mijlocul de drum să pune
Strigând: „Staţi, voinici, că-aici-s groape!
Opriţi-vă! ţineţi caii-în frâne!“
Turcii văzând astă-arătătură,
Oprind caii săi pe loc stătură.
„Care-i viteaz! (atunci el adaúsă)
Care-i vrednic armele să poarte,
La harţ aici cu mine să iasă
Cu tocmeală ca după-a lui moarte
Armele şi calul să rămâie
Ca un preţ de biruinţă mie!…“.
Caută păgânii şi-încep a râde
De-o nătărie oarbă ca-această
Şi că-un om sângur drumul le-închide!
Ba, -în loc de-a fugi, caută năpastă!
Iar’ unul ce le mergea-înainte

Cu aceste-i răspunsă cuvinte:
„Feri, ţăran mişel! Destul să-ţ fie
Că-astă dată-ţi dăruiesc viaţă,
Iar’ de te vei mai arăta mie,
Ţ-oi tăia, să ştii, limba-îndrăzneaţă.“
Şi zicând spre dâns’ calu-înţeteşte.
Argineanul stă, nici să clătească.
Atunci turcul aprins cu mănie
Lucind sabia vru să-i zboare
Capul, nici Argineanul să-îmbie
Mai mult, ci puindu-să la stare
De-a sprijini lovitura păgână,
S-ápără cu groaznica prăjină.
Ş-izbindu-i sabia-într-o lovită,
Alta-i întoarsă de-alaltă parte,
Cu mult mai amară şi cumplită.
Cade turcul de grabnica moarte
Împresurat şi muşcă pământul,
Iară viteazul iute ca vântul
Calul inimos de frâu apucă,
Sare-în oblânc ş-a hărţui-începe.
Turcii uimiţi ca şi de-o nălucă
De-abia vreme-avură-a să precepe
Că-aicia nu-i treabă ţărănească,
Ci caută-în arme să să-ocrotească.
Toţi pe dânsul dau şi-l împresoară,
Iar el când s-apără, cand loveşte,
Şi toată lovita lui omoară,
Ş-aşa să poartă de vitejeşte,
Cât din doaozăci care fusese,
Abia doi scăpară-în tufe dese.
Argineanul atunci să pogoară
Şi luând arma celui pe care
Întii biruisă, de pe-odoară
Şi veşmânt că-au fost de viţă mare
Cunoaşte. Le ia toate cu sine
Şi să-îmbracă cum poate mai bine.
Luându-şi şi ceva de mâncare

Ce-află la trupurile căzute,
Iar’ sui pe calul ales, care
Aşa-l duce de uşor şi iute.
Cât pare că nu merge ci zboară
Ş-ar fi-întrecut şi pe-o căprioară.
Mergând obliceşte lângă cale
O fântână. Frânt fiind de sete,
Deştinde şi zios pe iarbă moale
Şezând aproape şi pe-îndelete
Beù de saţ şi mâncă din cele
Pe la turci aflate bucăţele.
Obosit de trude ş-ostănele
Ce de-oarecâteva zile păţisă,
Păn’ socoteşte ceste şi cele,
Iacă somnul genele-i închisă,
Iar calul, văzându-să făr’ pază,
Când paşte, cât caută şi râncează.
Întracea păgânii ce scăpasă
De mâna lui Arginean vitează
Fugind, dederă de-o ceată groasă
Ce era mânată ca să vază
Locul împregiur să-ispitească
De-ar putea şti de-oastea românească.
Spuind ei de tâmplarea-îngrozită
Şi de voinicul fără de teamă,
Să meargă-în urmă-i apoi o-învită.
Acolea sosind bagă de samă
Că voinicul doarme fără de grijă.
Dau ştire şi fac semn să nu strige.
Apoi cu toţi îl năpădire;
Care de mâni, care de picioare
L-apucă, -îl leagă şi-l ţin. Să miră
Argineanu trezindu-să: ş-oare
Aieavea sau în vis el priveşte?
De-abia să precepe, să trezeşte.
De trei ori scuturându-să frânsă
Legături, ca neşte fire de-aţă;
De trei ori mulţimea prejur strânsă,

Prăvăli cu puternice braţă.
Dar’ mulţimea pe el grămadită
Nu-i dă răgaz nice-într-o clipită.
Ci cu-îndoit număr şi putere
Apucându-să-în urmă-îl supune.
Şi după cum siguriţa cere
Fierră-în mâni şi pe picioare-i pune.
Aşa legat apoi ca butuc
De-aci cu mare triumf îl duc.
Iară tabăra văzând că-o ceată
Întreagă pre un rob sângur duce,
Socotind că doară-i Vlad, îndată
Striga: „Vlad Vodă iacă s-aduce!”
De-aci să luasă cea strigare
Ce pe Vlad înspăimasă-aşa tare.
Iar’ deacă sultanului nainte
Pe robul viteaz dusără, caută
La el, nici crede cele cuvinte
Ce-i spunea turcii de lăudată
Vărtutea lui. Deci porunci-îndată
Să-l deslege, fierră să-i dezbată.
Apoi îl întreabă, l-ispiteşte
Cine-ar fi şi de unde. La care
Voinicul nimica nu grăieşte.
În zădar el cu rea moarte-l spare,
Că cela nice gura-şi deschide
Şi pare că de toţi-şi râde.
Mahomet atunci mănios foarte
Porunci să-l iaie şi să-l ducă
La cea mai înfricoşată moarte.
Atunci Argineanul vorbă-apucă:
„Sunt român! Ş-Argineanu mă cheamă,
Om de credinţă şi fără teamă.
Însă tu că eşti sultan te-arată!
M-au prins adormit cu viclenie;
Deci, dacă mi-e să moriu, judecată
Alegerea morţii lasă mie!
Oştean am fost ş-inima-mi pofteşte,

Deacă-am să moriu, să moriu voiniceşte!
Dă-mi calul ş-armele ce-mi luară
Tâlhăreşte, -apoi lasă să vie
Să le ieie, şi mă lege iară.
De m-or prinde, vina mea să fie!
Atuncea fă cu mine ce-ţi place,
Atunci strâmbătate nu-mi vei face!…“
Sultanul uimit de-atâta fală
Şi sumeţia fără de minte,
Făcu să-i deie, după tocmeală,
Toate-armele, calul şi veştmânte,
Şi-i zisă: „Poftesc să-ţi meargă bine,
Ticăit, lăuduros creştine!“
Dar Argineanul suind călare
Ia sabia-în mână ş-o sărută,
Apoi zice: „Sultane! de-ţi pare
Că-s nebun lăuduros, fă tute
Ale tale oşti drumul să-mi ţie!
Întracea-ţi mulţămesc de-omenie!…“
Aceasta zicând calu-şi înteaţă
Printre grămăzi de turci înarmate.
Ca ş-un taur sălbatec din laţă
Când scapă, sărind surpă toate
Şi calcă sau cu coarne străpunge,
Pe unde fuge, pe cine-ajunge,
Aşa voinicul pe unde-aleargă,
Pe-uliţile taberii păgâne
Rumpe, taie, sfarmă, cale largă
Făcându-şi. Nime drumul nu-i ţine,
Că-aşa merge cu năpraznă iute,
Cât nici pot cu fuga să-şi ajute.
Niciunul dintre gonaci putură
Să-l ajungă, -aşa rapede-l poartă
Calu-uşor, iar el strigă-, îi înjură,
Să taie din cooartă-în cooartă,
Care pe dânsul stau să să scoale
Sau nu-i feresc îndată din cale.
Păn’ în urmă din tabără scapă,

Nici mai vede gonind după sine.
Deci s-opreşte din fuga sureapă
Cu hainele de sudori pline,
De pulbere şi sânge-împroşcat,
Cu trupul întreg, nevătămat.
Iară Vlad după ce mearsă
Din tabăra păgână turcească,
Toate oştile la un loc trasă
Dând porunci cum au să să păzască
La deobşte năvală neaşteptată,
Cum şi dincătro războiu să bată.
Iar' când fu cătră-apusul de soare,
Când copacii umbre lungi aruncă
Pregătind murgitului răcoare,
Atunci oastea cu data poruncă,
Ieşind de prin locurile strâmte
În trei coloane mearsă nainte.
De trei părţi avea să năpădească,
Apoi iar la un loc să să-adune,
Hotărât în tabăra turcească
Nelăsând turcii să să-împreune.
Merg oştile cu pasuri tăcute,
Fără-a fi de păgâni precepute.
Iar' când fură de şanţuri aproape,
Fără-a face gomot sau strigare,
Curând petrecură cele groape
Şi ne-aflând vreo strage privitoare
Intră cu năvală-acoperită
În tabăra păgână-adormită.
Coloane de-aci-în părţi să răvarsă,
Şi fiecare pe unde trece
Păraie de sânge turcesc varsă,
Somn dulce mutând în moarte rece;
Nici altă s-auziea-în şetre vecine,
Făr gemetul morţii şi suspine.
Căci muntenii prin corturi, pre-afară,
Ce tâmpina, prăvălea-în ţărână,
Tăia, junghia cu moarte preamară

Pre-adormiţi cu deştepţi împreună,
Păşind cu şireaguri închieiate,
Cu vatră-asemene făcea toate.
Ca droaia de lupi când apucă
La mandra cu slabe păcurele,
Şi păstorii nu ştiu să le-aducă
Vreun ajutoriu, larg între ele
Face perire, ucide, strică ş-apasă,
Nici pe una neîncolţată lasă,
Aşa muntenii-în oastea turcească
Purcegând din şatră în şatră,
Bieţilor nice să să trezască
Vreme lăsând, îi figea spre vatră,
De multă moarte cap le-ameţisă
Şi mâni viteze le drevenisă.
Iară deacă-în urmă să făcu ştire
Că vrăjmaşul tabăra-împresoară
Ş-a să face de turci înglotire
Începu, deodată răsunară
Din dosul tabării turceşti mare
Búcine şi dobe cu strigare.
Pentrucă din dos Vlad supusese
Oarecâteva-sute-înarmate,
Cu bucini, şi dobe-în tufe dese,
Cu poruncă, când va-începe-a bate
Războiu, şi ei să strige, să cânte,
Pe turci de doao părţi să spăimânte.
Atuncea, (spun că) şi-în văzduh să văzură
Cereştii călăraşi în veştmânte
Albe, în strălucită-armătură,
Mergând muntenilor înainte
Şi hărţuind cu sabii de pară
Pintre păgâneştile ciopoară.
Turcii văzând ici vrăjmaşu-în faţă,
Ş-auzind că-altul din dos năvale,
Cu droaia, făr’ de rând şi povaţă,
Să punea muntenilor în cale
Şi să gătă de bătaie-adinsă,

Dar apoi inima li să frânsă.
Căci românii, dacă precepură
Că să face-în tabără mişcare
Cu musică şi chiuitură
De război şi de-oşti aţiţătoare,
Descoperind lămpadele-aprinse
Înnainţară-în şireaguri strinse.
Ca pârjolul ce-întii prin frunzare
Merge năduşit pe zios, cu mică
Flacără, iar după ce din rare
Tufe răzbi-în brădet, să rădică
Bobotind în văpaie, -apoi prinde
Vânt şi-în urmă tot codrul încinde,
Aşa muntenească-oaste-îndrăznită,
Ce păn acum furiş pătrunsese,
Deacă să vede descoperită
Făr' veste din întunerec iese
Şi despre-osăbite părţi s-arată,
Ca şi când ar fi nenumărată,
Cu strigări adânci triumfătoare
Făcând asemene cu pământul
Toate. Iară turcii de groază mare,
Uitându-şi credinţa şi cuvântul
Care sultanului său dedusă,
Răsipiţi fugea-în grabă nespusă.
Atunci o coloană ce-avea să-abată
La corturile Porţii pre nalte,
S-urmeze după porunca dată,
Rătăcindu-să nimeri pe-alte
A paşilor, unde tăbărisă
Oştile din Asia trimisă
Care-a sprijinire nu putură
Năvala muntenilor iuţită,
Frânte cu cea dintii lovitură;
În zădar paşii strigă, le-învită,
Căci cu grămada pornite-în fugă,
Nici poruncă-ascultă, nice rugă.
Ba trag şi pe cele-alte cu sine

În răsipă, să calcă, să strică
Oaste cu oaste şi-ordii păgâne
Fug însuşi de-ai săi de mare frică;
În zădar şi sultanul de faţă
Îndeamnă, mustră, -arată ş-învaţă,
Cum în zădar şi trimişii strigă
În toate părţi că nu-i de-a să teme,
Că-i numa viclenie şi-întrígă
Despre munteni, ce în scurtă vreme
Va ţinea, numai ca fieşcare
Să steie, s-arete cutezare,
Că gloata-înfricoşată nu ştie
De rămas, ci năbuşeşte-afară
Din tabără, cu nerând şi-în tărie,
Ca şi când din munţi unda pogoară,
Rumpe iazul, răstoarnă poprele,
Prevărsând lunca de bălţele.
Mahomet văzând aceste toate,
Izbânda-şi uită, jelea-l cuprinsă,
Mai vârtos că-auziea după spate
Ca când oşti ar fi mai multe-ascunse,
Ş-acum nu caută numa să scape
Pe unde-i mai scurt, mai aproape.
În mijlocul unii groase cete
Cearcă a străbate-întracea parte,
Pe-unde să vedea mai cu-îndelete
Şi pe unde era mai rară moarte;
Aşa scăpă de-oştile române
Mahomet acoperit cu ruşine.
Toată tabăra mearsă-în răsipă!
Cei scăpaţi fug fără contenire,
Morţii zac, răniţii gem şi ţipă
Iar’ biruitorii cu îndrăznire
Strigă, să-îndeamnă şi să-întărâtă
Şi nu dau răgaz nicio clipită.
Întracea Sătana cu-îndrăzneaţă
Leghioana sa iacă soseşte
Şi pe turci fugari în groasă ceaţă

Învolgând de moarte-i ocroteşte;
Spúmegă de ciudă şi mănie
Pentru venirea sa cea târzie.
Iar’ Mihail Arhánghel, întia
Cereştilor oştitori povaţă,
Zărind de parte cum vine-ordia
Dracilor învoaltă-în neagră ceaţă,
Tot cugetul Sătanei-înţăleasă
Şi hotărî nainte să-i iasă.
Deci strigă-îndată: „la arme-afară!”
Şi luându-şi o ceată cu sine
Îngerească, cu sabii de pară,
Câteva tunuri cu fulgeri pline,
Tot feliu de-artelerie cerească
Ca pre vrăjmaşul să biruiască.
Era de viaţă dătătoare
Cruci acolò şi-evanghelii sfinte,
Moaşte, metanii cu sărindare,
Posturi cu rugăciune fierbinte,
Miruri, paraclise, liturghii,
Canoane, aghiazme şi tămâi.
Cu cestea purcească făr>ă<zăbavă
Oastea îngerească la bătălie,
Cântând Troiţii pre nalte slavă,
Şi stând în faţă negrii ordie,
Armele nebiruite prinsă
Şi de-îmbe părţi războiul s-aprinse.
Sabii de pară nemuritoare
Lucind aducea nevindecate
Rane dimoneştilor ciopoare;
Cu fulgeru ceresc încărcate
Tunuri vocnea nestânsă văpaie
Ş-acu fierbea groaznică bătaie.
Neputând cumplita lovitură
Sprijini cetele-întunecoase,
Nápoi a să-îndupleca-începură,
Când Sătana ietăganu-ş’ scoase
Şi scrâşnind aşa răcni de tare,

Cât păru că pământul trăcsare.
Năvălind apoi cu sâlnicie
Asupra şireagurilor sfinte,
Vru pre ai săi din fugă să ţie,
Dar’ nu mult putu răzbi-înnainte,
Căci îngerii, lui să-aruncă-în cale
Oprindu-l cu scuturile sale.
Iar’ Arhanghelul deacă vede
Nebuna Sătanei cutezare,
Iute ca fulgerul să răpede
Şi-atâta-i şterge-o palmă de tare,
Cât Sătana-i cade denainte
Ca fără suflet şi fără minte.
„Nu-i vrednic un tâlhăroiu ca tine
Să-mi spurc armele nemuritoare!
Palma-i pentru proaste, de ruşine
Suflete!“ (zise) şi supt picioare
Îl călcă. Ş’apoi cine ştie-unde
Îl zvârli, -în neşte peşteri afunde.
Atuncia şi din artelerie
Începură-a-împroşca sărindare,
Sfeştanii, paraclise, tămâie,
Moaşte sfinte ş-altele de care
Fug diavolii; iar apa sfinţită
Ca povoiu mergea pe dânşii stropită.
Şi iacă-oastea neagră-într-o clipită
Cu vaiet şi multă zberătură
De tot în răsipă fu pornită;
Dracii care-încătro străbătură;
Undeva cercând cum să să-ascundă
Cu vreo mijlocire mai curundă.
Unii-intrară-în pământ, alţii-în stânce,
Mulţi în bălţi încă să pitulară,
Prin râpe, lacuri, peşteri adânce;
Iar’ o zătignită cetioară
Vrând a scăpa de-atâte nevoi
Să băgă-într-o cireadă de boi.
Mamona văzând aspra pălmită

Care Sân-Mihai Sătanei ştearsă,
Nu stete mai mult, ci-întro clipită
Pieri din şireag şi iute mearsă
La oastea lui Vlad luând pe sâne
Chipul unei cătane bătrâne.
Pintre şireagurile gonace
Mestecându-să, strigă deodată:
„Fraţilor! ascultaţi, de vă place,
Ce socotesc eu! Iacă-împrăştiată
Fuge turcimea şi-în răpezită
Fugă-anevoie va fi poprită.
Deci în zădar gonind după dânsă!
Ajungă dar că-a noastră vărtute
Puterea lui Mahomet înfrânsă;
Nu e de-a-l conteni-în fuga iute,
Că-oastei vrăjmaşe-în fugă pornite
Trebuie-a zidi poduri aurite.
Până ce noi făr de răsuflare
Gonim pe fugari, alţii bogată
Tabăra vor prăda şi doar' care
N-au asudat în astă cruntată
Bătaie răpi-vor acei toate!
Noi om rămânea cu buze-umflate."
Aici tace ostaşul ş-arată
Mulţime de bani cu lucruri scumpe,
Oastea la pradă-acum învitată
Să desface, rândurile rumpe;
Fieşcare merge-apoi de sine
Lăsând scăpare-oştilor păgâne.
Deci la ceialalţi porunci trimite,
În urma fugarilor să meargă
Neîncetat, cu pasuri înteţite,
Iară el în partea sa-încă-aleargă
Pe care-ajunge taie şi bate
Şi bieţilor pururе stă-în spate.
Cum râul de munte primăvara,
Când în pripă neaua să topeşte,
Dintru nălţime urnind povara

Apelor, să varsă şi bujdeşte,
Toate-înneacă, surpă şi prăvale
Şi nu-i ce să-l oprească din cale,
Aşa Vlad neînvinsul să răpede
Şi cu şireaguri nespăimântate
Frânge, taie ce nainte vede,
Surpă, răstoarnă, calcă, străbate,
Şi nu-i vărtute, nice tărie
Să-l contenească sau drum să-i ţie.
Dar ce folos de atâta vitejie,
Când scăpare avu mai marea parte
Prin a diavolilor măiestrie!
Totuş' a turcilor fu rea soarte,
Căci din tabăra nenumărată,
Abia scăpă jumătate de gloată.
FÂRŞIT

Cântecul a VIII
ARGUMENTUL
Ţiganii merg şi neştiind unde
Să scape de-o nevoie, dau pe-alta;
Sătana-într-o mănăstire s-ascunde,
Vrând să bage pe fraţi întru balta
Necurăţiei; iar' Hamza-arată
Sultanului turcimea-înţăpată.
În zădar omenirea să plânge
Cumcă-a toate mari şi mici greşele
Dracul poartă vina, care-împinge
Pe om la strâmbătate şi rele,
Că cercând lucru-în amărunt bine,
Întia pricină din om vine.
Dacă n-ar dare-omul ascultare
La întia-îndemnătură drăcească,
Iadul, cu toată ceata sa mare,
N-ar nimeri ca să-l biruiască,
Dară noi lucrăm din voie-adinsă
Şi totuş zicem: dracu mă-împinsă.

Vede lacomul scula străină
Şi-îndată-o râvneşte; dracu-învită
Apoi, [şi] nu-i dă loc de hodină,
Iară el din ce-în ce să-întărâtă,
Pănă ce-în urmă pofta l-învinge,
Pănă de lucru străin s-atinge.
Deci pentru că râvni el îndată
Când văzu, nu este dracu de vină,
Ci voia lui spre rău adâncată!…
Pentru ce-omenirea nu-ş' alină
Întia porneală, ci-ş' arată
Plecătura-inimii vederată?
Copila ce vede-întii pe-un june
Frumos care drag inimii cade
Ruşeşte-în faţă ca viu cărbune,
Ochi îi scripesc, suflarea-i scade,
Şi iacă dracu de-aci precepe
Că ia pe fecior a dori-începe.
Apoi să fie cât de curată,
Dacă nu-şi va lua sama bine,
Fugind ş-uitând pe-acel june-îndată,
O! câtă jele, câte suspine
Şi câte fierbinţi lăcrămioare
O aşteaptă-în urmă să-o-împresoare!
Că diavolul apoi nu-i dă pace,
Ci-în cuget îi puneună ş-altă.
Atâte-arătări viclene-i face
Pănă-în laţul său o vede-învoaltă,
Atâta lucră şi măiestreşte
Păn' sângur cu sângură tâlneşte.
Călugărul încă joară curăţie,
Iar deacă văzând el o femeie
Frumoasă venindu-i în chilie,
Şi el, în loc ca fugă să deie,
Va rămânea cu dânsa-împreună,
Pierde-va şi el a sa cunună,
Că diavolul îndată precepe
Cumcă fratele bucuros vede

Femei şi-i suflă gânduri surepe;
Deci, pentrucă [el] fuga nu dede
Dintr’ început, pe dânsul rămâne
Toată vina poftelor păgâne.
Nici pentru dievoleasca-îndemnare
De păcat poate să să sloboadă,
De-ar face cumva scandală mare
Sau tocma doar’ mătanii cu coadă!
Şi-în zădar zice: dracu mă-împinsă!
Căci pentru ce el fuga nu-întinsă!
Deci nici ţiganii sunt fără vină,
Măcar şi pe dânşii dracu-împinsă,
Căci ei dederă-întia pricină.
Arătându-şi chief şi voie-adinsă,
Cumcă-au inimă de-a să şi bate
Împrotivă-a tot feliu de gloate.
Multă-acuma ei cale mersese
După Tandaler, buna povaţă,
Pe potecul unii păduri dese;
În urmă făcându-li-să greaţă,
Toţi să-învoiră-acolo să mâie
Până către zorile roşie.
Iar’ Tandaler ş-atuncia-îi învaţă
Cum să face popas oşteneşte,
Ca să poată până dimineaţă
Durmi fără grijă. Rânduieşte
Apoi împrejur străji păzitoare,
Ca vrăjmaşul să nu-l împresoare.
Spre-aceasta el dintru toţi aleasă
Pe cei mai îndrăzneţi şi mai tari
Şi zisă: „Fiind pădurea deasă,
Au ştim noi de nu să-află tâlhari
Întrânsa? Dăci voi să hiţi cu pază,
Deschişi ochii având şi minte trează,
Ca, de s-ar tâmpla şi cea mai mică
Mişcare sau gomot, voi îndată
Să strigaţi din ce puteţ, făr’ frică:
„Stai! Care-i măi!“ ţiind arma gata

Ca, deacă nu vă-ar şti el răspunde,
Să-l puteţi nimeri măcar unde.
Cuvântul între noi, ce să chiamă
De taină, să fie astezi: *baros*;
Deci luaţi acuma bine samă,
Ca, deacă la strigătul vârtos:
*„Stai! care…“ n-a*r şti răspunde-or cine:
Baros!, să ştiţi că vrăjmaşul vine!
Deci îndată strigaţi de departe
Cătră-ai noştri: „La-arme, la-arme-afară!”
Iar’ voi să vă-apăraţi păn’ la moarte,
Ca să nu vă faceţi de ocară.“
Aşa străjile-învăţate bine
Să-împărţiră-în tufele vecine.
Drăgan care era mai viteaz,
Într-un măr să sui pădureţ,
Călăban care n-avea bun plaz
Cu părul său cel tufos şi creţ,
Fiind mai tare din cei aleşi,
Să vârî-între neşte spini preadeşi,
Iar’ Şuvel după-un tufariu să trasă,
Păpuc încă să-ascunsă într-o boartă
A-unui fag, dar’ nici alţii să lasă
Aşa numai pe nedejdea moartă:
Carii pe zios, carii pe sus, cată,
Unde-ocrotinţă frica le-arată.
Nu trecusă-un ceas şi jumătate
De când tabăra în somn apucasă,
Când iacă vin din părţile toate
Vaiete, strigări cu larmă groasă
Şi tocma-în cescuţurile scumpe
Prelina păusare le rumpe.
Căci cu toată-această pază bună
Beleaua vini ca şi chiemată.
Întii lui Drăgan prin urechi sună
Ca când ar auzi ceva şi iată!
Grohăind vrăjmaşul şi soseşte!
Iar’ Drăgan din inimă slăbeşte.

Mai vârtos oblicind că neştine
Sâlea cu mânuri şi cu picioare
A sui pe măr, nici „vai de mine!”
Putu striga, nici „stăi!” şi „care!”…
Că tot sângele-îi pieri din faţă,
Iar’ ochi îi cuprinsă neagră ceaţă.
Ştiu că mulţi aşteaptă dintre voi
Cu nerăbdare, ca să le spun
Ce feliu de vrăjmaşi sau tâlhăroi
Au fost care-au făcut acel sun
Şi cine-au fost îndrăzneţul care
Pusă pe Drăgan întracea stare?
Cu adevărat Omir ş-alţii poeţi
De frunte-aşa curund nu vă-ar spune,
Dar’ eu, care-s dintru lăeţi,
Nu precep atâta-îmbieciune,
Ci voi povesti lucru cum este,
Şi vă-încredinţăz că nu-i poveste!
Îmblând o grămadă de gligani
Încolea şi-încoace prin păduri
După hrană, -ajunsă la ţigani,
Şi spăimântată de-atâte guri
Vorbitoare, cu mare grohnire
Păn’ la mărul lui Drăgan fugiră.
Iar’ un urs carele mai nainte
Sosisă-acolea şi mânca mere,
Spăimântat de năvala fierbinte
A gliganilor, fără-îmbiere
Sări pe măr în sus, neştiind
Că-acolo era Drăgan păzând.
Drăgan săracul de cap amete,
Scapătă din creanga-în care şede
Şi cade-ursului tocma-între spete,
Care pierzându-şi cumpăna ş-dede
Peste cap cu groaznică sberare.
Gliganii dau fuga pe cărare.
De-atâta sunet şi de năpraznă
Cele alte străji să-înfiorară,

Iar’ ursul văzându-să de caznă,
Nici el, măcar mânios, de-astă-oară
Află de folos a rămânea-în loc,
Ci fugi ca şi pârlit de foc.
Căci Drăgan care, prin o ciudată
Tâmplare, în zios căzând s-aninasă
Între doao crenge, -atunci deodată
Trezindu-să, gândeai că va să-i iasă
Sufletul, aşa sbiera de tare,
Ca când toţi turcii i-ar sta-în spinare.
O, câte minuni face-o tâmplare!
Iacă tocma-întracea-învăluială,
Străjile s-aud strigând: „Stăi… care!…
Care eşti, măi!…“ şi gătând năvală,
Nu de voie bună, ci de frică,
Căci încă nu văzură nimică.
Dar peste puţin şi pe dânşii iacă
Vine tot aceaiaş’ belea neagră;
Călăban nu ştiea cum să facă
Ca să-şi cruţeze viaţa dragă:
Ori la vrăjmaş afară să iasă,
Ori să şază-ascuns în tufa deasă.
Aşa socotind, o poftă-îi vine
Să-şi iveascâ capul puţinel,
Ca să poată-oblici de la cine
Şi de-unde-i larma, când şi pe el
Nimeri-înteţit, ca ş-o săgeată,
Un gligan din droaia spăimântată,
Şi nimerindu-i printre picioare
L-ar fi dus doară-în spate cu sine,
De nu-l scăpa părul tufos care
Încâlcindu-să pregiur de spine
Îl trasă-înapoi, iar’ el pe spate
Căzu, ca şi mort de jumătate.
Atunci el crezu tare vârtos
Cumcă doar un turc de cap îl ţine,
Şi-începu a să cânta jelos:
„Váileo! váileo! săracu-mi de mine!…

Nu mă lăsaţi! Vai, dragă mămucă,
Nu mă lăsa turcii să mă ducă!...“
Aşa plângând ţinea ochii-închişi
Ca să nu-şi vază cruda pierire,
Ţipa şi să văieta morţişi
Socotind că doară vor sosire
Ceialalţi a lui spre-ajutorinţă,
Să-l scoaţă din mâni fără credinţă.
Întracea de-atâta strigătură
Tot codrul răsuna pe-împregiur,
Iar’ ursul după cea căzătură,
Mănios şi mormăind mur! mur!
Purcedea nainte prin desiş,
Căutând câteodată lăturiş.
Bietul Păpuc carele-aţipisă
În fagul bortit, atunci deodată,
Tocma-într-un ceas rău, ochii-ş’ deschisă
Căci ivind urechea spăimântată
Din scorbură-afară, ca s-audă,
Şi pe dânsul tâlni soartea crudă.
Fiindcă pe-acolea cătrănit
Ursul trecea-într-aceaiaş clipită,
Ş-oblicind capul din bortă-ivit,
L-apucă de cerbicea ticăită.
Vrând să-i smulgă cap din rădăcină,
Îl lăsă cu goala căpăţână.
Şi iarăş’ apucând prin tufare
Dede de Şuvel cu barba creaţă,
Pe care-afla durmind în picioare,
Şi luându-l frumuşel în braţă,
Aşa-l strânsă la sine de tare,
Cât nici putu zice: „Stăi, măi! Care!”
Toate-aceste să făcea pe-o vreme,
Ş-întracelaş’ ceas cela răcneşte
Spânzurat, iară cesta-în spini geme,
Pe celalalt ursul năduşeşte;
Toate strigă străjile-împreună,
Pădurea-împregiur groaznic răsună.

Tandaler atuncea să trezeşte
Ş-auzind atâta ciorobor,
Strigă cât putu chiar ţigăneşte:
„După mine-o luaţi pă picior!…”
Şi strâgând aceasta fuga-întinsă,
Iar’ după dânsul gloata să strânsă.
Dar’ în loc de-a fugi într-altă parte
Întracolò mergea bărbăteşte,
Unde-avea nătăria să-i poarte.
Tandaler nicăiri nu să-opreşte,
Căci acum îşi uitasă de toate
Şi trápădă-înainte cât poate.
Luând aşa fuga voinicească
Ţiganii noştri prin cea pădure,
Ca pe vrăjmaşul să nu tâlnească,
Mergea pe su poale de măgúre
După căpitanul său vârtos,
Păn’ ieşiră la un câmp frumos.
Acolo Tandaler stete-în loc
Puţinel, ca să să strângă toţi,
Ş-apoi, iară să meargă-într-un noroc,
Căci pe câmp nu să temea de hoţi,
Dară ş-acolea năpasta sare
Şi li să pune tocma-în cărare,
Căci, după ce cătră miază noapte
Cetele-împrăştiate s-adunasă
Ş-a călători spre noao fapte
Pe câmpul de-alung ei apucasă,
De iznov şi fără veste, -o mare
Să făcu-între dânşii turburare.
Şi-ar fi dat fuga, de bună samă,
Ca şi mainte laia vitează,
Dar’ nu ştiea dincătro teamă
Le vine, ş-aştepta ca să vază
Încătro Tandaler o va rade,
Că-a fugi fără cap nu să cade.
Iar Tandaler de la frunte strigă:
„Staţi, voinicilor, şi daţi pă moarte!

Iacă vrăjmaşul va să ne-ucidă!“
Atunci cei de-aproape şi de parte,
După-învăţătura cea lor dată,
Toţi închisără ochii deodată,
Ca să nu-şi vază vrăjmaş’ în faţă,
Şi dederă-a chiui din gură
Ca şi oastea cea mai îndrăzneaţă;
Apoi, după-aceaiaş’ învăţătură,
A lovi-începură pregiur sine
În toate părţi cum putea mai bine.
De-aş’ avea piept vârtos ca de-aramă
Şi glas mai mare de-un bou de baltă,
N-aşi putea cânta, de bună samă,
Cum să cade, bătălia naltă,
Care negrul norod aici fece,
Că (spuiu drept!) peste putere-mi trece.
Acum la rândul întii bătaie
Să-începusă groaznică şi tare,
Că Tandaler cu ochii închişi taie
Despre toate părţile, ş-îi pare
Că el cu a sa vitează spată
Oboară tot câte trii o dată.
Toţi ţiganii-acum oştea de-aproape
Şi-închizând ochii dă bărbăteşte:
Unii mergând orbiş’ cădea-în groape,
Alţii păşind nainte muţeşte
Cu armele sale-împoncişate,
Să trezea prăvăliţi pe spate.
Spre nenoroc ţiganii dedusă
Pe cireada de boi îndrăcită
Care, cu răpezie nespusă,
De diavoli fiind povăţuită,
Aşa lovi pe dânşi cu iuţime,
Cât prăvăli multă golăţime.
Tandaler gândind că-i oaste, foarte
Vitejeşte-învârtea arma-în mână,
Ş-acuma-ş uitasă şi de moarte
Când, iacă, răsturnat în ţărână

Într-o clipită el să trezeşte
Măcar că să bătea voiniceşte.
Pentrucă dând el orbeşte, -ajunsă
Pe-un taur moldovenesc de munte,
Care de-a sa parte-încă-i răspunsă
Cu doao tari dovezi ce-avea-în frunte,
Cu care-aşa-l zvârli cătră stele,
Cât gândeai că-l poartă dintru ele.
Căzu viteazul. Supt el pământul
Să cutremură, iară cel tare
Suflet a lui părea că din frântul
Trupşor acuş', acuş îi sare;
Îndată pe nas îl năpădi sânge,
Iar' de durere nici putu plânge.
Măcarcă-acum vitele-înspăimate,
Fuga luând, dosul întorsese,
Totuş' murgele viteze gloate
Cruciş' împărţea lovituri dese;
Sâmţind apoi mulţi că-în vânt loviră
Începură-a clipi câte-o ţiră.
Gogoman încă să stânginisă
Aşa de bine şi cu mănie
Ca să taie-în turci ca şi într-o clisă,
Dar, precum istoria ne scrie,
Mergându-i în deşert lovitura,
Căzu pe faţă şi-îş' rupsă gura.
Îndată pe dâns' mai mulţi grămadă
Unul pe altul împiedicaţi căzură;
De-aci să-începu-între dânşii sfadă,
Cunoscându-să pe graiu şi făptură;
Deschizând apoi ochii mai bine,
Vedea fugind gloatele străine.
Atunci Hărgău cel cu gura mare,
Care dintru toţi pe-aceaia vreme
Striga, zbiera, chiuia mai tare;
„Staţi, măi! (strigă) că nu-i de-a să teme!
Staţi, voinicilor! (adausă iară),
Iacă vrăjmaşii să-împrăştiară".

Toţi atuncea ţiganii căutară
Oare-adevărat Hărgău le zice?
Faţa le era ca galbenă ceară,
Iar’ inima su piepturi voinice
Încă ş-acum le tremura foarte,
Măcar vedea vrăjmaşul de parte.
Lung steteră ei, privind încoace
Şi-încolea, de nu mai vine iară
Protivnicul, însă văzând pace
În toate părţi, să mai îndemnară
Şi prinsără-a să-întreba-între sine
Cum s-ar cădea să facă mai bine:
Adecă-ori să-întoarcă iar acasă
Cu gura goală, fără bucate,
Ori să rămâe. —În urmă s-aleasă
Cumcă, după ce vor fi-îngropate
Trupurile celor morţi, să fie
Slobod fieşcui a merge-unde ştie.
Atunci Tandaler de gios să scoală
Şi zise: „Ian ascultaţi voi pe mine,
Voi, cari [i] vreţi la muieri în poală
Să-alergaţi, şi voi, la care spine
Încă-în picior n-au întrat ca mie,
Să vă sature de bătălie!
Dăci să ne tragem la ha pădure,
Să fim ascunşi, nevăzuţi dă nime,
Iar’ de-a vrea Guladèl să să-îndure
Mâne şi dă-a noastră ţigănime,
Socotesc c-om afla dă mâncare,
Că mie d-ahasta m-i mai tare“.
Sfatul acesta tuturor place,
Toţi în pădure descălecară,
Dară focuri să temură-a face,
Ca să nu-i afle vrăjmaşul iară.
Toţi cugetând ca porcu la ghindă,
Adormiră cu gura flămândă.
Dar’, precum spune cartea ciorească,
Niciun suflet pieri-într-acea noapte

Din viteaza gloată ţigănească,
Numa răniţi fură cam la şapte.
Creadă cine cum vrea, eu nu cred,
Măcar că scris pe hârtie văd.
Abia zorile peste hotară
Gonind întunericul trecusă,
Abia şi soarele-întorcând iară
Strălucisă cu raze neapuse
Vârvuri de munţi, de dealuri şi stânce,
Apăsând negura-în văi adânce,
Când voinica lui Tandaler ceată
Să trezi şi la câmpul de-asară
Socotind puţinel să să-abată,
Întracolò drumu-şi luă. Dară,
Nu ştiu cum, spre norocul mare
A ei, să rătăci din cărare
Şi ieşi din codru de-altă parte,
Într-altă câmpie desfătată,
Dar’ cu mulţime de trupuri moarte
De oameni şi de cai sămănată,
A voinicii sale dovadă.
Să miră ş-abia poate să creadă.
Iar’ deacă-începu cu fală-a spune
Fieşcare vitezele sale
Fapte de ieri, nu mai fu minune,
Socotind ei că cu vorbe goale
Nu să pot ucide-atâţi, dar’ nice
Era ceva împotrivă-a zice,
Căci ieşind ei din pădure-afară,
Tocma-în cea câmpie nimerisă,
Unde Vlad Vodă pe turci asară
Cu multă putere năvălisă.
Lor de-aceste neştiind le pare
Că-înşi au făcut biruinţa mare.
Dar’, ce noroc!… Nu departe, iacă
Dédere de lucruri şi mai bune,
Adecă de tabăra bogată
Ce-o părăsisă-oştile păgâne

Când fugind cu sufletul sărac
În pripă, lăsasă toate de jac.
Ihu! prihuhù!… cu toţi deodată
Ei a striga ş-a juca-începură,
Ş-a căra din tabără bucată,
Tot feliu de armă şi mundură,
Cai, boi, berbeci, cămile, fărine,
Urez, peşte, zahăr, orz cu pâne.
De-aci la ţigănie acasă
De grabă-întoarsără ducând prada,
Voioşi de bătaia norocoasă.
Dar’ chiotul pe cale şi sfada
Un mil de loc să-auziea-împregiur,
Căruţele răsunând dur! dur!
Lăsămu-i să meargă-în bună voie,
Că noi mai avem a spune şi de-alte
Adecă, scăpând de la nevoie
Faţa Mării sale prenalte,
Domnului Sătănii, ce mai fece
Şi cum hotărî vreme-a-ş petrece.
După ce el din aspra căzută
Abia să trezeşte şi să scoală,
Acum gândul de războiu îş mută
Ruşinându-l nebuna sa fală,
Ş-un cuget ciudat îi vine-în fire
Ca să să-ascundză-într-o mănăstire.
Ştiind el acum de multă vreme
Că fraţii călugări în chilie
Au primit Pisma, fără-a să teme,
Iar’ Pisma, iubita lui fie,
Au născut acolò depreună
Făţăria şi Vrajba nebună,
Luând chip de tânără copilă,
Stete Făţarnicul la portiţă,
Rugându-să de-ajutoriu şi milă.
„Fiind eu (zisă) de bună viţă,
Turcii păgâni năpădind asară
Fraţi, surori şi părinţi îmi tăiară;

Numa eu scăpai, nefericită,
Prin a-întunerecului scutinţă;
De foame şi trapăd obosită
Toată noaptea cu mare sâlinţă
Rătăcind mă-învârtii prin pădure,
Păn' sosii la ceste ziduri sure.
Deci, deacă-aveţi inimă creştină,
Scăpaţi-mă de moarte ş-urgie,
Daţi-mi să moriu încai fără vină
Decât încăpând eu la robie
Să-mi pierd curăţie şi viaţă.
Ah! jelnică soarte şi scârbeaţă!"
Cu lacremi, aceste mincinoase
Zicea suspinând, iară monacul
Portariu privind la dânsa-şi uitasă
Metanele, ceasuri şi condacul:
Căuta la păr slobozit pe spate
Şi la sânul gol de jumătate.
Înţălegând bătrânul părinte,
Egumenul Gherontie, -îndată
Porunci să i-o-aducă-înainte,
Zicând că măcar [că] este fată,
Totuş' cinul la-întâmplări de-aceste
Sloboade să-intre-în chilii neveste.
După ce de-amărunt cercetată
Fu copila, bătrânul o dusă
La o chiliuţă sângurată
Ş-o-încuie, dar' nimărui nu spusă,
Temându-să doar', cine ştie,
Să nu să tâmple vro nătărie.
O, să ştii pe cine-închizi aice,
Drăguţ Gherontie! câte ciude
Te-ar împresura şi ce ai zice?
Însă-acum aş pofti eu un jude
Cu minte şi fără părtenire
Să meargă cu mine la mănăstire,
Ca privind la frumoasa copilă
Însuş, după drept, să hotărască:

Oare putea-va scăpa de sâlă
Şi de năpasta călugărească,
Întreagă şi cu totul curată
Această fecioară-împeliţată?
Eu zic că nu!... Şi cum săăî arată
Din poveste, nu zisăi minciună.
Dar' cine-ar fi socotit vreodată,
Judecând cu socoteală bună,
Ca diavolul pentru pocăire,
Şi el să să bage-în mănăstire!
Ajunge-atâta că coconiţa
Prilostită, -aşa fu bunişoară,
Cât, de n-ar fi sosit Măgăriţa
Ducând pe sfântul înapoi iară
Tocma pe-aci, călugării doară
Pentru dânsa-ar fi fost să să-omoară.
Călugării o ochisă bine
Şi toţi zisără: „Ce fată frumoasă!..."
Dar' cei mai mulţi socotea-întru sine:
„Ah! să nu am pe mine-astă rasă!"
Aşa gândea, vorbea până-în sară
Prin chiliuţe cum şi pre-afară.
Dar [ă] când fu pe la miază-noapte,
Vicleanul nevăzt pretutinde
Îmblă şi fieşăteâcărui şoapte
În vis pofte rele şi-l încinde;
Copila-arătându-să-în chilie,
Pe fieşcare chiamă şi-îmbie.
Gorgónie, -unul mai cu-îndrăzneală,
Care nu putea s-adoarmă-asară,
Invitat fiind curând să scoală
Şi să duce după cea fecioară;
Ea merge-înnainte numa-în iie,
El după dânsa, păn' la chilie.
Pe-întunerec şi fără lumină
În chilie fiind, cearcă, caută
Desfătata lui Adam grădină,
Pretutindene; în urmă iată

Nimereşte pe-un pat, iar’ supt ţoale
Pipăind, dede de viu şi moale.
Copila-îi pare că zace-întinsă,
Ba şi că-l cheamă-i să năluceşte.
Cuviosul părinte s-încinsă
Ca focul când cineva-l zâdărăşte.
Ş-acum să-înflasă să cânte-în dude,
Când iacă-uşa scârţâind aude.
Un trópot de-om pe furiş vine,
Oblici Gorgonie săracul,
Şi fiind el inimos în sine,
Cât nu s-ar fi temut nici de dracul:
„Cine eşti? Om, diavol sau năducă?”
(Strìgă) şi-întruna de piept apucă.
Ghierman chielariul era, pe care
La poprita dusese chilie
Tot aceaiaş’ poftă şi tâmplare.
Ghierman la răspuns mult nu să-îmbie,
Ci-îndată-i răspunde cu-o pălmită.
Diavolul pe-amândoi întărâtă.
Iar Varlám, ce numa cât soseşte;
Pe-întunerec mergând dă pe dânşi
Şi câtu-s de lungi îi prăvăleşte.
Pănă-s aceştea-în luptă cuprinşi,
Iacă Ştefan, Iosofát, Nichita!
Pe-un după-alált aduce ispita
Gorgonie pe chielariu supusese
Ş-acu să-începea de-a scărmănata.
Ospătându-să cu pugnuri dese;
Nichita-încă era de harţ gata,
Când lovindu-să de nişte lade
El încă peste ceialalţi cade.
Chelariul apucând răsuflare
Atunci, să zvârgoli cu putere
Şi de-abia să rădică-în picioare;
Dă să fugă şi spre uşă mere,
Dar bucneşte-în cap ca ş-un berbece
Pe Iosofat şi nu poate trece.

Atunci el tinde mâna să vază
Cine iarăş’ în drum i să pune?
Lui Iosofat ochii scânteiază,
Ameţit cade!… Ce voi mai spune!
Chelariu-în locul cestui apucă
Pe Ştefán vrând cu sine să-l ducă.
Gorgonie pe Varlam săracul
Ucidea, iar’ chielariul de guşă
Sugruma pe Ştéfán; şi boleacul
Iosofat dându-şi cu ceafa în uşă,
Ameţit zăcea ca-unu ce moare,
Şi numa cât bătea cu picioare.
Aşa fu priveliştea când iacă
Uşa fără veste să deschide,
Chilia cu lumină să-îmbracă.
Vede-atâtea măscáre ş-obide
Bătrânul Gherontie; să miră
De-unde toate aceste să scorniră.
„Bogorodìţă, spasi nás! (zisă),
O, fiilor! dar ce-i aceasta?“
Fata cu tot să descoperisă,
Zăcând ca şi la nuntă nevasta.
Spre mai mare scandală ş-ispită
Marghioala să făcusă-adormită.
Bătrânu-într-acea nerânduială
Nu ştiea ce-întii ar fi de-a face:
Ori să-acopără-a femeii sminteală,
Ori pe fraţii luptători să-împace!…
Şi lung stete cu mintea-îndoită
Ş-ochii-înfipţi la beleaua golită.
Tocma pe-acolea-într-acea minută
Sân Spiridon întorcând acasă
Trecea care, comedia slută
Văzând, pe deasupra lor trasă
Cu degete sfinte-un de semn de cruce
De care fug, pier toate năluce.
Şi iacă, -o minune! fata piere
Ca năluca din ochi, iară fraţii

Ca când n-ar avea nicio putere
Slăbesc din mâni, şi răsturnaţii
Să scoală mirându-să de-aceasta,
Iar’ mai vârtos cum pieri nevasta.
Toţi cu Gherontie împreună
Cunoscură cumcă-au fost ispita
Sătanei pe dânşi, de samă bună,
Pentru că şi fratele Nichita
Povestea cum că dracu nu-o dată
I s-au arătat în chip de fată.
Musă, ian pleacă-ţi cântare lină
Şi spre-a turcilor împărat mare,
Ce cu foarte mică-oaste păgână
Nu să grijea numa de scăpare;
Ce mai păţi-în fuga răpezită,
Ce făcu şi cum i-au fost ursită?
Sultanul care-acum să tăiasă
Cu puţinei prin oastea română,
Jelindu-şi soartea nenărocoasă,
Fuge pe unde nevoia-l mână;
În urmă, -obosit, neştiind unde
S-află, -în codrul de-aproape s-ascunde.
Şi din puţini care-i rămăsese,
Călăraşi în toate părţi trimisă
Ca mai vârtos cele mai alese
Oşti călăreţe să fie-oprite,
Iar’ el într-acea frânt de-ostăneală
Vru puţin să-odihnească-în tihneală.
Abia, răpăusă jumătate
De ceas, când îi curmă-odihna lină
Un glas de-om, care-inima-i străbate:
O umbră-în văzduh, plânge, suspină.
Sultanul atunci capu-şi rădică
Şi priveşte, dar cuprins de frică,
Faţa cu scârbită îngrozire
Întoarsă de la vedere-amară,
Căci s-arată-în văzduhul supţire
Hamza, pe care-în trecuta vară

Vlad pedepsi cu moarte sureapă
Făcând să-l tragă de viu pe ţapă.
Cu faţă cruntă şi-împănginată,
Cu ochii-afundaţi, barbă sperlită,
Acela-în văzduh acum s-arată;
Pe Mahomet cu degetu-învită
Şi cheamă să meargă după dâns;
Sultanul îi urmează-într'adins.
Nu mearsă doară pasuri trei sute
Umbra, ş-întinzând mâna i-arată
Un loc, apoi din ochi piere iute.
O! vedere tristă-înfiorată!
Aici sultanul nenumărată
Gloată turcească vede-înţăpată!…
O poiană era-împregiur doară
De trei sau patru miluri aproape,
Cu dumbravă-încungiurată rară,
Iară-întrânsa mii de mii de ţape,
Des lângă-olaltă s-afla-înşirate,
Cu trupuri musulmane încărcate.
Sultanul de scârbă şi de greaţă,
Din inimă slăbind şi picioare
Amete de cap, cade pre faţă
Şi, de nu era sârguitoare
Grija-unui slujitoriu credincios,
Doară nu să mai scula de zios.
Acesta-l trezeşte şi-l rădică,
Apoi luându-l de susuoară
De la locul cel fără ferică,
Îl întoarce la patul său iară;
Cu leacuri stomahu-îi întăreşte
Şi cu dulci cuvinte-l mânguieşte!
Biruit în urmă de mâhnire,
Un cuget cumplit în minte-i vine:
Să-ş' rumpă-a vieţii sale fire:
„Ha! (zisă foarte scârbit în sine).
Mahomet învins!… Mahomet!… care
Fu nebiruit pe-uscat şi pe mare!

Şi cutremur a trei părţi de lume,
Acelaş' Mahomet acum de-o mică
Oaste-învins, pierde slavă şi nume!
Ah! nu fie-aşa! nici să să zică
Cândva că biruit de-oarecine
Au fost, ci sângur de sine!…
Nici va fi ca vreo dreaptă străină
A custării să-mi rumpă doar aţă,
Eu însumi urgisita lumină
Stângându-mi voiu să ies din viaţă."
Aceasta zicând el cu duioasă
Tânguire cuţitul său scoasă
Şi era gata să să străpungă
Când unul dintre trimişi soseşte,
Că-acuş neşte cete vor s-ajungă.
Prin aceasta lui inima creşte
Şi părăsindu-şi gândirea slabă,
Cătră Dunăre ia fuga-în grabă.
FÂRŞIT

Cântecul a IX
ARGUMENTUL
Boierii necredinţa-şi arată;
Sultanul pe-un alt vodă numeşte;
Ţiganii la nuntă să desfată,
Unde Parpangel le povesteşte
Cum el prin o tâmplare nespusă,
Trecând prin iad, păn la raiu să dusă.
Deacă Vestea-în Târgoveşti ajunsă
De-a lui Vlad înaltă biruinţă,
Cum el oastea păgânească frânsă,
Boierii cei fără de credinţă
Ce cu turci avusă mestecare,
Făcură-între sine divan mare,
Sfătuindu-să pentru domnie
Şi cum ş-ar drege treburile bine,
Ca de-a lui Vlad să scape mănie,

Nice să-încapă la mâni străine,
Mulţi în multe chipuri, socotele
Arătându-şi şi bune şi rele.
Atunci Dănescul rostu-şi aţâţă,
Râvna dându-i vorbă şi priinţă:
Şi fiind bogat, de naltă viţă,
Auz la toţi află şi credinţă.
Iar’ după ce la divan să-aşază,
În chipul următoriu cuvântează:
„Măcar cum cinstiţi boieri! vă pare
De-această biruinţă frumoasă,
Dar’ eu socotesc făr’ apărare
Cum că ne-aşteaptă soarte jeloasă
Ş-amar în urmă!… Mila cerească
Deie, ce zic să nu să plinească!…
Am învins adecă!… Turcul fuge,
Vodă triumfă, muntenii saltă
Şi gătesc păgânilor lănţuge,
Adevărat! biruinţa-e naltă!…
Însă, cu toate-aceste privele,
Într-alt chip sunt cugetele mele.
Voi ştiţi câtă greutate trage
Ţara de oştile-însuşi a noastre,
Iar’ când de războiu bucinul rage,
Nice poate cineva să-ş’ pastre
Averea sa, nici dulce viaţă,
Fieşcare-şi poartă capu-în braţă.
Aşa trăim de câţiva-ani încoace,
Tot întru bătăi primejdioase:
Tinerii ni se stâng, ţara zace
Pustie, numa cu stârvuri ş-oase
Sămănată. Şi dintru-a cui vină?
Cine-i acestor toate pricină?
Vlad Vodă din trufie deşartă
Şi din ura lui Mahomet privată,
Asupră-ne pre păgâni întartă;
El apoi cu firea ne-alinată
Tinerimea la pierire bagă,

Iar’ la primejdie ţara-întreagă.
Nu-mi zică nime că-a lega pace
Cu păgânul mai rea treabă este,
Fiindcă de multă vreme-încoace
Credinţa nu-şi ţine, şi de-aceste…
Că-în zădar îl vinuim, şi doară
Vina pe noi înşine pogoară.
Cine-aleargă la turci cu făgadă
Ca, deacă-l va pune la domnie,
Ţara-i va supune, şi-în dovadă
De plecare, cu haraci îmbie?
Românu!… Cine patria sa vinde?
Românu!… Cine a vrăjbii foc aprinde?
Cine-ajutoriu de la păgân cere
Făcându-l hotărâtoriu şi jude,
Iar’ el răzămându-să-în putere,
După ce sfezile noastre-aude,
Celuia face dreptate, care
I-au dat făgăduinţă mai mare?
Ce folosu-i acum a să pune
Împrotiva celia putinţe
Cării toată-Asia să supune?
Nici zece de-aceste biruinţe
Ajung a ne pune-în ocrotire
De toată temerea-întru vinire.
Sultanul până la primăvară
Cu mai mare-oaste decât aceasta
Asupra noastră va-întoarce iară,
Şi cine-împrotivă-i atunci va sta?
Şi-unde este scris că totdeuna
A noastră va să fie cununa?
O dată numa!… sângur o dată
Deacă ne va fi fără priinţă
Norocul schimbaciu, iacă surpată
Ţara din temeiu! Nici e putinţă
Ca vreodată să să mai rădice
Sau s-ajungă zile de ferice,
Ci va rămânea de tot supusă,

Ca şi bulgărimea cu Sârbia
Ş-alte robite ţări“… Abia spusă
Dănescul aceste, când solia
De la fratele lui Vlad soseşte
Şi către strânşii boieri grăieşte:
„Sultanul prin mine vă trimite,
O, boieri cinstiţi, pace, iertare!
Afla-veţi aceste-adeverite
Ce vă spuiu cu gura, şi-în scrisoare
(De cumva vorbei mele n-eţi crede),
— În acest ferman“, şi fermanul dede.
Acolo-împăratul ţării pace,
Iar’ celor care a lui Vlad parte
Lăsând, la dânsul să vor întoarce,
Iertare de robie şi de moarte
Făgăduia voind ca să fie
Pus un frate-a lui Vodă la domnie.
Această solie fu primită
La toată boierimea, ş-îndată
În toate părţile fu vestită,
Cu porunci ca ţara să să-abată
De la Vlad şi să nu mai primească
De la dânsul poruncă domnească.
Apoi la sultanul cu plecare
Trimisără-o de frunte solie
Să s-închine, să-ş’ ceară iertare,
Şi rugându-să ca la domnie
Pe-acel să puie Poarta nălţată,
Care-a fi mai vrednic să-l socoată.
Hăi, dragă musă! iară te-apucă
(Precum văd eu) strechia spulbărată!
Şi va doar’ undeva să te ducă
Iarăş’ la vreo tâmplare ciudată,
De şagă sau bătaie necruntă
Sau poate că şi tocma la nuntă!…
Deci, dacă-i aşa, mai bine-abate
La vesela noastră ţigănie
Ce-acuma prisosind cu de toate

Tăbărea la Spăteni, pe câmpie,
Bea, mânca, juca zile de vară
Întrege, din zori până în sară.
Parpangel încă să cununasă
Şi fără de popă cu Romica.
La nuntă pe-o doao zi chemasă
Pe toţi cei de frunte şi voinica
Lui Tandaler oaste, de-azi pe mâne
Toate gătind cum să cuvine.
Încă soarele nu răsărisă
Când era toate gata de nuntă:
În oale fierbea curechiu cu clisă
Râncedă şi cu ceapă mănuntă;
Fierbea şi-alte mai multe bucate,
Dar' cine le va număra toate!
Iar' când răsărea frumosul soare,
Era şi mesele-întinse toate:
Într-un blid mămăligă cu moare,
Într-altul fălci de porc afumate,
Apoi curechiu fiert cu râncezeală,
Ciuci, lapte acru, păsat, cricală…
Aşa sta întinse toate bucate
Pe ţelina verde şi ierboasă,
Denaintea şetrii desfătate;
Toţi oaspeţii şedea ca la masă,
Numa Dârloiu ce era nun mare,
Stând ura şi bea tot din picioare.
Iară ceaialaltă tinerime
Juca şi cânta pe lângă laută;
Ba şi coapta la cap bătrânime
A sări să-îndemna câteodată
Şi mânea cu tinerii-împreună,
Toată zioa şi noaptea pe lună.
Mitrofan, poetul cel de frunte
Şi vestit de pe vremile-acele,
Care la cununii şi la nunte
Făcea stihuri şi bune şi rele,
Scornisă, pe gustul lui Nason,

Mirelui un epithalamion,
Cărui dascăl Chiriligordon
Au scos un viers lin din psaltichie
Alcătuindu-l după canon,
Iară Neanes pe podobie
Îl cânta nuntaşilor voioşi
De vin, şi sătui de cârtaboşi.
Hârţoaga Zănoaghei chiar ne spune
Din fir în păr, câte-au fost cântate.
Scrie că Neanes avea strune
De mătasă pe ceteră-încordate
Şi cum că şezând pe-o nocovală.
În acest chip el cânta cu fală:
„Tânăr vânătoriu, de mult fără sporiu,
După-un drăgălaş vâna sobolaş.
De-ar fi şi să moriu! (zisă vânătoriu)
Drăguţ sobolaş, ţi-oi da de lăcaş.
Haida hăi, căpăi, hai la la, hăi hăi!
Prin desiş pe căi, hăi la la, căpăi!
Aşa din zori cu multe sudori
Tinărul gonea, cu o săgeţea
Pinătâr-un făgeţel, sobol mititel,
Ce-încoace-încolea fugea, să-învârtea.
Păn' la un ţipiş, unde lăturiş
Sărind pe furiş, să băgă-în desiş.
Atunci iar' şi iar' el strigă-în zădar
Cătră soţii săi şi cătră căpăi,
Că ei merg şi sar tot peste hotar.
Haida hăi, căpăi! hai la la, hai hăi!
Când fu spre sară, ieşind o fecioară
Din codru afară, cu frumsaţă rară
Ca ş-amórul blând îi grăi zâmbind:
„Tânăr vânătoriu, vânezi fără sporiu,
Lasă, lasă-ţi gând de-a prinde-oarecând
Sobol fugătoriu, fără de-ajutoriu.
Sobolii, să ştii, s-află-în vezunii
Şi trebue-întîi ca să-i prinzi de vii.
Jură-te mie, făr' viclenie,

Tare şi vârtos, să-mi fii credincios;
Su vezunie voiu arăta ţie
Ş-un sobol frumos, colea mai din gios!“
Tânărul uimit de bunul tâlnit,
Ş-uită de gonit, stă nehotărât.
Apoi cu milă zisă: „O, copilă!
Ah, sorioară, dragă fecioară!
De-ai fi miloasă, cum eşti frumoasă,
Lege n-ai pune, -îndată mi-ai spune:
Iar’ eu jurământ ţi-oi jura presfânt
C-oi ţinea cuvânt până la mormânt.“
Prunca iubeaţă atunci roşi-în faţă
Ca vara bujor, apoi linişor,
Cu mână isteaţă, arătă ş-învaţă
Zicând: „Frăţior, fie-ţ după dor,
Ice, su poale de munte-în vale,
Mergi tot pogorâş, păn’ dai de ţipiş;
De-acolea mai zios, supt un gruiu tufos,
Mergi pe părăuţ până-i da de-un puţ,
Acolo vârtos stai şi nu da dos,
Că-acolo-i drăguţ ţie soboluţ,
Acolo gata fi cu săgeata
Şi cumu-i data, să-i dai zăgneata.“
Voinicul marghiol tot mearsă domol
Păn’ dede în vale de salbă moale,
Păn’ dede de gol, unde-era sobol.
Trebile sale păzând cu cale,
Fără de hăisaş, fără căpăuaş,
Prinsă-un sobolaş, blând şi drăgălaş.
Atunci copilă zisă-i cu milă
Suspinând mereu: „Ah, sobolul mieu!
Ah, fie-ţi milă, nu-i face sâlă,
Să nu-i cază rău, că-i cu tot al tău.
Dintr-astă oară, din astă sară,
A ta-s fecioară şi surioară!“
Tânărul fecior grăi plin de dor:
„Dragă fecioară! fi-m lelişoară,
Iară eu, mă jor, ţi-oi fi bădişor!“

Să îmbrăţoşară atunci şi strigară:
„Dulce clipită, zi fericită,
Fire-ai lungită, trei ori atâtă!… „”
Mireasa ce şedea lângă masă
Cu fetele, nănaşă şi fină,
Era din toate mai ruşinoasă
Ca una din cele fără vină,
Totuş’ spun că bine-au înţăles
Cele ce cântasă Neanés.
Iară cimpoieriul Viorel
Au cântat miresii pe cimpoi
O cântare scornită de el
Când fusese-încă la Dorohoi.
Fetele să făcea ruşinoase,
Ş-afară-acum să găta să iasă.
„Eram tinără ş-încă fragedă,
Mi-era lumea şi zilele dragi.
Într-o zi fără nor şi lúcedă,
Tocma pe vremea când să coc fragi,
Toate mearsără prunce tinere
La fragi, vesele, cu-a lor pinere.
Şi eu ducu-mă cu-a mea pinară,
Eu încă-în codru la fragi roşii,
Dar’ ah! iacă-mă-în urmă sângură,
De-a mele soaţe eu rătăcii.
Eu strig, chiemu-le, dar’ zădarnice
Sunt chiemările mele-amarnice.
Eu vărs lacreme, stau în cumpănă
Şi mai că-mi vine de-urât să moriu,
Iacă un tinăr când mă tâmpină,
Cu chip şi haină de vinătoriu
Care zise-mi: „Pruncă tinără,
Ce verşi lacreme, ce te supără?“
„Oh, mă supără (zişi) că iacătă,
De-a mele soaţe eu rătăcii!
Acuş’ soarele mândru scapătă
Ş-încă eu drumul nu nimerii!
La drum scoate-mă, de-oi fi trainică,

O! bun tinere, ţi-oi fi harnică.“
Zâmbi tinăru ca şi zorile
Ş-îi roşi faţa ca şi rubin;
Cu dâns râsără d-albe florile,
Soarele râsă pe ceriu sărin.
El s-apròpie şi mă-împresură,
Biata d-inimă mie-mi tremură.
Iar’ în pinăra mea cu fragile,
El pusă-o mură lin linişor,
Nu de cele ce culeg dragile
Fete prin codru cel verdişor,
Dar’ cu murele foarte seamănă,
Poţi-i zice tu mură geamănă.
Nu e fagure, mursă proaspătă
Aşa de dulce, nice zahăr.
Zieii poate că numa s-oaspătă
În ceriu ş-închină cu cel păhar.
Nu-s a luncilor toate murele
Aşa bune şi mai mult vesele!
Strigai: „Tinere, drăguţ pretene,
Spune-ţi numele, dulce pruncşor!“
Iar’ el: „Verzile ceste cetine
Mă cunosc numa ca vânătoriu,
Maica este-mi dulcea Vinere,
Vânez inime blânde, tinere!…
Iar’ tu jură-te, pruncă tinără,
Că-mi vei fi bună, eu-s Amór!…“
Zisăi: „Juru-mă pe-astă pinară,
Că pentru tine eu viiu şi moriu!…“
De-atunci pare că nu-s dulci fragile
Cumu-s murele de-amor, dragile!…“
Cântând Viorel, fetele toate
De ruşine faţa-ş ascunsese
Celor alte femei după spate,
Dar’ urechile nu-şi închisese
Şi râdea pe-ascuns de cele mure
A lui Viorel, mari, de pădure.
Bunul Parpangel cu cei de frunte

Voievozi şi preteni şedea la masă,
Povestindu-le de ramuri crunte
Ce văzusă-n pădurea cea deasă;
Apoi cum îşi dedusă peste cap
De pe calul viteaz şi sureap
Şi pe rând toate câte cu dânsul
Pănă-întraceaiaş zi să tâmplasă;
Iar' mireasa abia-şi ţinea plânsul
La povestirea ceastă duioasă,
Auzând cum au fost leşinat
Şi ca din morţi iar' au înviat.
Astă tâmplare lăcrămoasă
Aşa Parpangel atunci o spusă:
„Acum întorceam la voi acasă
(Zisă el scupind cu ceva tusă),
Căci mă trezisăm din buiguială
Şi venisăm iar la socoteală.
Mai multe ce să vă mai grăiesc?
Armat văzându-mă şi călare,
Însumeţit cu portul voinicesc,
Îmi veni ca să fac o cercare
Cum mi-ar şedea să fiu un voinic
Dă hăia care viteji să zic.
Gândind ahasta, smulsăi dân teacă
Sabia luce şi strângând calul
Făr' de-acea-înfocat răcnii! Şi iacă,
Într-un zbor trecui valea şi dealul,
Iar', cum îmi fu spaima şi mirarea,
Când îmi văzui neaşteptată starea!
Mulţime de turci zării deodată
Venindu-mi asupra vrăjmăşeşte;
Eu cu inima dă fricâ-îngheţată
Trăgeam calul dă frâu bărbăteşte,
Vrând cursul să-i plec într-altă parte
Şi să scap dă ticăita moarte.
Dar calul iute şi-înfierbântat
Cât adulmecă turceasca-ordie,
Începu tocma ca ş-un turbat

A sări ş-a mă duce-în tărie,
Nici putui dă-aci să-l mai opresc
Păn' să băgă-în stulul păgânesc.
Atunci şi fără dă îmbiere
Fui sâlit a mă-apăra dă moarte
Ş-a da morţiş', din toată putere,
Mai dă hasta, mai dă haia parte,
Până mă făcu biata nevoie
Un mare viteaz şi fără voie.
Dă unde vedeţi că calul bun
Face şi el viteji câteodată,
Dar' mai multe ce să vă mai spun?
Văzui fugind oastea spăimântată
Dă-un sângur voinic dă cal răpit,
Lucru doar' încă nepomenit,
Toate-aheste era minunate,
Dă nu da beleaua peste mine.
Văzând eu că turci-ş' întorc spate
Ca când mă-ar hi-învitat oarecine
„După mine, copii, sus o dată!..."
Strigai cu sabia rădicată.
Ş-înteţii calul aşa dă tare,
Cât gândii că-în nuori va să salte,
Dar', oh, nenărocoasă tâmplare!
Mă zvârli-în mijlocul unii balte.
Nici apoi ştiu ce s-au mai tâmplat,
Că eu-îndată-am şi leşinat!...
Însă câte văzui minunate
Şi pă-unde mearsă sufletul mieu,
Nu vi le-aş putea eu spune toate
De vă-aş grăi trei zile mereu,
Totuş' dintr-ahale-o părţişoară
V-oi spune-acum, alte, dă-altă oară.
Şi să păru ca când oarecine,
Nu ştiu alb, negru sau pestricat,
Apropiindu-să cătră mine,
Unde eu căzusăm leşinat,
Mă dusă cu sine tot zburând,

Pă cum acuş’ voi spune pă rând.
Dusă-mă pântră peşteri afunde,
Prin groape, vârtoape-întunecoase,
Ah! şi cine mai ştie pă unde,
Păstă neşte lacuri puturoase,
Pănă când ieşirăm dân strâmtoare,
Unde ni să-arătă cevaş’ zare.
Atunci purtătoriul mie zise:
„Aicia să-începe haia lume,
De care premulţi într-al [t] chip visă;
Drept aceasta eu te-am adus anume
Ca să vezi tu cu ochii tăi toate
Şi să spui la ţiganele gloate.“
Apoi îmi arătă de departe
O văloaie foarte mare, mare,
Tot grăind: „Asta-i care la carte
Să zice Gheena şi dă care
Mulţi în multe chipuri socotesc,
Însă, -într-adăvăr, mai toţi bârfesc.
Caută! Dă-aici fără stricăciune
Tu vei oblici tot ce să face
Ş-întorcând la viaţă vei spune
La fieştecare cumu-ţi place“.
Aşa zisă ducătoriul mieu,
Iar’ eu priveam la toate mereu.
Dar’ o! cum voi spune toate-ahele
Ce văzui ş-auzii faţă de faţă!
Că sângur pomenindu-mi dă ele
M-apucă neşte fiori şi greaţă,
Dă groază tot păru mi să-înspică,
Iar’ inima-mi tremură dă frică.
Nice-un soare acolo luminează,
Nici pă ceriu sărin lună cu stele,
Ci numa văpăile fac ază,
Însă ce mai văpăi sunt ahele?
Dintr-însă nori dă fum să rădică
Şi ploaie dă scântei arzând pică.
Râuri dă foc încolo ş-încoace

Merg bobotind ca neşte pârjoale,
Focul nestâns toate-arde şi coace,
Iar’ pe zios, în loc de iarbă moale,
Jar şi spuză fierbinte răsare,
Nespusă din sine dând putoare.
Văzui pe toţi dracii-în pielea goală,
Cu coarne-în frunte, cu nas dă câne,
Păstătot mânjiţi cu neagră smoală,
Brânci dă urs având şi coade spâne,
Ochi dă buhă, dă capră picioare
Ş-arepi dă liliac în spinare.
Văzui muncile iadului toate.
Cum fii Sătanii-ş’ fac izbândă
Asupra celor morţi în păcate,
Sau şi care au căzut supt osândă.
O, groaznică ş-amară vedere!
Vrând a spune, graiu-în gură-mi piere.
Toate păcatele mari dă moarte
Au şi pedepse după măsură,
Căci prin aha şi dă-ahaia parte
Îş’ ia fieşcare certătură,
Prin care-au greşit şi dă pre care
Tras fiind s-abătu dân cărare.
Vânzarii şi hainii ce vând
Sânge nevinovat pentru bani,
Stau dă coaste spânzuraţi pă rând,
Ca şi-în măcelării hăi cârlani.
Iar’ dracii călăi în gură d-arsă
Aur ş-argint fierbinte le varsă.
Tiranii crunţi şi făr’ de-omenire
Şed legaţi pe tronuri înfocate,
Bând sânge fierbinte din potire,
Iar’ din maţele lor spintecate
Fac dracii cârnaţi şi sângereţi
Ş-alte mâncări pentru drăculeţi.
Aşijdere pă domni şi boieri
Care jupesc pă bietul ţăran
Iau la sine dracii măceleri

Făr’ a da pentru dânşi vrun ban,
Hrănindu-i cu cătran şi, -în loc de-apă,
Cu fiere mult amară-îi adapă.
Păntru tâlhari ş-ucigaşi ce-oi zice?
Aceşte pă câmpuri traşi în ţapă
Rămân vii şi nu mor ca ş-aice;
Corbii şi cioarele crierii le sapă
Şi scocioresc de sus, iar’ hierile
De zios le scobesc măruntăile.
Muierea care pă-al său bărbat
Pentru ibovnicul doară iubit,
Ce venin ş-otravă-au fermecat
Sau macar cum ea l-au omorât,
Pă-ahaia dracii suind călare
O duc unde-i văpaia mai mare
Străpungându-o prin gemănare
Cu tăciuni aprinşi sau înfocate
Frigări, ş-în asemene stare
Aflându-să pururе va pate!…
O! voi muieri pre slabe dă minte,
Luaţi sama la heste cuvinte!…
Iar’ hălòr care pă-alţii dăfaimă
Şi prin clevetiri numele strică,
Diavolii cu cârlije dă-aramă
Limba vinovată le dăspică
Purtându-i ca pe neşte urşi pin ha ţară,
Făcându-i să joace dă măscară.
Judecătoriu ce luă mită
Pentru ca să facă strâmbătate,
Acolo slujeşte pentru pită
Şi numa sângur păntru bucate,
Dar’ a sa cuviincioasă plată
Nu o dobândeşte niceodată,
Că toţi i-o tăgăduiesc în faţă
Şi cu marturi îl fac dă minciună,
Toţi judecătorii i să-încreaţă,
Nice-l lasă jaloba să-ş’ spună,
Ci, când a jeluire să-apucă,

Uşile-i arată să să ducă.
Nemilostivii cătră săraci,
Care-a face milă nu să-îndură,
Umblă cerşind în iad pe la draci,
Însă pretutindene-îi înjură
Şi, fără-a le da cevaş' în pungă
Sau în traistă, cu cânii alungă.
Lacomul ce pentru bogătate
Strânsă bani cu chipuri neînvoite
Umblă acolo tot cu traista-în spate
Întinzând mânile ticăite
După milă, ci făr' de folos.
Căci acolo toate-i merg pe dos.
Şi, măcar umblând din uşă-în uşă
El îş' umple straista dă bucate,
Totuş' pururе foamea-l suguşă
Şi nimic a lua-în gură poate.
Că-orice gustă dân haia ce-i place,
Tot în aur ş-argint să preface.
Ce să vă mai zic dă helelalte
Pedepse-a iadului ce văzui!
Icia, supt neşte şetri nalte,
Stau cârc[2]mele rând şi fieşcui
Dau dă mâncat şi dă beut în dar,
Iar' dracii-îş închină cu păhar.
Păcură, smoală, răşină-aprinsă
Şi cu topită piatră pucioasă
Este beutura lor întinsă,
Iar dă mâncat jar cu spuză deasă.
Iar' dă crâc măriţe şi crâc mari
Pe-aceia pun ş-acolo să fie,
Care din drepte măsuri şi mari
Au făcut mai mici prin viclenie
Ş-au băgat vrăjituri ş-apă-în vin
Sau măsura n-au făcut dăplin.
Dincolea vezi bolte şi dughene
Tot cu marfă pentr' oamenii răi:
Cesta vinde-obrăzare viclene

Pentru făţarnici şi farisăi,
Cela sâliman şi rumenele
Ş-alte-ape stricătoare dă piele.
Altul strigă: „Brea! veniţi încoace
La vrăjituri evtene ş-otrave,
La fapturi mestecate-în pogace,
În turte ş-în plăcinte jilave,
Farmece dă tot feliu şi vrăji
Cu-învăţătura cum să le dregi.“
De-acolo dracii neguţători
Iau marfă évtenă, pă credit,
Ş-oamenilor dă rău făcători
Pre scump o vând, căci preţul tocmit
Păntru hăst feliu dă marfe dăşarte
Este sufletul lor după moarte.
După ce toate-aceste cu groază
Văzui fiind eu mâhnit în mine,
În toate laturi priveam cu pază
Şi dă frică plin: oare nu vine
Vreun drac şi la mine să mă iaie,
Să-ş’ facă doară vro bobătaie?
Dar’ povaţa mea nu ştiu dă unde,
Iarăş’ stete-înainte-mi deodată;
Făr’ a mă-întreba, făr’ a-i răspunde,
Mă luă dă guler şi dă-o spată
Şi zbură-în sus cu mine ca vântul,
Crepându-să-înaintea lui pământul.
Aşa trecurăm prin pământ ş-ape
Păn’ ajunsăm la văzduhul rar,
Ne-înălţarăm apoi păn’ aproape
Colo, de-unde zodiile răsar,
Trecând pintre neşte locur [i] puste,
Noao vămi şi noao punţi înguste.
De-abea în urmă, cu multă trudă,
Ajunsăm la poarta ha dă raiu,
Iar Sân Pietru căutând pă o hudă,
Aşa zisă cu sântul său graiu:
„Dar tu, măi ţigane, ce cauţi aici

În cămeşă cusută cu-arnici?
Nu ştii tu că-în trupul păcătos
Nu este slobod a-intra nimărui
Aici în raiul nostru frumos?…“
Eu îngenunchind mă-închinai lui
Şi zisăi: „Să mă ierţi, sânţia-ta,
Eu n-am venit aici dă voia mea…
Ci, iacă! tot ahăstă mă dusă
Pă unde eu n-am fost niceodată!“
Eu zicând aheste-mi făceam cruce,
Dar’ povaţa mea scoate ş-arată
Neşte scrisori şi dreptăţi care-avea
Dă la Sân Mihai, precum el zicea.
Cum Sân Pietru le zări dă parte,
Nu mai grăi nimica, ci-îndată
Deschise luminoasele poarte
Şi iacă grădina desfătată
A raiului toată eu văzui,
Dă care voiu acuş’ să vă spui.
În raiu nimene nu să sloboade
Dacă nu e ca lamura curat,
Dăci, pă care din lăuntru roade
Dă-ar hi cât dă mic ghimp sau păcat,
Întii trăbuie pân iad să treacă
Şi lungă pocăinţă să facă.
De-acolo venindu-i zioa scrisă
Scapă şi trecând din vamă-în vamă
Soseşte pănă la poarta-închisă
A raiului, dar’ nime nu-l cheamă
Şi nu poate să să bage-în raiu
Fără carte de la Sân Mihaiu.
O! dă iadul urât tot să fugi!
În raiu frumos tot să rămâi,
Tocma dă te-ar alunga cu drugi!
Ce desfătări şi ce veselii
Sunt acolo, nu să poate spune,
Sufletul uimit dă minune!
Raiul e grădina desfătată,

Întră ceriu şi-între pământ sădită,
Dă trup pământesc neapropiată,
Dă minte-omenească negâcită,
Care, după vrednicii, să-împarte
Sufletelor drepte după moarte.
Măcar de-aş avea eu limbi o mie
Şi-atâte guri bine grăitoare,
Nu vă-aş putea spune, nice scrie,
Lăcaşurile desmierdătoare
Şi frumuseţele raiului toate,
Care pentru cei buni sunt gătate.
Acolo vezi tot zile sărine
Şi ceriu limpede, fără nuori,
Vântucele drăgălaşe, line
Dulce suflând prin frunze şi flori,
Tot feliu dă păsărele ciudate
Cu viersuri cântând pre minunate.
Acolo Dumnezieu aşa fece,
Să nu fie vară zădufoasă,
Nici iarnă cu ger, nici toamnă rece,
Ci tot primăvară mângăioasă;
Soarele-încălzeşte şi desfată,
Iară nu pripeşte niciodată.
Câmpurile cu flori osăbite
Ş-aici la noi încă nevăzute,
Sunt pre desfătat acoperite
Cu tot feliul de roduri crescute,
Iar' pă zios în loc dă pietricele
Zac tot pietri scumpe şi mărgele.
În locul de arburi şi copace
Cresc rodii, nărănciuri ş-alămâi
Şi tot feliu dă pom ce la gust place,
Cum şi rodite cu struguri vii,
Iar' în loc dă năsip şi ţărână.
Tot grăunţă dă-aur iai în mână.
Râuri dă lapte dulce pă vale
Curg acolo şi dă unt păraie,
Ţărmuri-s dă mămăligă moale,

Dă pogăci, dă pite şi mălaie!…
O, ce sântă şi bună tocmeală!
Mânci cât vrei şi bei făr’ ostăneală.
Colea vezi un şipot dă rachie,
Ici dă proaspătă mursă-un izvor,
Dincolea baltă dă vin te-îmbie,
Iară căuş, păhar sau urcior
Zăcând afli-îndată lângă tine,
Oricând chieful dă băut îţi vine.
Dealurile şi coastele toate
Sunt dă caş, dă brânză, dă slănină,
Iar’ munţii şi stânce gurguiate,
Tot dă zahăr, stafide, smochine!…
De pe ramurile dă copaci,
Spânzură covrigi, turte, colaci.
Gardurile-acolo-s împletite
Tot cu fripţi cârnăciori lungi, aioşi,
Cu plăcinte calde streşinite,
Iar’ în loc dă pari tot cârtaboşi;
Dară spetele, dragile mele,
Sunt la garduri în loc de proptele.
Eu eram uimit întru mirare
Dă toate-aheste lucruri dă frunte,
Când oblicii venind pă cărare
Doi moşnegi cu barbele cărunte,
Din carii-unul zâmbind cătră mine
Zisă: - „O! fiiule, eu vin la tine!…
Căci pă haia lume ţi-am fost tată,
Iară-ahăsta e strămoşul tău!
Dacă-ţi aduci aminte (ian caută
Dă e-aşa păcum îţi spuneam eu,
Când mă-întrebai tu dă Zundadel!),
Ahăsta pă care vezi, este el!“
O, Doamne! cum îmi fu dă ciudat
Pă lângă-inimă, văzând aheste!…
Graiu-mi stete-în grumazi înnecat
Dă bucuria fără dă veste;
Căzui la pământ să mă închin

Şi vărsai lacreme cu suspin.
„O, tată, te mai văd o dată!
O, dă câte ori te-am plâns acasă!“
(Strigai). El cu faţă-însărinată
Răspunsă: „Lasă, fătu-mieu, lasă
Suspinul şi toată voia rea,
Că-aici nu-i loc de-a să supăra!
Puţine-aici încă tu minute
Ai să zăboveşti şi mai multe foarte
Am să-ţi spuiu ţie necunoscute,
Ce să vor tâmpla după-a ta moarte,
Şi toate câte-are să petreacă
A voastră ţigănie săracă!…“
Heste zicând mă luă dă mână
Şi depreună cu Şundadel
Mă dusără-aproape dă-o fântână
Unde strămoşu-mi dede-un inel
Şi grăi: „Dragu mieu nepoţele,
Hăi, multe-aşteaptă pă ţigani rele!
Doară sosi-va, măcar târzie,
Zioa, lung după-a ta răposare,
Zioa ha plină dă bucurie,
În carea şi lor va luci soare,
Iar’ pănă-atunci supt robie-amară
Pururе vor hi şi supt ocară.
Ian caută tu prin hăst inel,
Aici în hastă fântână-afundă!…
Toate chiar tu vei zări prin el
Şi prin cercura lui ha rătundă…“
Eu privii prin inelul ciudat
Şi iacă ce mi s-au arătat:
Zării întiaş dată trii fete
Dă-împărat, ca când ar hi robite,
Amar plângând, nici voind să-încete;
Pre tâlhari, cu lacremi umilite
Să sâlea să plece spre-omenire,
Iar’ ei n-arăta nicio sâmţire.
Doao dântr-înse era-îmbrăcate

Ca neşte doamne stăpânitoare,
Dar’ totuş făcea slujbă de-argate,
Iar’ una, -în văştmânte-ovilitoare
Dă roabă, era sâlită-a face
Orice răpitorilor săi place.
După aceasta văzui dă dăparte
O grămadă dă oameni vrăjbiţi
Aducând unul altuie moarte;
Gândeai că-s dă turbare porniţi,
Aşa era dă sălbătecoşi,
Toţi având pă cap căiţe roşi.
La ceastă vrajbă din fundul mării
Iacă-un voinic iese fără veste,
Armat cu un steag şi haine nerii,
Iar pe steag să cetea scrise-aceste:
„A treia oară vin să vă-împac!”
Toţi învrăjbiţii caută şi tac.
Cu şuier groaznic fieşcare
Căscă fălcile să-l îmbuce,
Iară el scoasă-o căciulă mare
Făcând cu dănsa-asupră-le cruce;
Şi iacă bălaurii supt undă
Cumplit răgnind iară să cufundă.
De-aci purceasă-încolea şi-încoace
Gonind după vrajba nealinată
Şi făcând pretutindene pace,
Iar’ prin o tâmplare minunată
Ajunsă într’o noapte spre zori
Şi la heste trei roabe surori.
Atunci eu nu mă putui răbdare
Să nu-întreb pă strămoşul bătrân
Carele-mi zisă: - „Ahăsta [-i] cel care
Obiceaiul va strica păgân
Şi va da robilor slobozie
În vremea când s-a tâmpla să vie.
Dar, dacă vrei să ştii pentru heste
Trei fete (pă cum vezi) dă-împărat…“
Ahasta grăind fără dă veste

Cuvântul îi rămasă curmat,
Căci îndată venind nu ştiu cine
Mă luă şi mă dusă cu sine;
Şi nice ştiu pă unde mă dusă,
Destul că eu mă trezii în pat,
Însă, ce pagubă că nu-mi spusă
Zundadel mai chiar şi mai curat
Pentru hăl voinic pre minunat
Cu hele trii fete dă-împărat!“
Aici Parpangel fârşi povestea,
Toţi ascultătorii să mirară,
Dar’ cei tineri cu cele neveste
Tot îşi dănţuia pă lună-afară.
Într-acest chip au fost prăznuită
Nunta lui Parpangel cea vestită.
FÂRŞIT

Cântecul a X
ARGUMENTUL
Ţiganii sfaturile deşarte
Văzând a de obştelui popor,
Aleg pe cei învăţaţi la carte,
Care între sine fac sobor
Să hotărască ce stăpânie
Ar fi bună pentru ţigănie.
Cându-s pântece bine sătule,
Atunci e şi gura vorbitoare.
Sfaturi câte vrei şi predestule
Îţi dă şi te-învaţă fieşcare;
Popa-întorcând de la botăjune,
Toată, de rost, cazania spune.
Dară când e lipsă de bucate
Nu ştiu cum şi mintea să tâmpeşte
Şi n-are sfaturi aşa curate,
Iară limba tace ca ş-un peşte;
Deci în pântece pline stă toată
Filosofia cea lămurată.

Tu râzi?… dar eu mai zic o dată
Că-a ştiinţelor izvoditoare
Au fost hrana cu bună bucată!…
Cum din locul sterp nimic răsare,
Aşa dintru mârşavul ajun
Nu purcede nice-un lucru bun.
Spune-mi ce lucru bun făcură
Oarecând săhastrii prin pustie,
Ce nu primea toată zioa-în gură
Făr’ ierburi cu rădăcini măcrie,
Mure, bureţi, alune şi poame,
Ruptoşi, ciuhòşi, leşinaţi de foame?
Eu ţi-oi spune: zilele, săracii,
Cu tăuni şi ţânţari neîncetate
Bătăi avea, nopţile, cu dracii
Care-îi invita către păcate;
În urmă din oameni buni cu crieri
Să strămuta-în sălbatece fieri.
Zieu! aceia n-aflară nici una
Dintru cele-învăţaturi alese
Ce pre-oameni fericesc şi minună;
Nu în pustii, nici în păduri dese
Avură ele-început, ci-în oraşe,
Din oameni cu-obiceaiuri gingaşe.
La Báctra, -în Vavilón, Memfí ş-alte
Cetăţi políte, -în prisos de toate
Nu în peşteri, ci-în palaţuri nalte,
Nu prin pustii, ci-în curţi desfătate,
Unde sunt cu mâncări pline mese
Şi cu vin dulciu păhară drese!…
Omir Iliada minunată
N-o află prin codru, nice-în munte,
Ci vesel fiindu-şi câteodată,
Cântând la ospeţe şi la nunte,
Iar’ de vin când bea câte-un păhar
Să-umplea-îndată de-a muselor har.
Dumnezeiescul Platon şi el
Bea, mânca cum să cade, domneşte;

Nici iscusitul Aristotel
Trăia fără vin, carne şi peşte.
Pentr-acea de-a lor cărţi învăţate
Şi-acu ne mirăm; şi cu dreptate!
Dar' încătro râvna te răpede
Din ţigănime păn la pustie,
Dragă musă?… Cine nu-ţi va crede
Că traiul bun face veselie,
Iar' ajunul pe nime hrăneşte?
Însă tu de ţigani povesteşte.
Păn' ţiganii n-avea ce să-îmbuce,
Gândeai că nu ştiu îmbina doao;
Dar' acum, tot să cauţi să-ţi faci cruce
Întruna, cu mânile-amândoao,
Cu câtă-îndrăzneală ş-istăţime
Sfătueşte sătula mulţime.
De când Tandaler bucate-adusă,
Tot în jocuri, în cântări ş-ospeţe
Multe zile vesele petrecusă,
Iară cele mai de vârstă feţe
Tot întins sfătuiea cum să facă
Rânduială-în ţara lor săracă.
Însă din acele sfaturi toate
În urmă nu să-alegea nimică,
Căci, care cum vinea, pe-apucate,
Necăutând alta numa să zică
Şi el ceva, sau bine sau rău,
Spunea de-împrotivă sfatul său.
Unul zicea că nu-i trebuinţă
De-a face vreo rânduială-în ţară
Căci, după direapta socotinţă,
Toată rânduiala-i o povară
Şi nu s-ar cădea să să supună
Ei nimene de voie bună.
„Rânduiala-i bună păntru hăi mari
(Zicea) ce-în frâu ţin pă hăi mai mici,
Păcum păntru vozi, vornici, spătari,
Logofeţi, visternici şi păharnici,

Care prin rânduială sânguri
Iau şi-împart a ţării venituri.“
Altul striga: „Ba să hie-în ţară
O tocmală, dar’ nu dă hele
Care nu plătesc nice o piară
Putrădă, dar cării pe su stele
Asemenea-alta să nu mai hie,
Că-amintrele faceţi nebunie.
Adecă să him toţi de preună
Ţărani sau boieri făr’ osăbire;
Asta-i rânduiala ha mai bună!…
Toţi avem ahălaş’ trup şi fire,
Toţi dară-asemene vrednicie
S-avem într-a noastră ţigănie.“
Era şi care poftea pe-un vodă
Ş-un divan cu toată boierimea,
Pentrucă-aşa fu până-acu modă,
De care mândra ţigănie
Nu să cade să să depărteze,
Ci mai vârtos are să-i urmeze.
Unii poftea ca nice-un sărac
Să nu fie-în ţara ţigănească,
Alţii, ca de bir şi dare-în veac
Nimic să nu să mai pomenească.
Ceştea, ca nice-o slujbă să fie,
Ceia, ca-alţii să le lucre moşie!…
Destul că nu-i acea minunată
Părere-a minţii buiguitoare
Care să nu fie fost lăudată
Într-acea pre cinstită-adunare;
Dar’ ce folos… când ce-astăzi le plăcea,
Aceaiaş mâne toţi o hulea!
Într-acea de sfadă şi gâlceavă
Nu era mai nice-o zi deşartă,
Ba ş-alte lucruri fără ispravă
Să scornea după-adunarea spartă,
Căci mergând pe-acasă-într-adevăr
Unii cu-alţii să lua de păr.

Puţin lipsea ca să nu să bată
Câteodată toată ţigănia.
Să-învrăjbisă-acum ceată cu ceată
Şi neputându-şi ţinea mănia,
Tocma când era sfatul mai mare
Atuncia ei să sfădea mai tare.
Deci, precum spun cărţile cioreşti,
De şepte ori într-o săptămână
S-au bătut voinicii ţigăneşti,
Că-adunarea lor era fântână
Şi-izvorul vrajbelor totdăună,
Niciunul pe-altul lăsa să spună.
Aşa dânşii, prin chiară dovadă
A multor păţiri triste, văzură
Că prin vorbă multă şi prin sfadă
Numa cât s-aţiţă vrajbă ş-ură
Care sfătuirii bune strică
Ş-în urmă nu s-alege nimică.
Căci, întru-adunările mai toate,
Unde norodul fără-osăbire
A vorbi şi sfătuire poate,
Pururе gâlceavă, neunire,
Pricíre cu vrajbă stăpâneşte.
Dar’ nimic bine să hotărăşte.
Cel mai obraznic şi mai mişel
Acolo mai înţălept să ţine
Decât Socrát, Platon ş-Aristotel,
Iar’ cel bun, cel înţălept rămâne
De-o parte, mestecat în mulţime
Şi ne băgat în samă de nime.
Pentr-aceasta bătrânii gândiră
Să facă-o rânduială mai bună;
Cu sfatul drept, apoi hotărâră
Ca să nu să-adune depreună
Toată gloata la deobştele sfat,
Ci din toată ceata-un delegat.
Adecă toată ceata-îndesine,
Întru-o adunare deosăbită,

Din cetaşii săi, cercetând bine,
O persoană s-aleagă cinstită
Carea să le fie solitoare
La cea mare şi deobşte-adunare.
În puţine zile toate fură
După-această poruncă făcute;
Tot oameni cu mare-învăţătură
Şi cunoscuţi de bună vărtute,
Din direpт sfatul a tuturor
S-au trimis la deobştele sobor.
Acolo să văzură-adunate
Minţile cele-întii şi de frunte
Alcătuind o noao cetate
Ca ş-acum în Paris cei din munte.
De socoteli nalte ş-învăţate
Să minunară neamurile toate.
Deci, precum spun cărţile ciorene,
Multe ei lucruri bune-aşezară,
Dar' n-ar ajunge-o mie de pene,
Nici toată hârtia din ţară
Ca să să poată scriere toate
Rânduielele lor aşezate.
Mulţi oameni înţălepţi să sculară
Cu voroave supţiri ş-învăţate,
Carii de-amăruntul arătară
Că monarhia este din toate
Cea mai bună şi mai potrivită
Pentr-o soţietate-omenită.
Barorèu, unul din delegaţi,
Să sâli cu multă-învăţătură
Ca să-arete celor adunaţi,
Din istorie şi din Scriptură,
Cum că stăpânia monarhică
Este dintru toate mai harnică.
„Unul este-adevărul (el zisă),
Un Dumnezieu, un suflet, un soare
(Precum şi mândru Solomon scrisă).
Deci numai o vâlvă stăpânitoare

Şi-împărăţia unui să fie
Ş-întru d-alba noastră ţigănie.
Cea prenaltă vecinică fiinţă
Ne-au dat pildă-în toate vederată,
De-a cunoaşte sfânta sa voinţă.
Însăş' mama natură ne-arată
Că toată chivernisirea bună
Vine şi spânzură dintr-o mână.
Cum trupul omenesc un cap are,
Care poartă şi povăţuieşte
Toate celelalte mădulare,
Aşa noi voind înţălepţeşte
A tocmire-o dreaptă stăpânire,
Un cap s-aşezăm de temelie;
Adecă trupul cetăţenesc
Prin sângur unul să să cârmeze,
Aşa, buni bărbaţi, vă sfătuiesc,
Şi de-ar fi până mâne să vă-ureze
Cineva pentru-altă stăpânire,
N-eţi afla mai bună, după fire.
Unde unul trebile direge,
Toate merg în bună rânduială:
Voia lui pentru toţi este lege,
La toţi e poruncă-a lui clipeală,
Toate-orânduielile făcute
Să duc în fârşit lesne şi iute.
Fiind puterea-oblăduitoare,
Într-un punt sângur împreunată,
Mai deplin lucrează şi mai tare;
Prin însă toată partea-i legată
Cătră totul său şi cătră sine
Iar' domnia mai sigur să ţine.
Un monarh dară vă sfătuiesc
Ori supt ce numire şi poreclă,
Să puneţi pe tronul ţigănesc;
Cèlelalte domnii sunt de steclă,
Pe care le frânge-o lovitură
Ş-izvorăsc numa nepace ş-ură!

Cine toate relele nu ştie,
În care pe cetăţeni implântă
Neodihnita democraţie?
Unul cu alt luptă, să frământă,
Unul pe-altul surpă, micşorează,
Cetăţan pe cetăţan s-armează.
Rogu-vă, norodul ce-înţălege
Pentru cârmuirea vreunui stat?
El pururе pe-acela ş-alege,
Au dictator sau consul în sănat,
Care-i dă, l-măguleşte, -i să-îmbie.
Măcar să n-aibă-altă vrednicie.
Aşa la dregătorii primare
Vin întriganţi ş-amegèi neharnici,
Trùfaşi bogătari cu punga mare
Şi minte mică, pentru că-s darnici;
Iar' a celor buni şi cu vărtute
Vrednicii rămân necunoscute.
Iar' când unul s-ajungă odată
Bun, drept, înţălept să poruncească
Şi va sâli gloata desfrânată
Ca prestrâns legile să păzască,
Atunci gloata nu ştie măsură.
Ci defaimă toată legătură.
Pentru că-învăţată-în volnicie
Nu sufere nice-o contenire,
Iară de-altă parte, bine ştie
Că-a sa este toată stăpânire;
Deci leapădă, calcă şi cele
Mai drepte şi mai bune tocmele,
Iar' pe cel bun, care vru s-o facă
Ascultătoare, -îl mână-în urgie
Prin o mişea lepădată-ostracă.
Aristíd de pildă să vă fie,
Cel mai bun şi mai drept în Atina,
Cui dreptatea i-au fost toată vina.
Deci, care poporului în mână
Lasă cârma şi puterea-întie,

Acel unirea deobşte dejghină,
Pierde ţara, după-a mea părere!…
Dă sabia-în mână la turbat
Şi cuţit pruncului neînţărcat.
În scurt, la macar ce rep úblică
Tu n-afli linişte-adevărată,
Toate să strămută, să-înduplecă,
Nu e lege statornică, -aşezată;
Nici poate fi, că porunci-s multe
Şi puţini care vor să le-asculte.
Republica-i ţarină pustie:
Care cum vine roada-i culege,
Cel puternic răpeşte-în tărie,
Că nu-l conteneşte nicio lege;
Aşa venitul de obşte piere
Între mai multe răpace ghierre.
Oameni-s aşa făcuţi din fire
Ca-între cei asemene cu sine
Să poftească-a fi cu deosăbire;
Fieşcare el mai bun să ţine
Decât pe ceialalţi; de acie
Tot însul trage pe-întieţie.
Pentr-acea-în republice să scoală
Unul pe-altul pentru-întieţime
Şi pururе vrajbă cu răscoală
Turburează pe biata mulţime.
Asta-i izvodul a neîncetate
Rele, -în democrateca cetate.
Iar’ unde s-au hotărât odată
Ca sângur unul să stăpânească,
Toată-acest feliu de pricire-înceată,
Toata vrajbelor să stânge iască,
Căci niciunul pre monarhul ţâne
În cevaş’ asemene cu sine,
Ci caută la dâns întru nălţie,
Ca la un Dumnezieu pământesc,
Nici poftеşte-asemene să-i fie.
Deci, mai mult ca să nu mă lăţesc,

Încheiu cuvântul şi vă zic iară:
Monarhia-i cea mai bună-în ţară.
De-aristocraţie n-am ce zice,
Că ştiu cum că nime dintru voi
În adins va voi să rădice
O stăpânie de trei sau de doi,
Sau doară şi mai de mulţi împreună,
Căci ar fi pofta cea mai nebună.
Acel pe care-ursita neblândă
L-au predeştinat ca să slujască,
Au n-are el mai multă dobândă
Când unui a şerbi să voiască
Decât la mai mulţi? Pentru ce dară
Să voim noi mai mulţi domni în ţară?
Precum n-au fost niciodinioara
Mulţimea bună sfătuitoare,
Aşa ş-aristocraţia, doară
Încă şi mai păgubitoare
Totdeuna fu pentru cetate
Ş-întru societăţile toate.
Care-au cetit istoria vechie
De la-început, din epoca-întie,
Sau de la cea mai dintii părechie,
Când încă nu era vreo domnie,
Va băga de samă că-într-întii
Era numa părinţii şi fii.
Adecă stăpânia firească
Care-au părinţii-asupra fiilor.
Astă-oblăduire părintească
Nu era pusă de niciun sobor,
Ci cădea fără de-împrotivie
Pre cel mai bătrân din familie.
Atuncia, prin legături de sânge
Şi prin de-aproape frăţietate
Era supuşi fără de-a să plânge
Oamenii, supt astă-autoritate,
Unei, ceii mai bătrâne feţe,
Şi să chivernisea cu bineţe.

Iar’ după ce foarte să mulţiră,
La familiile deosăbite
Legături de sânge să răciră,
Frăţietăţi fură răslăţite,
Apoi fără-enèrghie rămasă
Ş-această stăpânie de casă.
Pentru că dreptul celui mai tare
Începu cu dârza volnicie
A face-un feliu de domnie care
Să chiamă-anárhia, pe grecie:
O idră cu capete mai multe
Ce niciunul de-altul vra s-asculte.
Această namilă sângeroasă
Lung răzvrăti neamul omenesc,
Păn’ prin o tâmplare norocoasă,
Prin un sfat de obşte bărbătesc,
Pământenii de vrajbe-obosiţi
De-a-şi face pravile fură sâliţi.
Cei de-o limbă şi de-un soiu de-acia
S-uniră-într-o de obşte cetate;
Însă ne vrând să dea stăpânia
La nime-în mână, prin aşezate
Drepturi fireşti, pentru toţi făcură
Deobşte domnia, cu legătură.
Prin uşoare legi democrátice,
Cu drept asemene de persoane,
Ei de sine, după pragmatece
Depreună-aşezate canoane,
Să chivernisea când rău, când bine
Şi s-apăra de neamuri străine.
Dar’ fiindcă-aceste legi făcute
În pripă de sloboda mulţime,
N-au putut s-aibă-atâta vărtute,
Ca să nu le poată frânge nime,
Cei mai tari şi cu multă-îndrăzneală
Rupsără-în urmă ş-astă tocmeală.
Anahárs bine-au zis odinioară
Că cest feliu de legi au sămănare

Cu cea pre sumţirică păioară
A păinginului, întru care
Să-încurcă musca slabă şi mică,
Iar’ cea mare şi tare o strică.
Aşa-în democráţie cei tari
Frâng legile fără nice-o frică
Şi din zi-în zi făcându-să mai mari
Peste toţi ceialalţi să rădică,
Iar’ între sine făr’ contenire
Să luptă pentru protimisire.
De-aci războaiele cetăţene
Să-încep, vrajba din nontru s-aţiţă,
Dejghinări şi vânzării viclene
Iar’ năcăjesc omenească viţă,
Pentru mândria duor sau a trii
Carii vor să fie cei dintii.
După lungi războaie, multă ceartă,
Căpetenile părţilor iară
Să-împacă-între sine şi să iartă,
Dar’ cine rămâne de măscară?
Norodul! prin a cărui sâlinţă
Ei ajunsără la cea putinţă!…
Aceşti înalţi preste popor,
Apoi fac o legătură noao
Şi să pun stăpâni a tuturor;
Lăpădând făţarnica măntao
Fac pe ceialalţi să le slujească
Supt domnie-aristocraticească.
Dar fiindcă-între cei mari sumeţi
Aristocraţi, lacomi spre domnie,
Preteşugul e plin de scăieţi
Şi tot însul va ca-întii să fie,
Nu poate-între dânşii să domnească
Lung pacea şi priinţa frăţească;
Acuş’ unul pe-altul iar’ să scoală,
Cel mai iscusit şi care ştie
A să cumpăta pe toţi înşală,
Un pe altul scoate din domnie

Şi măgulind mulţimea vârtos,
În urmă-o pleacă spre-al său folos.
Mulţimea, de mult acu-învăţată
A sluji, de samă nu bagă,
Numa s-aibă-odihnă şi bucată;
Nici caută cine mânile-i leagă,
Ci de voia sa cu bucurie
Zideşte tronul de monarhie.
Unui domnitoriu s-aruncă-în braţă,
Toată lui îş încrede puterea,
Iar' el zidindu-şi nalte palaţă
Şi grijind pentru lungă ţinerea
Aceştii domnii, în toate zile
Se fereşte-a face rău şi sâle,
Ci, ca ş-unul de obşte părinte
Pre supuşi apără, mângăieşte,
Legi drepte-întemeiază şi sfinte,
Averea tuturor ocroteşte
Socotind toată-a sa fericire
Întru-a supuşilor săi iubire.
Aşa, pururе să părândară
Stăpâniile una după-altă
Mergând din spiţă-în spiţă pe scară,
Păn' ajunsără la spiţa naltă
Pe care chemăm noi monarhie,
Adecă-a unui sângur domnie.
Prin aceasta, liniştea dorită
Iară să-întoarsă-în soţietate
Şi vrajba fu detot izgonită.
Oamenii văzură că din toate
Acest feliu de domnire-e mai bună
Şi vecinică-i dederă cunună".
Aici lunga sa fărşind urare
Baroreu, adâncă-urmă tăcere
În toată cinstita adunare,
Şi păru că toţi avea plăcere
S-aleagă-un monarh. Văzând că nime
Nu să scoală-a zice din mulţime,

Slobozan atuncia de-altă parte,
Cu dovezi şi voroavă-înviuţită
Vru s-arete din minte şi carte
Că nu-i domnie mai fericită
Decât o republecă-aşezată.
Iacătă-vă zicerea lui toată:
„Deacă-ar fi cu putinţă să fie
Un om preste toţi mai înţălept,
Neviclean şi făr' de făţărie,
Cel mai bun la suflet şi mai drept,
Şi-acest om cu noi lăcuitoriu
Ca să fie şi nemuritoriu,
Acel om cu-un suflet aşa mare
Şi proprietăţi neasămănate
Să să facă-apoi, prin o tâmplare,
Monárh absolut într-o cetate,
Sângur lui şi eu doar' m-aş supune
Din pricinile care voi spune.
Întii, că-aş fi-încredinţat nainte
Cum că e cel mai bun om dintru toţi
Şi va stăpâni ca ş-un părinte,
Pe mine şi pe-a miei târzii nepoţi,
Apoi, fiind el nemuritoriu,
Nu mă-aş, teme de-a lui următoriu.
Atunci numa şi eu m-aş plecare
La monarhia cea lăudată;
Însă numa la ceastă tâmplare
Care ştiu că nu va fi niceodată,
Căci oameni aleşi fără prihană
Nu s-află ca marfa la dugheană,
Ci sunt şi mai rari decât demánţii!
Nice să cunosc pe din afară,
De pe porturi, precum eleganţii…
Ci prin ispitire lungă. Dară,
Şi după ce să cunosc odată,
Altă-împrotivire li să-arată,
Adecă că nu-s nemuritori
(Căci pământenii nu pot să fie).

Pentr-aceasta-îmi par visuitori
Care zic cum că supt monarhie
Ar fi traiul cel mai bun şi lin
Ş-ar fi domnia cea mai de plin.
Să punem că doar' vom alege
Pe cel mai vrednic dintru noi toţi,
Sângur să aibă trebile-a ne drege;
Dar' cum vor fi-a lui fii şi nepoţi?
Oare fi-vor ca ş-a lor părinte
Aşa buni, drepţi, aşa cu minte?
Ispitirea fost-au totdeuna
Prebună la om sfătuitoare,
Ispitirea dară să ne spună
Monarhia ce feliu de-urmări are.
Istoria vremilor trecute
Va putea-într-aceasta să ne-ajute.
Care ne-învaţă fără sminteală
Cum că, de-au şi fost odinioară
Un domn cu dreaptă socoteală
Bun, întreg şi cu vărtute rară,
Totuş' sau pre rar sau niceodată
Fiiul au fost precum al său tată.
Cum dară pentru' unul să fie
Cât de-ales, noi să supunem toată
Moştenirea noastră supt robie?
Şi cine e care să ne poată
Chizăşi cum că-urmaşii lui toţi
Vor fi ca dânsul buni patrioţi?
Unul numa, din toată sămânţa
A lui, să punem că va fi rău,
Metahirisind a sa putinţă
Volniceşte, după chieful său;
Atunci toată-a noastră viitoare
Viţă, iacătă-o lui şerbitoare.
El având toată puterea-în mână,
De-ar şi fi strâns măcar cu ce lege,
Cu nice-o lege mai mult să-înfrână,
Cu nice-o socotinţă să drege,

Ci calcă toate, ba-încă şi cele
A cetăţii mai sfinte tocmele.
Cine poate apoi cum să cuvine
Să vă-înşire cumpleţii şi rele,
Nedreptăţi şi de cruzime pline
Tâmplări, osăbitele-asuprele
Care-apasă atunci pe norodul mişel,
Din pricina-unui monarh ca-acel?
Dar să punem că toţi ar fi buni
Urmaşii tronului monarhicesc,
Căci a fi răi n-au drepte pricini,
Când să-ascultă de-ai săi, să cinstesc,
Totuş', zic eu, cât e despre mine,
Monarhii nu-mi plac ş-aduc pricine.
Un om sângur întru monarhie,
De-ar avea şi capul cel mai mare,
De-ar pune sâlinţă câtă ştie,
Totuş' nu poate el cercetare,
Cunoaşte, hotărî sângur toate
Trebile ce să tâmplă-în cetate.
Trebuie dar' să-ş aleagă-ajutoriu,
Adecă sfetnici lui încrezuţi,
Ca să meargă trebile cu sporiu;
Acest feliu de oameni sunt ştiuţi
Pe la noi, supt nume de viziri,
De miniştri, de lorzi şi pairi…
Monarhul, sau neajuns doară la minte,
Sau trândav, nebăgătoriu de samă,
Părăsând datoriile sfinte
Acestor să-încrede fără teamă,
Şi fiindu-i aşa cu-îndemână,
Cârma-împărăţii le dă-în mână.
Spre-aceasta monarhul totdeauna
Alege pre cei ce-s mai de-aproape,
Ce pe lângă tronul său s-adună,
Aibă ei direpte sau doară schioape
Socoteli. Iar' acei mai cu samă
Curteni sau ciocoi de curţi să cheamă.

Soiu de oameni vicleni, fără lege,
Învârtiţi, şereţi şi plini de-intrige,
Cari aşa ştiu întinde-a sa mreje,
Cât monarhul fără nice-o grije
În urmă să-încurcă cu deadins
Şi să trezeşte de laţuri prins.
Iar' dânşii deacă-l apucă-o dată,
Vai atunci de norodul supus!
Atunci Direptul nu să mai caută,
Strâmbătatea-îş' pune tronul sus;
Robia lanţurile-ş găteşte,
Tirănia toate-oblăduieşte.
Eu nu vă grăiesc din teorie,
Ci din prácteca de toate zile.
Căutaţi la fieşcare-împărăţie,
Câte strâmbătăţi şi câte sâle
Să tâmplă bieţilor cetăţeni
Prin acest feliu de ciocoi curteni!…
Deci, măcar adevărat să fie,
După teoria cea mai chiară,
Cum că lăudata monarhie
Este-un chip de stăpânie rară,
Carea bine-în sine socotită
E dintru toate mai săvârşită,
Totuş', după practeca ştiută,
Din monarhia cea mai deplină
Despoţia-în urmă fu născută,
Cum naşte din grâul bun neghină;
Nici să poate-împedecare pune
Aceştii fireşti stricăciune.
Un oblăduitoriu în cetate
Este-un verme pus la rădăcine
A unui copaciu cu desfătate
Ramuri, a cărui groasă trupină
Nici vânturi, nici fortuni ia în samă,
Nici însuş' de fulger să dăramă.
Totuş' acel mititel cărete
Pe-încet, dedesupt, începe-a roade

Mădùha-împrejur şi pe-îndelete,
Păn ce copaciul seacă şi cade.
Iar’ a putrezirii lui pricină
Fu cel vierme de la rădăcină.
Nici poate cineva doar’ să zică
Cum că să pot face-în monarhie
Şi pentru monarh legi ce în frică
Oarecum de-a purure să-l ţie,
Ca să nu iasă din cale-afară,
Ci după legi să domnească-în ţară.
Căci dovedit lucru este cum că
A pune legi ş-a n-avea tărie
De-a sâlirea spre-a legii poruncă
Pe cei supuşi, este mişelie!…
Cum dar a sili voi veţi putea
Pe monarhul, când el să nu vrea?
El are toată putinţa-în mâna
Ce de către obşte i s-au dat;
Puneţi că calcă legea ş-o-îngână!…
Nici va să ţie pe ce-au jurat!
În ce chip îl veţi face să ţie
Legea, să-ş’ plinească datorie?
Stăpânia-în mâna celui rău
Arma-i în mâna celui turbat.
Deci, după direpţ cugetul mieu,
Nici princip, nici craiu, nici împărat
Vă sfătuiesc, dar’ nice sultan,
Cu mult mai puţin vodă şi ban,
Ci-o republecă bine-aşezată,
Pe temeiuri fireşti, neclătite,
După-o socotinţă lămurată
Şi lungi filosoficeşti ispite,
Că sângur ast feliu de stăpânie
Este bună pentru ţigănie.
Ş-adevărat! ori că nu-i viaţă
Fericită, -ori numa-în republecă;
Aceasta sperienţa ne-învaţă,
Dar’ nice toate mă înduplecă

Ce-adusă Baroreu pentru monarhie,
Măcar adevărată să fie.
În republecă-omul să rădică
La vrednicia sa cea deplină,
Fie de viţă mare sau mică,
Aibă-avuţie multă sau puţină,
Totuş’ asemene drepturi are
Cu cela care este mai mare.
Lui e patria ca dulce mamă,
Iar’ el patrii ca ş-un băiat;
Şi nu-în zădar fiiul ei să cheamă,
Căci îi dă hrană, viaţă, stat,
Om slobod îl face şi viteaz,
Ba-l mângăe-în vreme de năcaz.
De-ar fi monarhia cât de bună,
Cu vreme să mută-în despoţie
Care-apoi pe tirani încununǎ;
Aceşti duc pe norod la şerbie,
Apasă-în ţărână ş-ovilesc
De-a-pururе neamul omenesc.
În răpublecă-s toţi cetăţenii
Fraţi şi fii a unii maice bune,
Ei sunt a ţării deobşte moştenii,
Legea pre toţi asemene-i pune,
Şi, de-are carevaş’ osăbire,
E sângur cel cu-îmbunătăţire.
Care-i mai vrednic dregătoreşte,
Ales fiind cu deobşte voinţă,
Însă nu dă porunci volniceşte,
După-a sa părere şi putinţă,
Ci fieştecare dregătoriu
E numa de legi-împlinitoriu.
Dară-în monarhia lăudată
Toate-s de-împrotivă şi pe dos,
Cetăţenii acolo-s toţi o gloată,
Un norod giosit şi ticălos
Ce-i hotărât numa să şerbeze.
Pre dregătorii săi să-îmbuibeze.

Monarhul acolo stă deoparte,
Pre care nice-o pravilă strânge,
De-alta stă norodul, a cui soarte
E voia domnului său a nu frânge,
A urma de amărunt ş-orbeşte
Toate ce monarhul porunceşte.
Toţi îs slujitori a-unui stăpân,
Acela-i domnul lor ş-autocrat,
Toate ce ei au, mult sau puţin,
Spre visterie s-au numărat,
Căci monarhul averile toate
Ca moştenirea sa le socoate.
Din milostivirea sa prenaltă
Biruri aruncă pe ţară grele;
O poruncă merge după-alaltă
Pentru-angării, dabile, -împlinele,
Dar' nice-una merge s-ispitească
Ce-ar avea şi ţara să poftească.
N-are el destul nice-o dinioară,
Ci-avuţii peste-avuţii adună
Cu feliu de feliu de chipuri cu-ocară,
Nimica lui aşa dulce nu sună
Ca banul, căci cu aceasta leagă
El cătră sine pe ţara-întreagă.
Celor ce slujesc lui cu credinţă,
Împarte privileghii şi-i scoate
Cu toată viitoarea sămânţă
Dintru mijlocul de obştii gloate
Dându-le boierii de moşie,
Făcându-i nobli prin o hârtie.
Toţi aceşti apoi, prin o schimbare
Minunată, firea-întie-ş' mută
Şi cu gloata proastă, mestecare
Sau de obşte petrecere-împrumută
N-au mai mult, ci toţi nemeşi să cheamă,
Care nici dare plătesc, nici vamă.
Vezi ce face-o sângură hârtie,
Cum cilibeşte într-o clipită

Toată viitoarea săminţie!…
De-ar fi tocma şi cea mai urâtă;
Care-apoi pe noi, pe cei mai mici,
Ne cheamă ţărani, proşti şi mojici!
În monarhie nu e cea sâmţire
Noablă, de suflet înălţătoare
Ce să cheamă-a patrii iubire,
Nici alte vărtuţi strălucitoare
Ce-în răpublece de-atâte ori
Minună pre nepoţii viitori.
În monarhie şi cel mai bun
Egoìst a să face-e silit,
Pentru că la o samă să pun
Cu cel rău şi cel mai urgisit,
Ş-acela să caută şi să-ascultă
Care-are bogătate mai multă.
Vându-să dregătorii alese
Pe bani ş-într-alte chipuri giosite;
De-ai avea tu vrednicii ca şese,
Nu vei dobândi slujbe cinstite
Făr argint sau făr’ ciocotniţire
Sau alt feliu de-ovilită giosire.
Ca să v-o spun şi mai chiar în urmă,
Împărăţia monarhicească
Să poate-asămănarea cu-o turmă
De oi care-într-un imaş să pască,
Iar’ monarhul ca un păcurariu
Ce şede-a’ umbră supt un stăjariu.
Lupi-s nepretenii din afară,
Câni-s ostaşii cei păzitori,
Staurul e oraş, imaşu-i ţară,
Stâna-i visteria cu comori,
Strunga-i plata birului domnesc
Ş-altor dări, după cum să numesc.
Păcurariul mulge oile sale
În toate zile, şi cea mai bună
Hrană-a mieilor ia, fără cale;
Apoi de cătră maice-i dezună,

Ba-i vinde-în târg, la măcelărie,
Iar pe cei ce rămân, junghie şie.
Cât apucă ele cevaş lână,
Îndată le tunde păn’ la piele
Necăutând de bălaie, săină,
Zicând că le curăţă de rele,
De căpuşi, cârcei, şi ca la soare
Păscând să le fie mai răcoare.
Ş-atâte mii de mii de-oi să tund,
Să mulg, să junghie pentru o stână;
Pentru-un păcurariu lacom, flămând;
Deci pe care-îngreunează lână
Aleagă-şi un păcurariu păstoriu,
Eu nu!… Mai bucuros voiu să moriu!“
Şi cu-acestea fârşi el voroava,
După care Janalău a zice
Să găta, Janalău din Roşava.
Dar’, când era glasul să răspice,
Toţi băgară de samă că-i sară
Hotărând să zică de-altă oară.
FÂRŞIT

Cântecul a XI
ARGUMENTUL
Janalău pe toţi cu mintea-împacă
Ş-în urmă după-a lui socoteală
Cinstitul sobor cu tot să pleacă,
Când Cucavel cu gloata să scoală
Şi năvălind pe sobor în pripă,
Mână pe delegaţi în răsipă.
Doamne la ce-mi dăduşi minte bună
Ş-inimă de milă sâmţitoare,
Deacă nu mi-ai dat cu ceste-împreună
Şi putere-în mâni izbânditoare,
Să pedepsesc pe toţi cei ce-înşală
Ş-asupresc oamenii fără sfială!…
Când văd omenirea ticăloasă,

Cu totul oarbă şi-întunecată,
După mii şi mii de-ani abia scoasă
Din pruncie, în vrăji afundată,
Plâng cu lacreme necontenite,
Cum plângeai oarecând, Eraclite!
Când omul pe om strică ş-ucide
Făr' nice-un folos sau trebuinţă,
Ba muncindu-l încă-în faţă-i râde,
Când însuş' huleşte-a sa fiinţă,
Ce nu fac celelalte jivine,
A fire-om atuncea mi-e ruşine!
Săracă omenire-obidată!
Nu-ţi ajunge că vreme puţină
De-a vieţui în lume ţ-e dată,
Ş-acuş' iară te-întorci în ţărână,
Nu-ţi ajung destul să pătimeşti
Slăbiciunile tale fireşti?
Dar' tu ţi-otrăveşti încă ş-acele
Puţine zile ce din viaţă
Îţi rămân fericite ş-a tele,
Dându-te patimilor în braţă,
Care nu-ţi aduc bine ş-odihnă,
Ci tot rău, năcazuri şi netâhnă.
Muritoriul pentru bogătate
Pluteşte pre mări primejdioase,
Mărgele şi pietrii nestămate
Căutând, sau de mari elefanţi oase:
După-atâta-în urmă sbuciumare,
Cade hrană peştilor de mare!
Apucându-l poftă de domnie,
Să luptă-în gânduri zioa şi noapte,
Dar' fiindcă sau n-are tărie,
Sau proiecturile nu i-s coapte,
Cu capu-în urmă vina-ş' plăteşte,
Viţa toată-i piere mişeleşte.
Iar' care-ajunge la-întieţime,
Despòt şi tiran fără milă
Să face-asuprind biata mulţime.

Atunci lege-i putinţa cu sâlă,
Voia lui e poftă desfrânată,
Iar’ porunca crudă, neîndurată.
Puind el tot dreptul în putere,
Face pe cel mai slab să-i slujască
Despoindu-l cu sâla de-avere,
Apoi cu îndrăzneală tâlhărească
Robeşte ţări, arde oraşe, sate,
Şi pe unde merge strică toate.
Fii de la părinţi ia-în tărie,
Armându-i asupra lor ş-a toată
Patria, din deşartă mândrie,
Cu oaste la război învăţată,
Face-asupra tuturor năvală;
De sânge-omenesc nu să mai spală.
Un tinăr Machidonean să scoală
Şi júnghie-o jumătate de lume.
Pentru ce? Pentru deşartă fală
Vrând a dobândi slavă şi nume!…
Pentru triumf a Romii cetate
Junghie ceaialaltă jumătate;
Un Cinghişhán, un Tamerlán face
Tot aceaiaş, din altă pricină,
Adecă sânge-a vărsa le place
De-alt neam, ce-altor dumneziei să-închină!…
Iar’ spaniolii pentru bolovani
Cu aur, taie pe mexicani.
Un arap cu sabia-într-o mână
Cu Alcoránul în ceaialaltă,
Taie pe toţi ş-apasă-în ţărână
Ce nu cinstesc luna-îngiumătată
Nu-i primesc visurile şi care
Nu-şi taie împrejur mădulare!…
Şi cestor slăviţi tâlhari putinţă
Tu le dăduşi, oame ticăloase!
Tu le-împrumutaşi ajutorinţă
Spre fapturi atâta nemiloase,
Spre-a fraţilor tăi crudă junghiare!

Dar încă-aceasta puţinu-ţi pare.
Ci ca să-ţi covârşeşti răutate,
Scorneşti noao legi, faci dumnezei
Împrotiva ceii-adevărate
Dumnezeiri! Pui noi arhierei,
Noao beserici şi-închinăciuni,
Toate-a dreptii minţi îngânăciuni.
Înveţi dogme, care nice-o minte
Le cuprinde, -obiceaiuri afară
De fire şi crezământuri sfinte,
Însă nice-o ştiinţă-adevară,
Nice-o precepere şi sâmţire
Potrivită cu omeneasca fire.
Tu-înveţi pe om ca el să nu vază
Când vede, să nu ştie când ştie,
Iar' cându-i de-a crede, să nu crează,
Zâcându-i că mintea-i nebunie,
Sâmţirea-i patimă ruşinată,
Firea-i totdeuna necurată.
Iar' când apoi, în tovărăşie,
Un de-aceşti a descuvânta-începe,
Vai de cel care vede şi ştie,
Vai de care zice că precepe,
De trei ori vai de cei ce grăiesc
Că mintea-i dar dumnezeiesc.
Căci numa muftea din Coran vede,
Precepe şi ştie!... Celorlalţi
Numa cât li să cuvine-a crede!...
Aceştea sunt oamenii cei nalţi
Ce roagă pre Dumnezeu întrună
Ca să ierte gloata cea nebună.
Temându-să ca nu cumva-odată
Să li să vedească-înşălăciune,
Izgonesc întii mintea curată
Şi pre toţi care să ţin de minte,
Ba cu sabie şi foc aleargă,
Besericele ei să le spargă.
Dar' iacă vin ş-alţii de-împrotivă,

Cu altă credinţă ş-altă lege,
Carea-i mai slută şi mai ponivă,
Dar’ fiindcă nime n-o-înţălege,
Pentr-acea dobândeşte priinţă
Şi-i zic adevărată credinţă.
Încă-apoi lege din lege naşte,
Credinţă din credinţă purcede,
Păn-în urmă nu să mai cunoaşte
Ce-i de-a ţinea şi ce-i de-a mai crede.
Pártnicii să hulesc, să defaimă,
Să luptă, să gonesc şi să sfarmă.
Jidovul pe toţi goi-urgiseşte
Şi, de-ar putea i-ar strânge cu totul,
Ca pe filisteni, că socoteşte
Că aşa-i porunci Savaótul!…
Pe musulmani Coranul învaţă
A lipsi pe *ghiauri* de viaţă.
Creştinul pe necredincioşi încă
Ardea, cum incviziţia sfântă
Îi arde-acum. Toţi vor ca să vincă
Ducând pe cei ce nu cred, la ţântă,
Nu cu dovezi încredinţătoare,
Ci cu măciuca şi cu topoare.
Toţi aceşte să mustră-între sine
A cui lege este-adevărată;
Fieşcare zice că-a sa vine
Însuş’ de la Dumnezeu curată!
Toţi cu tine, prea sfântă fiinţă!…
Vor să-şi îndrepteze-a lor credinţă!…
Într-aceasta ierofanţii strigă:
„Daţi lui Dumnezeu ce-aveţi, din toate;
Plăcută jârtfă să i să facă
Pururе pentru-a voastre păcate“.
Ceia dau, ceştea iau, blagoslovesc
Şi la toţi raiul făgăduiesc.
Aşa, ce-au rămas de răpitoare
Mânile autocráţilor, apucă
Ierofantul, iar’ voi cu pungi uşoare

Rămâneţi, ca ş-o deşartă nucă,
O, buni credincioşi, mângăitoriu
De toate, -având raiul viitoriu.
Cu adevărat bună răsplată!
Că cine nu ş-ar da toată-avere
Pentru cea grădină desfătată?
De-ar fi cu putinţă a o cere
Ş-a o dobândi cu bani sau doară
Cu mai scumpe decât bani odoară!…
Însă-ajungă-atâtă, pentru că toate
Tainele-a spune nu să cuvine,
Tocma să fie ş-adevărate,
Când oamenii nu primesc de bine!…
Drept aceasta, musă, lasă-aceste
Şi spune-a ţiganilor poveste.
Cum a doao zi, la răsărite,
S-iviră-a soarelui călăuze,
Albele zori în haine-aurite,
Lin zâmbind cu rumeoare buze,
Îndată deputáţia toată
Fu la marele sfat adunată.
Toţi aştepta cu nesuferinţă
După-a lui Janalău socoteală,
Căci Slobozan cânta biruinţă,
Când bunul Janalău să scoală
Şi stând adunării denainte
Cu ceste-începe-a ura cuvinte:
„Măcar că eu, bărbaţi aleşi! doară
Nu sunt harnic a mă băga-în price
Cu cei ce-înainte cuvântară,
Totuş’, fiind că suntem aice
Adunaţi pentru deobştele bine,
A spune ce socotesc să cuvine.
Spre-aceasta, datorie-îndoită
Mă leagă: -una, căci însăş’ din fire
Suntem ţinuţi cu neviclenită
Inimă să dăm noi sfătuire
Fieşcui şi, după cunoştinţă,

Să grăim totdeuna-adeverinţă,
Iar’ alta, că cei ce m-au trimis
La cest sobor şi sfat depreună,
Chiar m-au îndatorit şi mi-au zis
Să dau sfat după ştiinţă bună,
Spre binele deobşte-a tuturor,
Iar’ nu după pofta-unór şi-altor.
Deci dară vrând eu să vă arăt
Socotinţa mea chiar curată,
Zic întii cum că nu mă-încumet
Nici să laud, nici să defaim îndată
Şi cu rupta nice-o stăpânie,
Ori cu ce feliu de nume să fie.
Ori unul pe norod să stăpânească,
Ori câţva, ori cu toţi pre sine,
Cumpenind cu filosoficească
Minte tot lucru cum să cuvine,
Ne vom dovedi că fieşcare
Chip dintr-este folosul său are.
Şi de la-împrejurări fieşcare
Poate să capete schimosală,
Apucând lăturişă cărare
De la scoposul şi-întia tocmeală;
Deci nu să poate zice nici unã,
Din sine sângur, nici rea, nici bună,
Precum nici poate să să zică
Că din firea sa-i rea unã ş-alta,
Căci o pricină pe toate strică
Şi pe toate direge-o unealtă,
Adecă-obiceaiurile bune
Sau rele, direg pe-alte, strică pe-une.
Un popor blând, spre-îmbunătăţite
Năravuri învăţat din pruncie,
Măcar supt ce legi învolnicite,
Măcar supt ce slobodă domnie,
Totdeuna va fi bun şi drept,
Tocma să n-aibă rând înţălept.
Iară mulţimea-întru rău dedată,

De-ar avea măcar ce lege sfântă,
Prin sângură lege niceodată
Nu să va-îndrepta. Deci nice-o smântă
Să vede-a zăcea-în forma de-afară
A vreunii stăpâniri de ţară.
Cu-un cuvânt, eu socotesc că toate
Formele de domnii cunoscute,
Pot fi bune şi neasămănate
Într-un popor bun şi cu vărtute:
Şi iarăş' pot fi nesăvârşite
La noroadele nenărăvite.
Dintru cele zise acum urmează
Cum că-a unui dătătoriu de lege
Mai întia sâlinţă şi pază
Este-obiceaiurile-a direge
Ş-a plăzmui cetăţeni întregi,
Decât a da multe mândre legi.
Acest temeiu puind el poate
S-aşeze-ori ce chip de stăpânire,
Şi care din toate lui îi place,
Numa s-aibă totdeuna privire
La împrejurări, la loc şi la climă,
La firea poporului şi la shimă.
Aceste eu vă zic nainte,
Ca-întru-alegerea de stăpânire,
Cumva doar' să nu vă desmânte
Sau să vă-adămăneascâ-o numire
A unii sau altii forme care
Ar plăcea la partea cea mai mare.
Deci eu nu voi lăuda niciuna,
Nici voi defăima pe oarecare,
Ci mă voi sili s-arăt buna
Şi reaua parte sau lipsa ce-are
Fieşcare stăpânie-în sine,
Ca să puteţi alege mai bine.
Deacă vom lua la socoteală
Cum că toţi oamenii de la fire
Să nasc într-un chip, prin o tocmeală,

Nice s-află-între dânşii-osăbire,
Vom afla că-asemenea dreptate
Trebue s-aibă toţi în cetate.
Nici poate unul ş-altul zice
Cătră cei deopotrivă şie:
„Eu-s mai mare din toţi aice!”
Căci împrotivă-i să scoală-o mie
Şi-i arată, prin dovadă tare,
Că el ca ş-alţii numai un cap are.
Drept ce dar unul să ne stăpânească,
Sau doi, sau câţva? Din ce pricìnă?
Tocma s-aibă ei minte-îngerească
Şi cu toată-înţălepciunea plină!
Eu, de voie bună, nu mi-oi pune
Jugul în grumazi, vă spun ş-oi spune!
Cel mai înţălept încă rămâne
În urmă-om pătimaş ca şi noi:
Şi deacă-i vom da bici să ne mâne
Încătro va vrea, ca pe neşte boi,
Mai pe-urmă el a mâna să-învaţă
Şi-uită de-a trăgătorilor greaţă.
După-a sa slobodă volnicie
Încarcă carul preste măsură,
Mână boii pe deal, pe câmpie,
Şi-i sâleşte la greauă trăsură
Peste râpe, ţipişuri şi coaste,
Pănă când îi duce la prăpaste.
Drept aceasta, ori sângura lege,
Ori nime-altul să ne stăpânească.
Căpetenia cetăţii-întrege
Legea să fie!… să ne domnească!…
Asta să ne fie fundământ
La cest a nostru aşezământ.
Întii dară legi bune şi drepte
S-izvodim în ţigănesca ţară,
Feţe apoi s-alegem înţălepte,
Cunoscuţi despre vărtute rară,
Ce cu purtare-întreagă, vitează,

Să privească spre-a legilor pază.
Însă ca nice-o dregătorie
Să fie pururе trăitoare,
Că-aceasta-i un feliu de despoţie,
Şi persoanele poruncitoare,
Prin lungă vreme, să-învolnicesc,
Legile frâng sau le schimosesc;
De unde-apoi drum larg să deschide
La mult amarnica despoţie,
Dregătorii să mută-în omide
Care rod cu multă lăcomie
Frunza pomului cetăţenesc,
Ba păn' la rădăcină-l mistuiesc.
Iar' când după supusul temeiu
Organisìtă va fi cetatea,
Atuncea de la cel mai înteiu
Până la cel mai mic, autoritatea
Privată ca şi nimic rămâne
Şi este numai de-azi până mâne.
Căci prin alegerea deobşte să fac
Toţi dregătorii şi păn' la vreme
Hotărâtă, -apoi iară să desfac
Prin sfatul deobşte, nici-este-a să teme
Ca-în acel scurt soroc să să strice
Şi preste-alţii ei să să rădice.
Pricina este că ştiu ei bine
Cum că trecând vremea hotărâtă
De un an, doi sau trii, iară vine
Deobşte-alegerea, ş-într-o clipită
Să prefac din poruncitori
Însâşi apoi în ascultători.
Deci vă sfătuiesc ca stăpânia
Ce-aveţi să-aşezaţi, ca dintru toate
Să puneţi în frunte monarhia,
Însă-în hotară foarte strâmtate
Şi numa la vreme de trebuinţă,
Când să nu fie-altă mântuinţă.
Adecă la vreo răscoală-în ţară,

Unde trebuieşte-ajutoriu iute,
Sau vreo grea năvală din afară,
Unde sfat cu rândueli tăcute
Şi grabnice la lucrarea-a pune
Cere-a statului înţălepciune.
Întru-alte, după legi aşezate
Norodul are să stăpânească
Prin persoane-alese, delegate,
Care n-au alta numa să păzască
Ca legile-odată hotărâte,
Cu de-amărunt să fie păzite“.
Aceste şi mai multe-învăţatul
Janalău atuncia grăia, dară
În ce-au stătut mai încolo sfatul
Lui, care ţinu-într-o zi de vară
Întreagă (precum cronica zice),
Eu nu pot să vi-l spun aice,
Că vă-ar scăpa doară şi răbdarea
Ascultând o materie seacă
Ca-aceasta, iar’ atunci adunarea
Ţigănească nu putea să treacă
Cu vederea cea voroavă lungă,
Voind la scoposul său s-ajungă.
Drept acea pe scurt nescare-oi spune
Lucruri minunate ce mai zise
Janalău atunci (de nu-s minciune!),
Însă nu cred, căci le găsii scrise
În cea hârţoagă sus pomenită,
De Janalău însul iscălită.
Într-alte ce sfătuiea cu multe
Dovezi el, era cea mai de frunte
Ca de lege tot omul s-asculte,
Şi, de-ar fi porunci cât de mărunte,
Călcarea lor să să pedepsască
Greu, nimărui să nu să dăruiască.
Apoi dregătoriile-în ţară
Să fie-aşezate fără plată,
Şi ca pe rând această povară

Cetăţenii să poarte, -în ce dată
Ales fiind, nu s-ar dovedire
Nevrednic, de rea vieţuire.
Oaste să nu fie stătătoare,
Nice din venitul ţării plătită,
Dar’ cetăţanul fieştecare
Să slujască fără nice-o mită,
Ori în arme, ori precum va cere
Al ţării folos ş-a lui putere.
Iar’ după ce fârşi Janalău,
Nimene după dânsul vru să-ureze,
Ci toţi îşi dederă votul său
Într-acel chip lucru să aşeze
Şi cu cea formă de stăpânie,
Precum Janalău mai bine ştie.
Spre-aceasta-aleasără-o comìssie,
Din cei mai procopsiţi cărturari,
Ştiuţi în lucru de politie,
Cari pe atuncea nu era rari;
Mai vârtos fiind şi de cei care
Cetisă şi pe Platon cel mare.
După ce mult capete-şi bătură
Şi minţii îş’ frânsără-aceşti aleşi,
În urmă-un mare fără măsură
Aşezământ alcătuiră-şi,
Ce păn’ astezi la noi, ţigăneşte
Anti-barorea să numeşte.
Din care va vedea fieştine
Că ţiganii din toate ştiute
Forme de chivernisiri streine,
N-au aşezat vruna, ci din tute
Luând cel mai bun şi de folos,
Toate cele-întoarsără pe dos.
Adecă puseră să nu fie
Stăpânia lor nici monarhică,
Nici orice feliu de-aristocraţie,
Dar’ nici cu totul democratică,
Ci demo-aristo-monarhicească

Să fie ş-aşa să să numească.
Era toate-înţălepte şi bune
Rândueli, după-a lor socotinţă;
Ş-acum sfătuiea pe cine-ar pune
Plinitoriu ceştii deobşte voinţă,
Care toate să chivernisască
După-astă lege-anti-barorească.
Dar’ când era sfatul cel mai mare,
Iacă toţi lăieţii şi goleţii,
Cu măciuci înarmaţi şi topoare,
Ba iacă şi ciurarii sumeţi
Împresurară cinstitul sobor;
Cucavél era povaţă lor.
Ieşind el din cei mulţi înainte,
Aşa strigă cu vorba-îndrăzneaţă:
„Voi gândiţi că numa voi minte
Întreagă-aveţi şi gură vorbeaţă,
De-a vă sfătui cum să cuvine
Pentru deobştele a nostru bine!
Noi vom să ştim şi să fim de faţă
La toate şi poftim ca să hie
La sfat şi ceata noastră goleaţă,
Cum şi haialaltă ţigănie,
Iară toate ce voi aţi aşezat
Nu să primesc dintr-a nostru sfat.
Neşte mişei învăţaţi din carte,
Cu cuvinte-adânce, neînţălese,
Vor s-arunce preste noi o soarte
Şi supt greu jug doară să ne-apese;
Dar’ nu!… Noi nu suferim odată
Cu capul, noi ceaialaltă gloată!…
Mâne dimineaţă ne vom strânge
Cu toţii la sfatul depreună,
Apoi să să-aleagă cine-a-învinge
Ş-a cui va fi părerea mai bună;
Iar’ ca să să strice-ahăst sobor
Este voia noastră-a tuturor.“
Cât Cucavel estea cu-îndrăzneală

Zisă, -îndată cea mai mare parte
Din săborul precinstit să scoală
(Căci acum să-întărâtasă foarte
Şi pe dânsul năvălea pornită,
Ca şi droaia de câni zâdărâtă.)
Iacătă-ţ acum beleaua gata,
Că şi despre-a lui Cucavel parte
Era mai toată ţigana ploată,
Ş-acum striga să deie pe moarte
Zicând: „Zios cu soborul mişel!
Noi încă suntem cu Cucavel!…“
Totuş într-acea zi, precum scrie
Cronica, nu să tâmplă nimica,
Pentru că-înţăleapta bătrânie,
Mai cu vorba bună, mai cu frica,
Ştiu potoli vrajba-aţâţată
Lăudând a gloatei judecată.
Toată zioa-în sfadă şi gâlceavă
Trecu; soborul cinstit să sparsă
Şi birui gloata făr’ ispravă!…
A doaoălea zi, după ce-întoarsă
Vremea hotărâtă de sfat iară,
Toate cetele-atunci s-adunară.
Aceasta era zioa-întru care
Trebuiea cu temeiu să să facă
În ţigănia noastră-aşezare,
Carea fieştecărui să placă.
Şi-într-acel chip să să-aşeze
Ca pe nimene să-îngreuneze.
Tot omul era plin de-aşteptare,
Ş-afundat în adâncă tăcere,
Când Tandaler înainte sare
Şi grăieşte strigând cu putere
Ca să-l poată-auzi-împrejur toate
Gloatele ţigăneşti adunate:
„Dară până când veţi tăcea voi încă?
Când veţi căuta şi dă-a voastră trabă?
Au doară nu ştiţi unde vă mâncă?

Aşa Tandaler pă voi întreabă!
Deacă-aveţi a face-o rânduială,
Faceţ-o-îndată, fără pestală!
Iar’ deacă nu vreţi şi poftiţi doară
A fi cum aţi fost cum v-i data,
Să ştiţi că doară-încă-în hastă sară,
Eu cu toţi cetaşii mei sunt gata
A mă duce dă la voi oriunde
Ş-ori încătro vom putea pătrunde.
Ce ne trebuie noao sfat mult?
Ştiţi că vorba multă-i sărăcie;
Eu aici nu voi s-ascult,
Făr’ numa decât o stăpânie
S-aşezăm cu bună rânduială
După-a tuturor deobşte-învoială.
Mai întii să-începem de la frunte,
Că-apoi lesne om vini şi la coadă,
Cum şi la toate hele mărunte!…
Mai nainte-adecă, fără sfadă,
S-alegem un vodă-în ţigănie,
Apoi un divan şi boierie.
De-aci-încolo lesne-apoi s-or face
Toate helelalte vrednicii;
Aşa vă sfătuiesc, aşa-mi place!
Eu carte nu ştiu, nici istorii,
Ci vă sfătuiesc păcum socot
Ş-ahăst chip este sfatul mieu tot!“
Tandaler fârşind aici zisul,
Toţi dederă sămn de bucurie,
Iară Drăghici abia-ş ţinu râsul
Şi grăi: „O, dragi feţilor! mie
(Drept vă spun că) nu-mi intră în cap
Un gând aşa străin şi sureap.
Deie Dumnezeu să hie bune
Toate ce-au zis Tandaler aice:
Eu împrotivă nu mă voi pune,
Numa cât v-am zis, vă zic, oi zice
Totdăuna: luaţi sama bine,

Ca nu cumva dracu să vă-îngâne!
Eu nu pociu nicecacum a crede
Că-au rămas ţara dă tot pustie!…
Cine dar’ slobozie vă dede
Să vă rădicaţi voi o domnie,
Stăpânind încă Vlad vodă-în ţară?
Doar’ gândiţi lui a vă pune-în poară?
Cine-auzi sau văzu vreodată
Un vodă sau boieriu dă ţigan?
Viţa noastră proastă, neînvăţată,
Cum va şedea sfătuind la divan?
Gândiţi voi că-a domni ţara-întreagă
Ar hi doar’ numa lucru dă şagă?
Apoi câţi din voi înţăleg carte?
Cum dară veţi face judecate?
Iar’ care din [tre] voi va să poarte
Domnia şi caftanul în spate,
Caută să fie dă mare viţă,
Născut din doamnă sau domniţă.
Dar’ şi câţi suntéţi voi împreună
Ca să puteţi apărare-o ţară?
De vreo trii, patru mii o mână!…
Pentru că-aţi biruit în ha sară.
Nu gândiţi cu mintea ha nebună
Că-aşa să va tâmpla totdăună!
O sută numa dân călăraşii
Lui Vlad asupra voastră să vie,
Unde-s a lui Tandaler ostaşii
Atunci, hăi slăbiţi dă vitejie?
Dăci nu, feţii miei, nu vă-amegească
Ahastă-îndemnare dimonească…
Noao nimic alta nu ne rămâne
Făr’ să ne chivernisim în pace,
Grijindu-ne de-astăzi până mâne
Să nu-înfomeze gura mâncace,
Lăsând domnia ş-arme cumplite
Neamurilor celor neodihnite.
Trecând a războiului fortună

Apoi, şi-întorcând iar' pace-în ţară,
Şi noi vom întoarce-în strânşte bună,
La dăruite noao hotară;
Acolo rând bun apoi om face,
Cu voia domnii, cum ne place.
Apoi hie cum ursitorile hirul
Vieţii torcând au zis din gură,
Căci, dă-ar umbla cât, oamenii şirul
Întâmplărilor din ursitură
Nu vor putea să-l schimbe, să-l mute,
Nici cu mintea lor, nici cu vărtute!…"
Drăghiciu tăcu: iar cu nerăbdare
Împrotivă-i Goleman să scoală
Şi zice: - „O, Drăghiciu! Vorba ta n-are
Niciun haz şi e dă minte goală.
Dă când te cunosc, tot proroceşte
Grăieşti, dar niciuna ţi să loveşte.
Dacă nu poţi tu fără cârteală
Sfatul bun ascultă, mergi acasă
Ş'ochii róşi dă urdori-ţi spală,
Să vezi mai curat!… Dar ce ne pasă,
(Grăi-întorcându-să spre-adunare),
Când cu noi e partea cea mai mare!"
Atunci toţi strigară: „Craiu şi ţară!…"
Drăghici întorcându-le călchie:
„De-aţi avea mămăligă cu zară
Destulă!…" răspunsă cu mănie,
Apoi să dusă din adunare,
Mâhnit de cele vorbe sprinţare.
Iar' Goleman tot ca mainte
Văzând că vorba lui la toţi place,
Acum de mândru nu să mai sâmte
Şi până toată mulţimea tace,
El de iznoavă să-îmbărbăteşte
Ş-acest chip despută şi grăieşte:
„Adevărat că-a râdere-mi vine
Când aud că-a stăpâni-într-o ţară
Este lucru greu! Din ce pricine?

Au doară pentru că-i o povară
Carea să n-o poată sprijinire
Slaba noastră ţigănească fire?
Spùneţi-m, rogu-vă, ce greutate
Are-un vodă? Eu voi desvolbi-o:
Doarme ca noi, pă dungă, pă spate,
Sau cum vra, păn' [ce] să face zio;
Apoi sculându-să bea şi mâncă
Sau îş' razămă capul în brâncă.
Apoi jalbe şi cereri ascultă
Şi le hotărăşte cum precepe,
Făr' a-ş' mai frânge capul cu multă
Învăţătură, ce nice-i închepe
Lui în mintea ha domnească dă-alte
Griji mai trebuincioase şi nalte,
Precum sunt cifèrturi şi împlinele
Ş-alte-a domnii venituri grase.
Iacătă-vă-a lui mai toate hele
Ostăneli şi greutăţi povăroase;
Într-altele-apoi, cum socoteşte
Ş-îi vine-în minte, -aşa porunceşte.
Ş-ahasta-o zice Drăghiciu povară!
Dar' eu vă zic că-a scobire-o covată
Este-o meşterie mult mai rară
Şi mult mai grea, decât în polată
Şezând la divan a porunci: „Eu
(Cutare), din mila lui Dumnezeu,
Poruncesc aceasta cu tărie!…"
Şi cum ştiţi voi însăţi celelalte.
Iar' în cât e pentru boierie,
Ei încă şed în pălaturi nalte
Toată zioa cu ciubuc în gură
Ş-a vorbi câteodată să-îndură."
„Bine zici, Dumnezeu să te custe
Golemane (strigă din mulţime
Gogul)! Ba sunt ca neşte lăcuste
Ce mâncă-a pământului grăsime.
Trăind în volnicie şi sâlă,

Jupesc toată ţara fără milă.“
Nu mai putu răbda Corcodel
[Voroava] Gogului crâmpiţată.
„Dar ce mai tocoroseşte-ahăl
(Zise), tocma ca moara stricată?
Lăsaţi cumu-s pă boieri să hie;
Ce vă pasă dă-a lor volnicie?
Că voi nu vă-aţi adunat aice,
Să vărsaţi din gură vorbe goale,
Şi puneţi unul altui price?
Ajunge-un băţ la un car dă oale!
Începeţi odată-a lucra ş-a face
Ca să stăpânim ţara cu pace!…
Însă toate ca toate, dar’ una
Este care voi cu mintea toată
Nu veţi putea-o face cu buna:
Ca patriarci şi vlădici odată
Sau şi metropoliţi dă moşie
Şi bieţii noştri ţigani să fie;
Precum şi preoţi, ca ţigăneşte
Să ne boteze, paşti să ne facă;
Sau călugări de carne şi peşte
Nu mâncă nice pot să petreacă
Cu femei, ci-având spre lume greaţă,
În mănăstiri duc a lor viaţă.
Fraţilor, ahasta pare mie
Că niciunul dintre noi va face,
Ca lăsându-şi iubita soţie
Şi cu toate ce pe lume-i place,
În chilie dă viu să să-îngroape
Sau în vreo pustie prin vârtoape.
Vlădici mai lesne s-or afla doară
Şi dintre noi, pentru că vlădica,
Măcar nici însul nu să însoară,
Totuşi nu-i zice nime nimică
Cându-şi ţine-o soără sau nepoată,
Ba şi când să-înfruptă câteodată.
Dă preoţi nu-i grijă, că-au preutese,

S-oaspătă la botez şi la nunte,
La zaifături, cumândări şi mese,
Şi pururе şezând ei la frunte,
Blagoslovesc vinul şi mâncare
Luându-şi tot partea ha mai mare.
Dăci vrând a face-un lucru dă trabă,
Să lăpădăm altă nebunie:
Popi să ne-alegem cât mai dăgrabă,
Ca să ne-ajute la cununie;
Iar dă vlădici şi călugări pare
Că n-ar hi trăbuinţă pre mare.“
Bun Corcodel era să mai zică,
Când îmbulzându-să Ciuciu-în gloată
Strígă şi mâna dreaptă rădică:
„Dar ce fleacuri voi zioa toată
Veţi grăi, făr’ capet ş-început!
Bine era dă aţi hi tăcut.
Şi tu Corcodele, -ar hi mai bine
Să mai taci odată, să grăiască
Alţii mai cu minte dăcât tine.
Dară dă rasa călugărească,
Dă vlădici şi popă cu preuteasă,
Noao ţiganilor ce ne pasă?
Bine că scăpăm de-o mâncătură,
Dumnezeu dă ei să ne ferească!
Numa la părale şi prescură
Ahăst feliu dă oameni acum cască;
Cu o mână te blagoslovesc,
Cu alta dă-averi te jecuiesc.
Dă să naşte-un copil, nu-l botează
Fără plată, dă vra să să-însoare
Cineva, ei nu-l cununează,
Nici vor să-l îngroape, dacă moare,
Pănă nu-şi iau plata rânduită
Pentru sfântul dar, sfânta mită.
Dăci, ori nice-un popă, -ori fără plată
Să hie la noi, dacă vă place.“
„Dăh, mai înceată şi tu vrodată

(Strigă Goleman) şi ne dă pace
Cu sfaturile tale necoapte,
Că-aşa n-om fârşi până la noapte.
Bărbaţi buni, ian să luăm sama
Dă hele ce-s mai dă trebuinţă
Îm pare că-întii dă toate cheamă
Pe-a voastră-înţăleaptă socotinţă
Alegerea vreunui vodă harnic,
Unui ban, vel spătariu şi păharnic,
Unui stolnic şi visternic mare,
Apoi şi hălor mai mici dă viţă:
Ispravnici, vătavi şi dă hăi care
Urmează, până la mica spiţă
Dă panţiri şi plăiaşi! Asta-întie
A voastra hotărâre să hie.
Iar ca să vă duc mai lesne-în cale,
Iacătă, voi să vă-întreb pe cine
Vreţi a pune pe scaunul moale
Dă domnie şi lui să să-închine
Vra, ca ş-unui vodă, ţigănia?
Apoi, cui să cuvine bănia?“
FÂRŞIT

Cântecul a XII
ARGUMENTUL
Ţiganii la sfat încep gâlceavă;
Războiul atuncea li s-arată
Cu toată curtea sa cea gubávă
Ş-învrăjbeşte ţigănia toată;
Mulţi voinici să-ucig în bătălie;
Vlad de voia sa merge-în urgie.
Aşa zisă Goleman şi-aştepta
Vorbă-înţăleaptă să-i întărească,
Dar’ alţii nu să putea deştepta
Din atâte sfaturi să găsască
Care-i mai bun, şi cei mai cu minte
Nu voia să să certe-în cuvinte.

Atunci Bobul a să răbda nu poate
Şi zice: „Dă ţ-ar hi mintea lungă
Ca căciula, Golemane! poate
Că-ar nimeri doar sfat să-ţi ajungă
A ne-îndupleca-întra-aceaiaş’ parte,
Unde vrei să ne duci pe departe.
Dar n-am mâncat încă stregoaie
[Nici] mătrăgună, să nu sâmţim
Când ar vra cine să ne despoaie!…
Şi pentru ce să nu grăbim
Aşa tare, într-un lucru care
Pofteşte mai multă judecare?
Au doară ca să te punem pe tine
Vodă, sau doar ban, sau cevaş’ altă,
Şi ţiganii ţie să să-închine?
Iar’ tu la dânşii cu sprânceană naltă
Căutând în zios, să scúpii dăparte,
Uitându-ţi dă-opincile sparte!
Dar nu!… Dumnezeu să mă ferească!
Mai bine hălúi mai rău muntean
Voi să mă-închin! el să-m poruncească,
Decât ciurariului Goleman!“
Încă Bobul vorba nu fârşisă,
Când Ciormoiu ciurariul aşa-i zisă:
„Ian’ muşcă-ţi şi tu ha limbă, -o Boabe!
Nu te-acăţa dă-oameni dă-omenie
Ca scaiul dă-oi. Au doară la scoabe
Făurim aici dă-a ta meşterie?
Mişel>ule<ce eşti, dă ţ-ai ţinea gura
Şi ţ-ai spăla dă pă faţă sgura!“
„Dar tu cine eşti (mânios strigă
Burda fierrariul cu piica mare)?
Adecă râde Ciormoiu dă-obsigă,
Cum râde cazanul dă căldare,
Sau ca şi dracu dă porumbele
Fiind el mai negru dăcât ele.
Dracu mai văzu ciurariu cu minte!…
Şi vedeţi-l cum să născocoară,

Ca când ar îmbuca tot plăcinte
Ş’ar screme tot aur şi comoară!…“
De-aci mearsă ca pârjolul sfada
Şi să răşchiră-în toată grămada.
Împărechieri dederă-a să face;
Unul pe-altul a mustrare-începe,
Niciunul vra să-asculte cu pace
Şi tocma ca neşte fieri surepe
Răpştind merg şi să scoală pe sine,
Ar muşca, dară nu ştiu pe cine.
Urgia văzând aceste, bate
În palme: „Bravo, ţigănie!…”
Şi zice Războiului: „O, frate,
Acu, deacă vrei, fă-ţi o şozie!
Şi te-arată la ţigani în pripă,
Să vezi cum or purcede-în răsipă.“
Iară cumplitul Război îndată
Sare-în cotigă, spre ţigani pleacă
Cu toată curtea sa-înfricoşată.
Súflă-în búcin de trei ori şi iacă!
Spaima cu Frica merg călăuze,
Şi răci Fiori tremurând în buze.
După dânse cu capete-o mie
Ş-o mie de mâni, Vrajba porneşte
Având Pisma duşmană, soţie;
Dârzia cai buieştri-înteţeşte;
Pe lângă cotigă mergând saltă
Jacul cu prada ş-Izbânda naltă.
Cazna, Răutatea necăită,
Sâla şi Cruzia neîndurată,
Vrăjmăşia şi cu arma ascuţită,
Şugubina cu haina cruntată;
După-aceste şi Moartea-obidată,
Cu mii de Chinuri împresurată.
Războiul stropit cu negru sânge
Răgni, şi suliţă-ucigătoare
Cu care şireaguri întregi frânge
Arătă ţiganilor ciopoare,

Trecând pe lângă ele mereu,
Cu tot groaznicul alaiul său.
După dânsul Vaietele-amare
Şi Tânga cu Plânsurile mere,
Blăstămul cu limbă-otrăvitoare,
Jelea, Gemetul fără putere,
Suspinele-abia răsuflătoare
Cu Grija d-inimă rozătoare.
Deznnădăjduirea-în dinţi scrâşneşte,
Năcazul frângând mânile plânge,
Lipsa caută, nimic nu găseşte,
Iar' Căinţa-în lacreme să stânge,
Stremţoasa Sărăcie suspină,
Golătatea de toţi să ruşină.
O! maice, neveste şi fecioare,
Pe la care s-a tâmplat să treacă
Aceştea, cât amar şi plânsoare
V-aşteaptă! — O, ţigănie săracă!
Cum te turburaşi toată la minte,
Când văzuşi Războiul de nainte.
Atunci Tandaler ce la domnie
De mult căsca şi de jumătate
O şi-îmbucasă, strigă cu mănie:
„Soiu dă câne! Laie blăstămată!
Până când tu tot dă capu tău
Vei umbla, şi fără Dumnezeu?
Iacă, vă zic ha mai dă pă urmă:
Aşa să tăceţi ca peştii-în apă!
Că dacă-oi sâmţi că mă mai curmă
Cíneva-în vorbă ş-un cuvânt scapă
Din gura lui ha neruşinată,
Îmbe i-oi zdrobi fălcile-îndată.
Neşte mişei făcători dă ciure,
Lăieţi şi mâncători de mortăciune,
Încă şi pă hăi cinstiţi să-înjure?…
Aşteptaţi numa, că-acuş v-oi pune
Căpăstru-în cap şi zăbele-în gură,
Şi veţi juca pe-altă zicătură“.

„Hăi, măi! cine-ţi dede-aha putere
(Sfârcul strigă de după spate)
Să ne bajocoreşti, Tandalere!…
Aşa prost şi fără dă dreptate?
Că n-au sosit încă-aha clipită
Ca să cerem de la tine pită.
Ne rugăm foarte mării-tale
Să-ţi mai cruţi ha trufă timpurie
Ş-apregimea ha fără de cale,
Că-încă nu eşti domn în ţigănie!
Şi nice vei hi, te poţi încrede;
În zădar pofta ţi să răpede!“
Auzind această defăimare,
Lui Tandaler scăpă suferinţa;
Denaintea toatei adunare
Să întoarsă şi din toată sâlinţa,
O palmă-aşa-i repezi de-amară,
Cât să-învârti ş-ochii scânteiară.
„Na! Sfârcule (zisă), -ahasta-ţi hie
Pănă una-altă dă-învăţătură;
Iar’ când oi ajunge la domnie,
Nu-ţi va rămânea niciun dinte-în gură!…“.
Nu-şi fârşi Tandaler vorba bine,
Când şi lui o palmă iacă-i vine
De la Cârlig (nepotu de frate
A lui Drăghici). Tandaler s-întoarsă
Să vază cine cutează-a-l bate,
Când unul din gloată aşa-l ştearsă
Cu un fuştiu pe ceafă de tare,
Cât îl porni sângele pe nare.
Aurariu ameţit nu mai caută
Cine l-au lovit, ci dă pe-întreg
Şi-împinge mulţimea-întărâtată,
Sâlind să iasă-afară din zbeg
Care-împrejurul lui s-adunasă
Şi să scape sănătos acasă.
Musă, care-ai fost la bătălie
Şi şti toate decât toţi mai bine,

Spune faptele de vitejie,
Care s-au tâmpinat şi cu cine?
Care pe care tăind ucisă
Şi la ţara morţilor trimisă?
Tandaler oblicind că nu-i şagă
Şi ciurarii vor să-l împresoare,
Pusă mâna pe cioarsă să-o tragă,
Dar’ tocma când era la strâmtoare,
Cărăbuş zlătariul i-o furasă,
Şi viteazul spăimântat rămasă.
Spre norocul său un ciolan vede
Zăcând pe pământ, de moartă vită.
Iute-l rădică şi să răpede
Între ciurărimea grămădită
Şi pe unde merge cutrupeşte,
Ucide, prăvale şi răneşte.
Cum oarecând Jidovul preatare
Cu măseaua de-asin, filistiana
Oaste-împrăştiè, morţii amare
Dând multe mii, aşa-întru ţigana
Gloată, mănios Tandaler face,
Dând, hărţuind încolea ş-încoace.
Întii lui Lăpăduş capul sparsă,
Apoi lui Şugurel falca dreaptă
O făcu strâmbă, de-acolea ştearsă
Nasul lui Şoşòi, şi iar’ aiaptă
Ciolanul cumplit tocma-în urechie
Lui Aordèl cel de viţă vechie.
Dar’ cu toate aceste nu poate
Printre mulţime prejur bulzită,
Încai la cetaşii săi străbate,
Iar’ gloata din ce din ce să-invită:
Unii bat, alţii stau, iar alţii scapă,
Ceia vor la bătaie să-încapă.
Într-acea iacă, repezit vine
Muţu-într-ajutoriu cu doisprezece,
Cei mai voinici, că-i spusese-or cine
Cum că fac pe Tandaler tot flece.

Aceştea sosind rupsără-a bate
Păn’ făcură voievodului spate.
Însă şi Goleman pe cărare
Le-aleargă, -înarmat ca la bătaie,
Purtând o furcă de şatră mare,
Şi după dânsul proaspătă laie,
Ce sosind mult nu socoteşte,
Ci dă pe-întreg, cum i să loveşte,
Lui Ganafir pe creştet prăjina
Căzând îi face tot capul fleacă,
Rumpe lui Băluţ din umeri mâna,
Iar Muţului frânge cioarsa în teacă,
Lui Colbeiu zdrobeşte dinţii-în gură.
Câte poate face-o lovitură!…
De-aici rădicând furca cumplită
Vede pe Bratul voinic că vine
Cu ceata lui Tandaler [vestită].
Acestùi acum el drumul ţine
Şi-l nimereşte tocma la tâmplă,
Unde grabnică moarte să tâmplă.
Tandaler văzând trista cădere
A Bratului, întracolo pleacă,
Căci inima lui izbândă cere,
Şi-învârtind ciolanul cel de vacă,
L-arúncă şi pe vrăjmaş loveşte,
Pe unde neagra mustaţă-i creşte.
Cade ciurariul ca mort pe spate
Şi căzând furca din mână-i pică;
Pământul cu picoarele bate.
Pe toţi atuncea cuprinsă fricã
Şi-îndărăpt să dede fieşcare
Făcând aurariului cărare.
Cela zăcând ameţit de minte,
Cesta sare şi furca-i apucă
Şi răpit de patima fierbinte
Era cap să-i crepe ca ş-o nucă,
De nu l-ar fi năvălit îndată
Ceata ciurarilor bărbătată.

Aceştia cu rude-împoncişate
Pre viteazul aurariu săriră.
Aici să vezi capete crepate!
Amândoao-acum să-înoţărârâră
Părţile, şi acum depreună
Toată tabăra-în arme s-adună.
Muierile fără-învălitoare
Aleargă, copilele fricoase
Trămurând din cap până-în picioare,
Umblă ca ş-oile spărioase,
Rătăcindu-să-încolea şi-încoace
Şi nu ştiu de spaimă ce vor face.
Bărbaţii sosind nu căuta-în cine
Să deie, ci da de toată parte,
În toţi cei de cetele străine.
Aşa dete Vârlan negrii moarte
Pe Neagu lingurariu, aşa Gogul
Pe Burda şi Pleşca şontorogul.
Toţi acu de arme s-apucasă,
Numa Parpangel de lina pace
Iubitoriu, ce nu să mestecasă
La niciun sfat, priveşte şi tace
Socotind cu cetaşii să iasă
Din ciorobòr şi să meargă-acasă.
Face semn către-ai săi să purceagă
După dânsul şi pleacă-înainte,
Vrând să meargă la Romica dragă,
Dar’ în cărare-i stau răgăminte
De lăeţi şi goleţi întrarmate
Socotindu-să pe cine-ar bate.
Corcodel voievod era la frunte
Vrând a sa noduroasă măciucă
De corn cu sânge şi el s-o crunte.
De tânărul Parpangel s-apucă;
Umflă să deie, dar’ cestùi nu-i pasă,
Căci cu mult mai nainte să-înflasă
Şi zvârli buzduganul de-aramă
Aşa cu năpraznă, tocma-în frunte,

Cât îi făcu crierii-în cap tot zamă.
Iar’ Corcodel căzând ca ş-un munte
Sună, când năroit să prăvale
Şi de-aproapea cutremură vale.
Zlătariu mândru de ceastă-izbândă,
Căutând la mort grăi: „Corcodele,
Aceasta-i pă tine-o dreaptă-osândă!
Pentr-atâte nedreptăţi şi rele!
Rău ţi-ai aruncat cu bobii foarte,
Când însuţi nu ştiuşi de-a ta soarte!“
Dup-aceasta el porneşte iară
Cu cetaşii săi prin gloate
De lăieţi şi goleţi tăindu-să-afară,
Dar’ nu-i cu putinţă a străbate,
Că de toată partea cu năvală
Golăţimea pe dânsul să scoală.
Şi, măcar că nu vra să-aibă parte
La războiu, pentru că rău îi pare
Şi necuvios a face moarte
În soiul său şi-atâta stricare,
Ci, -în zădar, că-întărâtata laie
Nu caută, ci-urneşte, dă şi taie!…
Pietrile vin pe dânsul ca ploaie,
Mulţi voinici a lui căzusă
De-a goleţilor măciuci şi maie,
Când voinicul aminte-şi adusă
De-armătura sa şi vitejie
Ce făcusă-în turci pe cea câmpie.
Deci lucindu-şi sabia din teacă,
Strigă către-ai săi cu bizuinţă:
„După mine, copii! Ori cum să placă
Lui Dumnezieu pentru biruinţă!…
Încai s-arătăm cestòr calici
Că nu suntem pui dă potârnici!…“
Asta zicând, sară cu iuţime
Şi-întorcând sabia vitejeşte
Unde-i cea mai deasă golăţime
Acolo dă, taie şi loveşte,

Nasuri, mâni, urechi, capete-o sută
Picară zburate-într-o minută.
Cetaşii lui îmbărbătaţi încă
Fac minuni de vitejie-în gloata
Protivnică; gemere adâncă
Şi vaiet s-aude, pe-unde ceata
Voinică merge tăind în goleţi
Ca şi-în cucute sau ciuciuleţi.
Muierile cu copii-în spate
Văzându-să de bărbaţi rămase
Aleargă şi iele ca turbate;
Şi ca neşte Furii nemiloase,
Luându-şi copii de picioare
Dau cu dânşii-în sabii şi topoare.
Dar' a lui Corcodel, cea mai crudă
Dintru toate maicele, muiere
Groaznică, pildă lăsă de ciudă
Şi de femeiască neputere,
Svârlindu-şi pruncul său mititel
Drept în obraz lui Parpangel
Şi zicând: „Na mâncă-ţi-l, o, câne!
Dacă-i mâncaşi pe dragul tătucă!…"
Bunul voievod ş-uitasă de sine
Şi-i părea că vede o nălucă,
Răsturnat de-alungul pe pământ
Trezindu-să cu nasul frânt.
Această tâmplare neaşteptată
Iară desarmă toată mănie;
Şi fiind ordia-împrăştiată
De lăieţi şi goleţi pe câmpie,
Să trasă cu-ai săi din toiu afară,
La corturi, scârbit de-atâta-ocară.
Într-acea Găvan pe Ghiţul omoară,
Cocoloş pe Titirez dăcúlă,
Coastea lui Zăgan capul zboară;
Iar' Peperig a Dodii căciulă
Tăiè-în doao şi capu-i despică
Din creştet până-în tufoasa piică.

Parnavél cu suliţă-ascuţită
Străpunsă pe Corbea-în gemănare,
Şi, de nu era punga-încreţită,
Pătrundea-i fierrul pănă-în spinare,
Dar’ totuş’ răsturnându-l pe-o dungă
Îi zdrobi toată cremenea-în pungă.
Mândrea pe Ciuntul de barbă trage,
Năsturel pe Dondu flocăieşte,
Iar’ ca ş-un juncan Dragosìn rage
Şi cu dinţii beliţi clenţăneşte,
Căci Spèrlea-îi sburasă nasu-în doao
Şi musteţe cu buzele-amândoao.
Ghiolban încă dede să deie
În Căcâcia cu barda latǎ,
Iar’ cela aruncând o bebee,
Îl tocă tocma-în gura căscată.
Ş’aşa-i fu de crudă lovitură,
Cât îi zdrobi toţi dinţi din gură.
Într-acea Tandaler de-altă parte
Hărţuind cu ceata sa voinică,
Făcea-întru căldărari mare moarte,
De mâna lui mulţi tari voinici pică,
Căci văzându-să fără scăpare
Ca turbat aşa răgni de tare.
Ş-aşa lovi-împrejur cu pârlita
Furcă de cort peste ţigănime,
Cât şepte căzură-într-o clipită
Prăvăliţi. Şi nu cuteză nime
Mai mult să-i steie nainte, iară
El unde dă, prăvale ş-omoară.
De furca lui năpraznică cade
Ţântea, făcătoriu ales de-inele,
Şi Chìfor, ce ştia bine rade,
Cum şi tu, tinere Viorele,
Ce dulce cântai cu viers măiestru;
Cad apoi şi Gârdea, Mircea, Sestru,
Şoldea, Iencuţ, Barbu şi cu Nuţul,
Covrig, Mozòc, Barbu şi Ciurilă,

Cornèiu, Cârlig, Sperlea ş-apoi Huţul.
Toţi aceştea, loviţi fără milă,
Să fârşiră cu moarte păgână
De-a lui Tandaler groaznică mână.
Însă de altă lature s-aude
Mare vaiet, zarvă şi strigare;
Aurarii acolo era în-trude,
Căci acum şi cetele căldărare
Ajungând cu goleţii de toată
Partea-i împresurasă roată.
Cercea, voinicu-aurariu, aice
Hărţuieşte cu multă vărtute,
Dar o mulţime-i să pune-în price
Dintru lăieţi de mai multe sute,
Păn' ce să trezeşte mai pe urmă
Închis giur împregiur cu-a sa [turmă].
Atunci cătră cetaşii săi strigă:
„Ochii închişi, măi! Şi daţi pe moarte
Cruciş, în curmăziş' şi cărligă!"
Iar' cetaşii-începură-a da foarte,
Cu ochii închişi mergând nainte,
Tăind în lăieţi ca şi-în plăcinte.
Tandaler precepu văzând aceasta,
Că ceata lui s-află la strâmtoare
Şi-aruncând acum arma sa proastă
Apucă neşte-arme mai uşoare
Care Stanciul din cort îi adusă
Şi cu ele spre-ajutoriu să dusă.
Încă nu mersese jumătate
De cărare, când Bălăban iacă,
Acuma-i sosisă după spate
Şi vra să-l tundă-în ceafa săracă
Cu un greu baros ce pe-astă vreme
Trii rădicându-l încă s-ar screme.
Tandaler oblicind scutu-întinse
Şi sprijini groaznica lovită,
Dar' în bucăţi scutul i să frânsă;
Dar' nu rămasă lucru-întratâtă,

Şi cu chivăra lui voinicească
Pe frunte-i să pluşti ca ş-o broască.
Nasu-îi fumă şi-ochii scânteiară,
Ş-apucându-l de cap ameţală
Căzu pe-un picior, dar' venind iară
La sineş', de zios [iute] să scoală
Şi lucind agera săbioară,
Lui Bălăban urechiuşa-i zboară.
Apoi lăturiş' trăgând lovita
Îl nimeri tocma-între fălci, unde
Măcinează măselile pita;
Până la os fierrul crud pătrunde,
Iară lui Bălăban tăietura
Până la urechi îi lărgi gura.
Vra bietul atunci ceva să zică,
Dar' numa lòlotă neînţăleasă
S-aude, căci limba nu-i răspică
Niciun cuvânt cu vreo noimă-aleasă,
Fiindu-i toată falca deschisă!
Atunci Tandaler cu fală-i zisă:
„Mergi, Bălăbane, -acum ş-îţi ajungă
Lauda că lui Tandaler în faţă
Cutezaşi a sta!“... De-aci s-alungă
Şi lui Petcu cel cu barbă creaţă,
Ce-asupra lui vine cu năpraznă,
Nasul tăindu-i îl face de caznă.
Lui Bùrla-apoi, care cu măciucă
Ferecată la dânsul străbate,
Într-o lovită, -o mână ş-o bucă
Taie, şi nici caută nici s-abate,
Căci vede pe Cucavel de-o parte
Făcând între aurari mare moarte.
Deci într-acolo rapede-aleargă,
Iar' Purdea din ochi şi de pe faţă
Sămuind, trămură ca ş-o vargă
Pentru-a lui bun Cucavel viaţă,
Şi Bumbului ce era cu dâns,
Aşa zisă cu lacremi şi plâns:

„Vezi, Bumbule, Tandaler unde
Năzuieşte, ş-unde-izbânda-l trage?
Dar, dă cumva el va pătrunde,
Zeu! că va curma zilele drage
Lui Cucavel, cum şi-altòra fece,
Şi moartea cumplită nu-l va trece!…
Dar’ ian iscuseşte ceva-în tine,
Să-împedecăm ahastă tâmplare,
Căci almintere nu rămâne
Niciunul întreg dă vătămare,
Şi, pân’ sta Tandaler pă picioare,
Noi nu vom scăpa de la strâmtoare.
Mi-aduc aminte, Bumbule, că-odată
Răsturnaşi pă unul şi mai tare
Dăcât Tandaler, iar’ astă dată
Tu [nu] numa că-ţi vei face-un mare
Nume, dar ţigănia toată
Mulţămită-ţi va da şi plată“.
Bumbul suspinând: „O! Purde iubite!
(Grăi) dă aş hi ş-acum în vârsta
Ahaia, când pă Zăgan ce-întriite
Puteri avea, luptai şi pă Cârsta
Trântii, dă hainele îi crepară,
N-aş suferi eu ahastă-ocară!…
Dară s-au fârşit zilele-ahele!
Şi cu dânse vărtutea săracă,
Lăsându-mi slăbiciune şi jele.
Una ş-altă-a bătrânii-ortacă!
Însă-orice-a fi, face-voi cercare,
Facă-apoi norocul cum îi pare!“
Aceste zicând, trupu-ş’ îndreaptă,
Să scutură şi tinzându-şi braţă
Cearcă-ş, mai cu stânga, mai cu dreapta,
Putere, şi pare că să-învaţă,
Apoi ca când cevaş s-ar încrede,
Hotărât spre Tandaler purcede.
Ca lupoaia bătrână vicleană
Când vede un taur fără pază,

Mugând, buiecind într-o poiană,
A-l năvăli făţiş’ nu cutează,
Ci pe-ascuns, prin tufe-urmându-i caută
Cum să dea pe dânsul neaşteptată,
Cela coarne fluturând aleargă,
La tot muşunoiul să-întărâtă
Şi vra din rădăcină să-l spargă,
Împraşte ţărâna cu copită
Şi coarne, -uitându-şi cu tot de sine,
Păn’ lupoaia dindărăpt îl ţine,
Aşa Bumbul pe departe-urmează
Vrăjmaşului, clipită dorită
Aşteptând ca zăpăcit să-l vază,
Să-i deie răsplată cuvinită,
Făcându-l tuturòr de măscară,
Pentr-atâte morţi ş-atâtă-ocară.
Tandaler pe mulţi morţii dedusă,
Nice-i mai sta cineva-împrotivă.
Nenorocul în cale-i adusă
Pe Buta cel cu minte ponivă,
Cărui aurariul mândru strigă:
„Feri! dă ţii să mai mânci mămăligă!…”.
Atunci Bumbul de napoi soseşte
Şi chibzuindu-şi treaba sa bine,
Din toată sâla să răpezeşte
Pitindu-să cu capul, şi vine
Lui Tandaler tocma-între picioare,
Dându-i o cumplită berbecare.
Viteazul să răsturnă pe spate,
Iară Purdea strigă-în gura mare:
„Daţi acum, fraţilor, pe-apucate,
Că, iacă, zace Tandaler cel tare!“
Şi-aşa-l tocă cu ciocanu-în frunte,
Cât îl porniră lacreme crunte.
Viteazu cea mai de pe-urmă putere
Culegând în sine, să rădică,
Dară vârtutea din trup îi piere
Şi iar’ îndărăpt la pământ pică;

Atunci lovituri nenumărate
Vin pe el de prăjini ferecate.
Capul lui mai mult nu să cunoaşte,
Şi totuş' mănia neînsătată
Nu să poate-îndeajuns a să paşte,
Păn soseşte-a lui voinică ceată;
Atunci trupul tot zdrobit ei lasă,
Voioşi de-astă biruinţă-aleasă.
Doară-aci s-aţâţă şi mai mare
Vrajbă, de nu-i despărţea făr' veste
O minunată foarte tâmplare
(Aşa-în cronică-aflai ş-aşa este):
Adecă-o-înviorată fortună
De cele ce fulgeră şi tună.
Spun că multe fulgere loviră
Între ţiganii-învrăjbiţi! Dar' fie
Măcar cum! destul că mulţi pieriră
Într-acea zi din oastea murgie.
Şi toţi ţiganii de-aci prin ţară
Pribegind, iară să-împrăştiară.
Aşa trebile sta, -în iastă gioasă
Lume-a noastră pe pământ, când iacă,
Din nălţimea cea mai luminoasă
Ce raze nemuritoare-o-îmbracă,
Din tronul său mai sus de stele,
Vecinicul împărat privi la ele!…
Văzu toate; şi-a>le< sale judeţe
Vecinice rămân păzite bine!…
Văzu cetele iadului îndrăzneţe
Amegind sufletele creştine;
Văzu păgânele turceşti gloate
Fugind din ţară şi-împrăştiate.
Iar' după vecinica hotărâre
Încă turcilor nu le sosisă
Ceasul şi vremea cea de pierire,
Care le este din vecie scrisă,
Deci lui Gavriìl, din sfântul coriu,
Care-i cel mai întii solitoriu,

Iar’ după vecinica hotărâre
La Vlad Vodă: „-aratã-i şi-l învaţă
Că-în zădar la pierire s-aruncă,
Căci hotărât este să mai paţă
Norodul lui încă vreme lungă
Jugul turcesc; ş-atâta-i ajungă…“
Aşa zisă vecinicul Părinte,
Iar’ Gavriil solitoriu îndată
Mearsă ţiind poruncile-aminte;
Ş-învăscându-să-în rază curată
Luă faţă-asemene celie
Ce-are un tinăr ieşind din pruncie.
Zburând apoi în arepi uşoare
Ceriu cel mai de-asupra străbate,
Trece pe lângă stele şi soare
Şi nicăieri din drum el abate,
Până când la Vlad Vodă soseşte
Şi cereasca poruncă-i vesteşte.
„Vlade! (strigă cereasca solie)
Aşa zice Făptoriul a toate:
„Zădarnică-i a ta măiestrie!…
Vecinice hotărâri nemutate
Vor poporul tău încă să fie
Lungă vreme-în păgână robie! „”
Aceste zicând îngerul purceasă
Ascunzându-să-în nuor supţire;
Principul înalt, deacă-înţăleasă
Solia şi sfânta hotărâre,
Căzând pre faţă-îndată să-închină
Cu inima-înfrântă şi creştină.
Voios poruncii el să supune.
Pe cei mai încrezuţi ai săi cheamă
Şi cum să tâmplă pe rând le spune,
Cu mângăioase vorbe-i întramă;
Şi defăimând turceasca robie,
Mai bine-aleasă-a merge-în urgie.
Mergi sănătos, inimă vitează,
Căci oameni şi ceriu îţi fu-împrotivă!

Poate că va mai luci vo rază
Şi ţării tale, -însă deopotrivă
Cum au lucit supt tine, n-aştepte,
De nu vra din somn să să deştepte.
Iar’ Brâncovan, pe care pusese
Vlad povaţă muntenelor cete
Ce era din toate mai alese,
Să să-adune-atunci poruncă dete,
Şi către toţi ce era mii zece,
Într-acest chip cuvântare fece:
„O! voinici aleşi! soţi de-arme şi fraţi,
A patrii de pe urmă sprijană,
Numelui turcesc nepreteni juraţi!
Încă viiă gloata musulmană,
Încă pradă dragă ţara noastră,
Cruzimea ei nimică nu pastră!
Pe domnul viteaz ai săi vândură,
Care fu silit a merge-în streini;
Însă mie lăsă-învăţătură
Să nu vă supuiu turcilor păgâni.
Pagubă-ar fi de-a voastră viaţă,
Pagubă (zisă) şi de vărtute,
Să răpuneţi pentru-o şugubaţă
Boierime, suflete vândute;
Ci să cruţaţi-nalta bărbăţie
Spre mai bune vremi, de-or fi să fie!
Vă mulţumesc dar eu, domnul, ţara,
Pentru-a voastră vitează sâlinţă.
Mergeţi dragii mei! Fugiţi de-ocară
Ce-aşteaptă pe cei fără credinţă,
Ce s-aruncară la turci în braţă!
Lăsaţi, după vrednicii să paţă.“
Aşa zâcând cu lacremi pe faţă,
Cuvânt îi închisă-amara jele,
Iar’ în oastea vitează, -îndrăzneaţă,
Nu s-auzia făr’ suspinuri grele.
Toţi în adâncă era tăcere,
Năduşindu-şi amara durere.

Când din şireaguri ieşi cu-îndrăzneală
Romándòr înainte şi stete,
Împregiur cătând fără sfială,
Şi sămn că va să grăiască dete,
Romándor viteaz cu fire-isteaţă
Ca Mart la războiu, ca ş-Amor în faţă.
Însă atunci părea că-i scânteiază
Ochii grăind aşa cătră cete:
„Oastea lui Vlad, adecă vitează!
Războiu a face-acum va să-încete?
Iar' turcii vor merge cu pofală
Râzându-şi de-a noastră neîndrăzneală?
La-atâta-adecă ţara ne-ajunsă
Să-ş' vază muieri, maice, copile
Roabe la turci în saraiu ascunse?
Iar' fii şi părinţii de zile
Făcuţi musulmani sau puşi la robie?
Ah! voinici! aceasta să nu fie!
Nu fie! păn' suntem în viaţă!…
Să nu să zică vreo dinioară
Că trăind noi şi-într-a noastră faţă
Vrăjmaşul ne robi dulcea ţară,
Că-oastea lui Vlad întreagă ş-armată,
Patria-şi lăsă la turci argată!
Ş-unde-ţi merge răsipiţi în lume
Făr' patrie, casă, fără hrană?
Ah' cel mai amar! ba şi făr' nume
Purtând cu voi vecinică prihană!…
Nu, dragi voinici! Ori la slobozie,
Ori la moarte drumul să ne fie!…
Şi deacă-i hotărât din vecie,
Patria să cază fără vină,
Aceaiaş' soarte ş-a noastră fie:
Un mormânt ne-astupe ş-o ţărână!
Vrăjmaşului alta nu rămână
Făr' pământul şi slava română!“
Romándor fârşind, răpşti mulţimea,
Ş-un gomot din şireag în şireag

Mearsă crescând, iară călărimea
Desvoalsă-îndată-alb-verdele steag:
„Du-ne (strâgând), măcar în ce parte,
Ori la slobozie sau la moarte!“